

23—24 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 23 april

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Nilsson i Tvärälund (cp) ang. redovisning av projekt för ökad sysselsättning i Vindelälvsdalen.....	3
fru Marklund (vpk) ang. ändring av bestämmelserna om prisned- satta läkemedel.....	6
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. prästs skyldighet att förrätta vigsel	7
herr Enarsson (m) ang. utbyggnad av Trollhätte kanal.....	8
herr Nygren (s) ang. omorganisation inom statens järnvägar.....	9
herr Wennerfors (m) ang. åtgärder för att förhindra fartygskolli- sioner.....	10
herr Romanus (fp) ang. telefonkatalogens Stockholmsdel.....	11
herr Hedin (m) ang. åtgärder mot vissa inslag i riksutställningar..	14
fru Marklund (vpk) ang. sänkning av svavelhalten i eldningsolja	17
Svar på interpellation av herr Werner (m) ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet.....	18
Interpellation av fru Eriksson i Stockholm (s) ang. möjlighet för vissa personer att slippa böters förvandling till fängelse.....	23

Fredagen den 24 april

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.....	26
Anslag till företagareföreningarna m. m.....	55
Åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt.....	73
Interpellationer av:	
fru Mogård (m) ang. akademikers möjligheter att göra s. k. student- karriär inom statliga verk.....	75

	Sid.
herr Werner (m) ang. tillsynen över djurens vård och behandling	76
Meddelande om enkla frågor av:	
fru Mogård (m) ang. åtgärder mot missvisande utnyttjande av statliga institutioners namn i privata företags reklam.....	79
herr Polstam (cp) ang. tillverkningen och försäljningen av explosiva varor.....	79

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 24 april

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 54, ang. anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.....	26
— nr 55, ang. anslag till företagareföreningarna m. m.....	55
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 27, om stöd till de fria och frivilliga organisationernas informationsverksamhet, om stöd till ungdomsorganisationernas tidskrifter och internationella kontaktverksamhet samt om statsbidrag till handikapporganisationer för utgivande av tidningar och tidskrifter.....	73
— nr 28, om åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt....	73

Torsdagen den 23 april

Kl. 15.30

§ 1

Justerades protokollen för den 15 in-
nevarande april.

§ 2

**Svar på fråga ang. redovisning av pro-
jekt för ökad sysselsättning i Vindelälvs-
dalen**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr
statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärå-
lund har frågat statsministern om han
— mot bakgrund av riksdagens uttalan-
de år 1967 om att Vindelälvens beva-
rande är att betrakta som en riksange-
lägenhet och om att önskvärda och be-
stående lokaliseringsinsatser bör vidta-
gas — inför riksdagen vill redovisa om
det nu finns konkreta projekt för ökad
sysselsättning i Vindelälvsdalen och om
möjligt också redovisa vilka projekten
är. Frågan har överlämnats till mig för
besvarande.

Regeringen ser det som en mycket an-
gelägen uppgift att det skapas ökade
arbetstillfällena i Vindelälvsdalen liksom
i angränsande områden. Utredningen
om turistanläggningar och friluftsom-
råden samt vattenfallsstyrelsen har fått
i uppdrag att inom sina respektive verk-
samsområden utarbeta program för
åtgärder. Inom arbetsmarknadsverket
inventeras och planeras tillgängliga
projekt lämpliga som beredskapsarbe-
ten.

Vad gäller utbyggnad av industrin
bör det särskilt uppmärksammas att
Vindelälvsdalen tillhör det inre stöd-
område som riksdagen har fått förslag

om. Det sysselsättningsstöd som före-
slagits inom detta område är så avvägt
att det väsentligt bör underlätta de lo-
kaliseringspolitiska strävandena.

Vidare anförde:

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka
statsrådet för svaret på min enkla frå-
ga, som jag framställde till statsmini-
stern för tre veckor sedan. Jag hoppas
att det inte uppfattas som oförsynt att
jag påminner om dröjsmålet.

När svaret dröjde har jag hoppats
på att frågan skulle kunna användas av
regeringen för ett litet utspel, men jag
fick något av en kalldusch när jag mot-
tog svaret för några minuter sedan. Det
innehåller ju inte mer än en hänvisning
till turistanläggningar, friluftsområden
och beredskapsarbeten. Det överens-
stämmer på intet sätt med det uttalande
som riksdagen gjorde när frågan be-
handlades 1967. Då uttalade riksdagen
att, om älven inte byggdes ut, så var det
att anse som en riksangelägenhet och
därför skulle staten tillföra området
stadigvarande lokaliseringsobjekt som
kompensation. Svaret innehåller inte
någonting i den vägen. Utskottsutlåtand-
et, som låg till grund för beslutet, var
enigt med sex blanka reservationer.

Vindelälvens utbyggnad är en riks-
fråga. Jag upplever det så att hela
svenska folket står bakom kravet att re-
geringen skall göra någonting i detta
avseende. Aftonbladet skriver just i dag
om samma sak. Statsrådet fick så sent
som i går en skrivelse från länsstyrel-
sen i Västerbotten, i vilken man säger
att det är risk för att samhällsorgani-
sationen skall brytas ned i inlandet, om

Svar på fråga ang. redovisning av projekt för ökad sysselsättning i Vindelälvsdalen inte omedelbara åtgärder vidtogs. Detta gäller inte minst Vindelälvsdalen.

Vindelälvsdalens befolkning upplever det som en förpliktelse att regeringen verkligen lägger fram förslag i enlighet med 1967 års riksdagsbeslut. Att Vindelälvsdalen har mist flera hundra sysselsättningstillfällen är odiskutabelt. En betydande resignation har spritt sig i området sedan beslutet om Vindelälven fattades av Kungl. Maj:t. Nu behövs det verkligen ges ett besked om verkställande av riksdagens beslut från 1967 om stadigvarande sysselsättningsåtgärder inom området som en ersättning.

Det svar som jag nu fått är verkligen en ledsam läsning. Vi vet att det finns objekt och att åtskilligt kan göras. En del av dem kan inte offentliggöras nu, andra är presenterade.

Jag vill dessutom erinra om att ett statligt industricentrum enligt lokaliseringsutredningens förslag kunde ordnas och att vägen efter Vindelälvsdalen kunde rustas upp. AB Statsföretag kunde engageras i frågan. Intet av detta har statsrådet sagt ett enda ord om.

Jag vill till sist, eftersom min tid nu är slut, ställa frågan om verkligen inte någonting annat planeras i regeringen än det som redovisas i svaret.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! En förutsättning för att frågestunderna här i riksdagen skall få någon mening är att man håller sig till ämnen där det är möjligt att ge korta svar. Jag har vinnlagt mig om att göra en koncentrerad uppräknig av vad regeringen har vidtagit. Uppräkningen kan med den angivna utgångspunkten inte utrymmesmässigt bli så omfattande, men jag har betonat att regeringen ser det som en mycket angelägen uppgift att de ifrågavarande projekten kommer till stånd. Det borde herr Nilsson i Tvärälund ha noterat.

Både herr Nilsson och jag vet ju att det finns en förteckning över tänkbara

objekt som kan sättas i gång. Vi vet att arbetsmarknadsstyrelsen överväger saken och att Vattenfall har fått i uppgift att inom sitt område undersöka vad man kan bidra med. Men herr Nilsson tycks föreställa sig att regeringen borde ha gjort något slags utspel under de få veckor som gått sedan beslutet om Vindelälven fattades.

Jag kan inte se annat än att herr Nilssons fråga framställtts mera i demonstrativt syfte och inte har så mycket med själva saken att skaffa. Herr Nilsson måste vara väl medveten om att dessa ansträngningar görs. Herr Nilsson borde också vara väl medveten om att det glädjande nog finns företag som har kommit in med ansökningar om att få lov att bygga ut sin verksamhet bl. a. i Vindelälvsdalen. Jag hade exempelvis tillfälle att under en resa i Västerbotten och Norrbotten för någon tid sedan uppe i Arjeplog möta två sådana projekt. Det ena projektet var förverkligat sedan någon månad tillbaka, och folk hade fått viss sysselsättning, men man presenterade också ett nytt projekt för mig som skulle kunna skaffa sysselsättning för 30—40 personer. Och det finns fler sådana ärenden aktualiserade. Därför kan också hänvisningen till de nya förutsättningarna för lokaliseringspolitiken vara värda att göra i detta sammanhang, ty där ligger onekligen en möjlighet att snabbare få intresse för att bygga ut verksamheten i inlandet, som ju största delarna av Vindelälvsområdet kan anses tillhöra.

Herr **NILSSON** i Tvärälund (cp):

Herr talman! Jag hävdar att jag i mitt tidigare inlägg höll mig helt och hållet inom ramen för den fråga jag ställt.

Jag har ju trots att statsrådet och regeringen skulle ha använt tiden före beslutet om Vindelälven till vissa förberedelser för sysselsättningsåtgärder i området, men det har man alltså inte gjort. Jag är verkligen inte ute i något speciellt centerpartistiskt syfte — det

Svar på fråga ang. redovisning av projekt för ökad sysselsättning i Vindelälvsdalen

tror jag alla uppvaktningar hos statsrådet bl. a. från fackliga centralorganisationen i länet och andra plus en ström av skrivelser kan ge belägg för.

Jag hade väntat att statsrådet kunde ha sagt i svaret att arbetsobjekt förbereds av exempelvis AB Statsföretag eller i samråd med Industriförbundet och inte bara pekat på vattenfallsstyrelsen, som egentligen har fått regeringens uppdrag att flytta Vindelälven till Kalixområdet, något som inte hjälper befolkningen i Vindelälvsdalen. Vad riksdagen har uttalat är att speciella åtgärder bör vidtagas just för Vindelälvsdalens befolkning om älven inte byggs ut. Det är ingenting speciellt inom lokaliseringpolitiken som skall ersätta de förluster som åsamkas Vindelälvsdalens befolkning. Statsrådet har inte i sin lokaliseringsproposition tagit chansen att ge Vindelälvsdalen eller någon ort i dess omedelbara närhet möjlighet att få ett industricentrum, såsom lokaliseringsutredaren föreslog.

Jag måste tyvärr säga, herr talman, att jag är uppriktigt ledsen över beslutet och inte mindre över svaret i dag. Jag tror att denna känsla delas av den övervägande delen av befolkningen i området.

Eftersom jag har fått vänta tre veckor på svaret — detta skall ju ges veckan efter det att den enkla frågan har lämnats in — föreställde jag mig att man skulle ha någonting på gång i kanslihuset och kunna ge ett besked. Jag hade väl inte väntat mig något utspel, men jag hade hoppats på mer än några ord om beredskapsarbeten, turistanläggningar och friluftsområden samt en hänvisning till den avlämnade lokaliseringspropositionen. Det är ju ingenting speciellt för just Vindelälvsdalen.

Jag vill också påpeka att friluftsområden och turistanläggningar i första hand är något som berör fjällområdet. Vi har emellertid en mycket lång sträcka, Vännäs—Vindeln—Lycksele,

som knappast kan antas ha en framtid som turistområde. Där är det industriell verksamhet som behövs. Jag hoppas att regeringen på nytt tar del av beslutet av år 1967 och därefter — den har tydligen inte gjort det hittills — kommer att uppleva riksdagens uttalande som en förpliktelse att verkligen handla. Riksdagen har uttalat sig för det och stödet från opinionen är inte mindre i dag.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Vore jag elak kanske jag kunde säga att det är ganska sent som herr Nilsson i Tvärålund har intresserat sig för sysselsättningsaspekterna på Vindelälven. Bortsett från detta är det förhållandet att svaret har dröjt tre veckor — jag var tyvärr bortrest förra veckan; annars antar jag att jag hade kunnat lämna svaret då — på intet sätt något uttryck för att regeringen skulle brista i intresse i detta sammanhang.

Herr Nilsson gör sig skyldig till en felaktig beskrivning. Utredningen har nämligen aldrig utpekat speciella orter som lämpliga industricentra. Den har visserligen nämnt några prioriteringsorter som den ansett att man skulle satsa särskilt på, men industricentra är en annan sak. Jag tror inte att man kan påstå att lokaliseringspropositionen på denna punkt innebär några försämringar; tvärtom betyder den förbättringar som kan bli till hjälp.

Det är nog också klokt om jag inte läser upp den långa lista vi har fått från länsstyrelsen — herr Nilsson känner också till den — och säger: »Den här orten tar vi nu, den här tar vi också o. s. v.» Vi får ändå låta myndigheterna vara med och granska detta material innan något ställningstagande kan ske.

Herr **NILSSON** i Tvärålund (cp):

Herr talman! De myndigheter som har nämnts i svaret är arbetsmarknads-

Svar på fråga ang. ändring av bestämmelserna om prisnedsatta läkemedel

styrelsen, i fråga om beredskapsarbeten, och vattenfallsstyrelsen.

Nu vill jag, herr talman, bara ställa en direkt fråga till inrikesministern: Avser statsrådet att i regeringen ta upp frågan om särskilda åtgärder för Vindelälvsdalen utöver vad som anges i svaret på min enkla fråga?

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. ändring av bestämmelserna om prisnedsatta läkemedel

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Fru Marklund har frågat om jag vill medverka till att bestämmelserna om prisnedsatta läkemedel ändras så att prisnedsättningen för läkemedel som på samma dag ordinerats av flera läkare beräknas som om recepten utskrivits av en läkare.

De nuvarande reglerna för prisnedsättning på läkemedel har tillämpats sedan den 1 januari 1968. Rabatten beräknas på den sammanlagda kostnaden av samtidigt förskrivna läkemedel som inköps vid ett expeditionstillfälle. Rabatten utgör 50 procent över ett karensbelopp på 5 kr. Den del av kostnaden som överstiger 25 kr. rabatteras dock helt. Reglerna innebär att ingen behöver betala mer än 15 kr. vid ett inköp av medicin på recept som utfärdats samtidigt.

Syftet med rabattreglerna är främst att ge skydd åt dem som tvingas till dyrbara inköp av medicin. Läkemedelsrabatten bör dock inte konstrueras så att den underlättar en överförbrukning av läkemedel. Det skulle lätt kunna bli följden om rabatten beräknades på recept som utskrivits av flera läkare samma dag. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att överväga någon ändring av

bestämmelserna i den riktning som fru Marklund antytt.

Vidare anförde:

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Enligt den ordning som gäller och som statsrådet redogör för i sitt svar, vilket jag ber att få tacka för, kan alltså en läkare skriva ut recept på flera slag av läkemedel till samme patient, och denne behöver då bara betala 15 kr. av kostnaderna. Det finns emellertid personer, äldre människor och kanske i första hand långtidsjuka, som kan ha anledning att söka flera läkare och även vara i behov av läkemedel som skrivs ut av dessa läkare.

De farhågor för överförbrukning som statsrådet antyder i sitt svar tycker jag inte är särskilt välgrundade. Det kan naturligtvis bero på att min tilltro till läkarnas ansvarskänsla och objektivitet är större än statsrådets; jag tror nämligen inte att läkare skriver ut läkemedel till en patient om denne inte är i behov av sådana. Eftersom äldre människor ofta dras med flera olika krämpor kan de råka i den situationen att de måste betala två eller tre gånger maximibeloppet för de läkemedel som de behöver.

En läkare kan ju dessutom skriva ut flera recept på olika läkemedel — finns inte risken för överförbrukning också i det fallet?

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Av både praktiska och administrativa skäl är det nödvändigt att knyta försäkringsgarantin till de recept som vid ett tillfälle utfärdas av en läkare. Man kan inte heller, det vill jag betona, bortse från att det i vissa fall skulle kunna uppstå risker för missbruk om man, som fru Marklund menar, beräknade rabatten på recept som skrivits ut av flera läkare samma dag. En sådan regel skulle också kunna

Svar på fråga ang. prästs skyldighet att förrätta vigsel

slå mycket ojämnt, eftersom den skulle gynna dem som har lyckats få tid hos flera läkare samma dag.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten på att vi har helt kostnadsfria läkemedel för patienter som har vissa speciella sjukdomar; i sådana fall behöver vederbörande över huvud taget inte lägga ut några pengar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. prästs skyldighet att förrätta vigsel

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet GEIJER, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat mig när jag avser att lägga fram förslag till ändrad lagstiftning om prästs skyldighet att förrätta vigsel.

Spörsmålet om prästs vigselkyldighet hänger samman med två större problemkomplex, som för närvarande är under utredning. Jag syftar på förhållandet mellan staten och kyrkan samt på formen för äktenskaps ingående. Denna senare fråga ingår i den allmänna översyn av den familjerättsliga lagstiftningen som verkställs av 1969 års familjelagssakkunniga. Om man stannar för den lösning som antyds i direktiven, nämligen att registrering hos folkbokföringsmyndigheten skall vara det konstitutiva momentet för äktenskapets tillkomst, skapas förutsättningar för att ta ökad hänsyn till de betänkligheter mot vigselkyldigheten som har framförts från vissa håll.

Frågan om ändring av nuvarande regler angående prästs vigselkyldighet bör enligt min mening inte brytas ut ur sitt större sammanhang. Någon reform är därför inte aktuell för närvarande.

Vidare anförde

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Redan regeringsformen garanterar i den berömda § 16 medborgarnas samvetsfrihet. Det heter där följande: »Konungen bör — — — ingens samvete tvinga eller tvinga låta — — — så vitt han därigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer.»

Det finns i vårt land en kategori som går under namnet samvetsömma. Deras samvete förbjuder dem att göra värnplikt, och vi respekterar detta, såsom jag tycker med all rätt. Det sägs att en del av dem inte får samvetsbetänkligheter fastän de kastar sten mot ambassaders fönsterrutor. De får överallt i Stockholm klistra upp gula affischer om värnpliktvägrarveckan i maj. Det lär nämligen ibland vara just sådana personer som gör detta.

Det finns dock en grupp medborgare, vilkas samvete inte respekteras på samma sätt. Under en veckas beredskapstjänst som värnpliktig på 1950-talet träffade jag i Bergslagsskogarna en präst, som jag fick mycket stor respekt för i hans egenskap av kyrkans tjänare. Han var mycket bibeltrogen och vann min högaktning på allt sätt, men det visade sig att han var lagbrytare. Jag kom redan då att börja fundera över den fråga jag nu tagit upp. Prästen hade nämligen vägrat att viga frånskilda. Sedan dess har han än en gång ställts inför domstol. Vi vet också alla att en mängd präster har kommit i konflikt med lagen.

Jag tycker att detta är ett otillfredsställande förhållande. Det skrämmer bort unga män från prästkallet och försätter allvarliga och ärliga präster i en svår konflikt. Sådana präster får ofta schavottera i pressen. Vi har länge väntat på en ändring i detta avseende, vilken skulle vara välkommen.

Det svar som statsrådet Geijer nu lämnat är emellertid mycket nedsläende. På sätt och vis är det väl ett tecken på likgiltighet att statsrådet för när-

Svar på fråga ang. utbyggnad av Trollhätte kanal

varande inte kan tänka sig en ändring utan sätter in frågan i ett större sammanhang. Den nämnda utredningen kan väl inte särskilt snabbt bli färdig med sitt arbete. Vore det inte möjligt att införa några interimbestämmelser i föreskrifterna för tillämpningen av lagen under mellantiden?

Det har uttalats för 10—15 år sedan både från kyrkomötet och från vissa biskopar att det skulle vara orimligt att en präst skulle bli åtalad för vägran att viga frånskilda. Nu har det ändå hänt. Lagen är alltså sådan att den måste tolkas på detta sätt.

Jag vill trots allt tacka justitieministern för svaret på min fråga. Jag har tidigare två gånger interPELLERAT i samma ärende utan att få svar. Det var därför angenämt att åtminstone få de besked som nu lämnats. Jag vill dock vädja till justitieministern att överväga om det ändå inte på något sätt vore möjligt att förhindra den rad av åtal som kommer att drabba allvarliga, pliktmedvetna och präktiga kyrkans tjänare som samhällsmedborgare.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. utbyggnad av Trollhätte kanal

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **NORLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Enarsson har frågat mig när jag avser att tillsätta den i kanaltrafikpropositionen aviserade utredningen angående utbyggnad av Trollhätte kanal och när arbetet med fördjupning av kanaleden genom Karls grav beräknas komma till utförande.

Kungl. Maj:t har nyligen uppdragit åt statens vattenfallsverk att göra ifrågavarande utredning. Uppdraget skall utföras skyndsamt. I avvaktan på re-

sultatet härav kan jag för dagen inte svara på när beslut angående arbetena vid Karls grav kan komma att fattas.

Vidare anförde

Herr **ENARSSON** (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Tyvärr måste jag konstatera att det var föga upplysande för mig och för de många som intresserar sig för denna viktiga sak.

Kanaltrafikutredningen, som tillsattes 1961, skulle verkställa en trafikekonomisk utredning om godstransporter mellan Väner- och Vätterområdena samt Västerhavet. Denna utredning avlämnade sitt betänkande i maj 1967. Proposition med anledning härav framlades i juni 1969. Dåvarande departementschefen uttalade beträffande utbyggnaden av Trollhätte kanal att vissa ytterligare utredningar innefattande trafiklönsamhetskalkyler skulle göras, och det poängterades att detta arbete skulle utföras skyndsamt.

Vi har nu kommit ett gott stycke in på detta år, och många inom det aktuella området har frågat sig hur det blir med den aviserade utredningen och med utbyggnaden av kanalen. Under riksdagsdebatten i december föregående år poängterade flera talare nödvändigheten av att arbetet härmed skulle bedrivas skyndsamt.

Beträffande fördjupningen i den del av leden kom kallas Karls grav sades det i riksdagsdebatten, att om utredningsuppdraget lämnades omedelbart skulle arbetet kunna utföras under den vinter som nu har gått utan att någonting har gjorts.

Industriexpansionen i hela Vänerbäcken har varit betydande under de senaste åren, och flera omfattande projekt är igångsatta, men det råder oro i området, och man frågar sig om det förhållandet att kanalen är alldeles för grund skall komma att leda till att ex-

Svar på fråga ang. omorganisation inom statens järnvägar

pansionen avstannar och att projekt som planerats inte kommer till utförande. Det var detta som utgjorde bakgrunden till min fråga.

Det verkliga nålsögat är just leden genom Karls grav, där segeldjupet är helt otillräckligt för nuvarande tonnagestorlek. Frågan om att fördjupa leden var uppe redan på 1950-talet, och då gjordes det ett flertal uppvaktningar i ärendet. År 1959 erhöles vattendomstolens tillstånd — som nu har förnyats — att utföra arbetet, och det fanns även medel anslagna, men då lades arbetena på is för att en utredning skulle göras. Nu har frågan utretts så mycket att jag tycker det är på tiden att kanalarbetena kommer till utförande, i första hand då i det nålsöga jag har nämnt, alltså genom Karls grav. Det är min förhoppning, herr statsråd, att det arbetet verkligen igångsättes med största skyndsamhet. Det är många människor som förväntar sig det.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. omorganisation inom statens järnvägar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NORLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Nygren har frågat mig om jag anser att den av statens järnvägars generaldirektör nu offentliggjorda omorganisationsplan inom SJ — centralt, regionalt och lokalt — överensstämmer med samhällets krav på en god trafikservice, regeringens strävan att motverka koncentration till vissa orter av statlig företagsamhet samt den berörda SJ-personalens krav på anställningstrygghet.

Mot bakgrund av utvecklingen inom SJ och strukturförändringarna i nä-

ringslivet och samhället som helhet har SJ funnit det motiverat att se över den nuvarande centrala och regionala organisationen. Efter slutförandet av detta arbete — som SJ bedriver i nära kontakt med representanter för personalorganisationerna — kommer SJ att lägga fram sina förslag för Kungl. Maj:t. Vid prövningen härav kommer självfallet bl. a. trafik- och lokaliseringspolitiska synpunkter att beaktas och vägas mot mera direkta järnvägsintressen. Det finns därför inte anledning att nu gå närmare in på hur regeringen kommer att bedöma dessa frågor.

Vidare anförde

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Min fråga föranleddes närmast av den bestämda uppfattning jag fick av SJ-chefens förslag till ny organisation för SJ, nämligen att organisationen i långa stycken stod i direkt strid mot regeringens lokaliseringspolitiska strävanden. De indragningar av driftsenheter som SJ-chefen föreslår skulle komma att drabba många sysselsättningssvaga områden, och den försämring av SJ:s trafikservice som omorganisationen otvivelaktigt kommer att leda till skulle också få klart negativ verkan i stora delar av norra stodområdet, dit regeringen nu energiskt försöker locka industri och annan sysselsättningsskapande verksamhet.

Däremot innebär SJ-chefens förslag inte någon preciserad plan för utlokalisering från Stockholm av SJ-verksamhet, vilket kommunikationsdepartementet hemställde om i skrivelse till SJ så sent som i september månad i fjol. Jag frågar mig: Är det SJ:s svar på en regeringsvädjan?

För mitt hemlän Västerbotten skulle den föreslagna indragningen av SJ-enheten i Umeå få svåra följder. Förutom att 87 arbetstillfällen skulle gå förlora-

Svar på fråga ang. åtgärder för att förhindra fartygskollisioner

de i ett område, där vi slåss till det yttersta för att få minsta lilla tillskott av sysselsättning åt arbetslösa människor, skulle SJ:s betydelsefulla transportservice också gå förlorad. Stora delar av vårt läns lokaliseringsområde skulle få 50 mil eller längre till SJ:s marknadsförings- och transportservicecentrum. Dessutom skulle indragningen säkert ganska snart få svåra återverkningar på SJ-verksamheten, bl. a. i Vännäs, med ty åtföljande personalförflyttningar.

Detta är orsaken till den oro över SJ-chefens förslag som jag velat markera med min fråga. Rationaliseringar inom statliga verk kan vara nödvändiga, men jag anser att de inte får stå i strid mot samhällssatsningar på andra områden, och de bör vara bevisligt ekonomiskt försvarbara.

Till sist vill jag också påminna statsrådet om att den personal i Umeå, som nu hotas av arbetsplatsindragning, så sent som för fem, sex år sedan var föremål för en tvångsförflyttning i en då genomförd SJ-omstöpning. De människorna har nättopp hunnit rota sig i Umeå, men de har skaffat sig egna hem, och deras anhöriga har fått jobb, barnen har fått skolchanser o. s. v. Nu får de via TV besked om att en ny omflyttning stundar. Det anser jag motivera min andra undran, om personalförflyttningen för denna grupp SJ-anställda.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. åtgärder för att förhindra fartygskollisioner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NORLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat mig när och hur jag med anled-

ning av den senaste oljetankerolyckan tänker vidta snabba och resoluta åtgärder för att förbättra sjösäkerheten.

Proposition angående riktlinjer för bl. a. lotsningsverksamheten har förelagts riksdagen. I denna proposition redovisas åtgärder som syftar till att förbättra sjösäkerheten bl. a. med avseende på tankfartyg.

I övrigt förutsätter jag att sjöfartsverket vidtar de åtgärder som kan finnas motiverade med anledning av haveriutredningen kring den åberopade oljetankerolyckan i Stockholms skärgård eller som av andra skäl är erforderliga från säkerhetssynpunkt.

Vidare anförde

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret.

När som helst drabbas Stockholms skärgård av en oljekatastrof — det var ett uttalande som Lotsförbundets ordförande gjorde för 17 månader sedan i en intervju i Aftonbladet. Detta uttalande väckte kritik på visst håll. Tyvärr inträffade katastrofen för någon tid sedan i Stockholms skärgård i närheten av Vaxholm. Det var 70 000 liter tjockolja som läckte ut vid en fartygskollision, och vi vet ännu inte vilka konsekvenser det skall bli av detta.

Det var för några veckor sedan som jag ställde frågan i anslutning till att kollisionen inträffat. Under tiden har regeringen framlagt ett förslag beträffande lotsorganisationen m. m. Jag övervägde att dra tillbaka frågan, då jag fann så mycket positivt i departementschefens uttalande i propositionen. Men en del saknade jag som gällde just sjösäkerheten, och därför tänkte jag att frågestunden kunde utgöra ett tillfälle för kommunikationsministern att lämna kompletterande informationer om eventuellt fortsatt arbete när det gäller just sjösäkerheten.

I viss mån har jag också fått ytter-

Svar på fråga ang. telefonkatalogens Stockholmsdel

ligare informationer i svaret, vilket jag sätter värde på. Det får vi väga in i vårt arbete att nu framlägga kompletterande förslag i form av motioner. Jag tänker särskilt på anmälningsplikt för fartyg som ger sig in i vissa farleder, jag tänker på enkelriktning i en del farleder, jag tänker på speciella bestämmelser när det gäller gång under mörker och jag tänker på skyldighet att ha radio. Men detta får vi väl, herr talman, återkomma till när propositionen skall behandlas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8**Svar på fråga ang. telefonkatalogens Stockholmsdel**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NORLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Romanus har frågat mig om jag vill medverka till att telefonkatalogens Stockholmsdel dels utkommer snabbare efter det att uppgifterna lämnats, dels förses med postnummer för varje abonnent och dels utformas så att alla abonnenter i Stockholmsdelen kommer i bokstavsordning oavsett riktnummer.

Beträffande tiden för utgivningen vill jag nämna att telefonkatalogens Stockholmsdel omfattar över 3 600 sidor och innehåller uppgifter om ca 700 000 abonnenter. Katalogupplagan är ungefär 1 miljon exemplar. Varje år ändras uppgifterna för ca 40 procent av abonnenterna. Många ändringar är omfattande och därför tidsödande att behandla. Detta förklarar den tid som erfordras för att framställa en ny katalog. Televerket undersöker för närvarande möjligheterna att förkorta tiden genom att övergå till datastyrd fotosättning av katalogen. Om denna me-

tod genomförs kommer framställningstiden att kunna förkortas väsentligt.

Beträffande frågan om lämpligheten att förse telefonkatalogen med postnummer för varje abonnent vill jag framhålla följande. Att införa postnummer för varje abonnent skulle medföra betydande kostnader. Hela katalogen måste då sättas om, vilket enbart för Stockholmsdelen skulle innebära en engångskostnad på ca 2 miljoner kronor. Dessutom skulle uppstå årliga merkostnader av samma storleksordning enbart för Stockholmsdelen.

Postnummer i kataloguppgifterna för de enskilda abonnenterna skulle medföra en hel del nackdelar genom att katalogernas omfång då skulle öka så att katalogerna bleve otympligare att hantera. Dessutom skulle genom katalogernas tillväxt uppdelningen på flera band påskyndas samt framställningstiden ytterligare förlängas. Vidare skulle risken för förväxlingar mellan telefonnummer och postnummer öka, om uppgift beträffande postnummer infördes för varje abonnent. När postnumren infördes av postverket våren 1968, överenskomts därför mellan postverket och televerket att förteckningar över i varje katalogdel ingående postnummer skulle införas i början av telefonkatalogen.

En ordning som innebure att alla abonnenter i Stockholmskatalogen komme i bokstavsordning oavsett riktnummer skulle medföra, att man ginge ifrån den för hela landet nu gällande principen att varje automatiserat riktnummerområde bildar en egen avdelning i telefonkatalogen. Fördelarna med det nuvarande systemet är bl. a. att dyrbart utrymme sparas genom att riktnummer inte behöver upprepas för varje abonnent och att de stora grupperna abonnenter med mera vanligt förekommande namn geografiskt uppdelas på ett sätt som gör det lättare att finna dem i katalogen.

För att ytterligare underlätta sökandet är i början av varje katalogdel en

Svar på fråga ang. telefonkatalogens Stockholmsdel

karta införd med de olika riktnummerområdenas gränser angivna samt en adressförteckning, av vilken — då abonnentens bostadsort eller postadress är känd — telefonadressen lätt kan utläsas.

Vidare anförde:

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! I det samhälle där jag bor har vi fortfarande inte fått 1970 års telefonkatalog; i varje fall hade vi det inte när jag åkte hemifrån i morse. Vi använder 1969 års telefonkatalog med uppgifter som lämnades i september 1968 och alltså är över ett och ett halvt år gamla. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Även om jag förstår att det är mycket arbete med Stockholmsdelen av telefonkatalogen, föreställer jag mig att med en bättre organisation och ett vidgat utnyttjande av tillfällig personal borde det gå att få en förbättring.

Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag tolkar det som positivt när det gäller första frågan och väntar mig alltså en förbättring, d. v. s. snabbare utgivning. När det gäller de andra två punkterna är svaret tyvärr inte lika positivt.

Postverket önskar att enskilda, företag, organisationer och andra skall införa postnummer i sina register av olika slag. Men televerket, som är ett statligt verk, vill inte göra det. Det är anmars den åtgärd som mer än någon annan skulle underlätta för allmänheten att tillämpa postnummersystemet. När man påstår att allmänheten inte skulle kunna skilja på postnummer och telefonnummer tror jag att man underskattar både allmänheten och dem som utformar telefonkatalogen.

Tidigare frågeställare i detta ärende har påpekat att systemet med postnummer ju skall innebära en rationalisering för postverket och göra dess arbete effektivare. Då gör väl postverket vissa

besparingar. Skulle inte de kunna användas bl. a. för att göra det lättare för allmänheten att hantera systemet?

Och hur går det om man inte gör det tillräckligt lätt att få tag i postnumren, så att en del därför inte använder dem? Blir det inte då kostnader för postverket? Vad gör man med de försändelser som saknar postnummer? Skall man vägra att befordra dem i framtiden?

Som katalogen nu är uppställd kan man få slå på flera olika ställen innan man hittar en person. Om man skall ringa till en person som i likhet med kommunikationsministern och mig bor i Rotebro, kan man få slå på inte mindre än fyra olika ställen i telefonkatalogen innan man hittar vederbörande. Ännu värre är det naturligtvis om man bara vet att en person bor i en förort någonstans — då kan man få slå på upp till tio olika ställen.

Tidigare stod abonnenterna i Södertälje för sig, Stockholm för sig och övriga områden tillsammans i ett avsnitt. Den uppställningen har man nu gått ifrån, vilket jag uppfattar som en försämring. Gjordes det någon undersökning om hur folk ville ha telefonkatalogen innan denna ändring infördes?

Jag förstår att mitt förslag kan påverka omfånget, men även här tycker jag att uppgifterna är något vaga. Finns det någon uppgift om vilken betydelse den här uppdelningen har för omfånget?

Att man skulle gå ifrån en princip som gäller för övriga delar av landet tycker jag inte är så anmärkningsvärt — Storstockholm inklusive förorterna är ju ett sammanhängande område, och därför kan det vara motiverat att ha andra principer här än i övriga delar av landet.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NORLING:

Herr talman! Jag vill svara mycket kortfattat på de direkta frågor som herr

Svar på fråga ang. telefonkatalogens Stockholmsdel

Romanus ställde.

I mitt svar nämnde jag att vid en övergång till datastyrd fotosättning av katalogen kommer framställningstiden att kunna förkortas väsentligt. Jag kan komplettera den upplysningen med att det kan röra sig om en förkortning på ett par månader. Katalogleverantören kommer vidare att öka bindningskapaciteten, vilket kommer att medföra en viss uppsnabbning av utgivningen.

Vi kommer inte ifrån att det i övrigt är en kostnadsfråga. Totalkostnaden för utgivningen av alla Sveriges telefonkataloger är 40 miljoner kronor för närvarande, varav enbart på Stockholmsdelen faller ca 15 miljoner kronor. Det innebär alltså en exemplarkostnad av 15 kr. Med hänsyn till de stora kostnader som det är fråga om är det väsentligt från ekonomisk synpunkt att på allt sätt rationalisera utgivningen och inte vidta fördyrande ändringar, om inte mycket starka skäl talar för sådana. Jag vill på nytt påpeka att t. ex. en ändring på så sätt att postnummer sätts ut för alla abonnenter enbart för Stockholmsdelen skulle innebära en merkostnad första året på ca 4 miljoner kronor och därefter en merkostnad på 2 miljoner kronor per år.

Vad sedan gäller frågan om hur abonnenterna skall vara uppställda i katalogen vill jag konstatera att fram till 1967 var de i vissa riktnummerområden i Stockholmsdelen sammanförda i en avdelning. Med hänsyn till de olägenheter som enligt kundernas uppfattning vidlåde ett sådant system och som jag också har relaterat i mitt svar övergick man 1967 till den nuvarande ordningen med en avdelning för varje riktnummerområde.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att man måste lägga ekonomiska synpunkter på denna fråga. Det uppstår emellertid kostnader inte bara för statsverket utan också för alla dem som

skall tillämpa postnummersystemet — de måste ofta ägna mycken tid åt att leta reda på postnumren. Postverket vill ju att andra som har register av olika slag skall införa postnummer där; då kan man fråga sig varför inte postnumren införes i det viktigaste registret, det som är mest använt. De vinster som postverket gör genom förbättrade möjligheter till sortering borde väl komma allmänheten till godo på det sättet att man får en bättre service.

Det är naturligtvis en viss hjälp att postnummer finns angivna i början av telefonkatalogen, men jag undrar hur många människor som känner till detta. Jag har gjort en egen och helt ovetenskaplig »undersökning», och har hittills inte funnit någon person som har känt till att det finns postnummer i telefonkatalogen. Det torde bero på att de inte har läst telefonkatalogen så noga. Man kunde möjligen inrätta sig efter detta och genom en ruta eller liknande på katalogens framsida göra människor uppmärksamma på att det finns postnummer i telefonkatalogen. Under nuvarande förhållanden tror jag man lika gärna skulle kunna ta bort de aktuella sidorna ur telefonkatalogen.

Jag vill fråga statsrådet: Ni säger att kunderna uppfattade det som en olägenhet då avdelningen »Övriga områden» tidigare omfattade flera olika riktnummer. Har man verkligen genomfört någon undersökning bland konsumenterna som visar att dessa vill ha katalogen för Storstockholm, såsom nu är fallet, uppdelat på elva delar? Man riskerar alltså att få leta på elva olika ställen, om man inte känner till vilken adress en person har, och om man känner till adressen kan man i varje fall tvingas leta på fyra ställen. Om en sådan undersökning har gjorts, vore det intressant att få veta vad den säger om konsumenternas uppfattning.

Jag noterar slutligen med tillfredsställelse än en gång kommunikationsministerns uttalande att en snabbare

Svar på fråga ang. åtgärder mot vissa inslag i riksutställningar

utgivning kan komma till stånd om man övergår till fotosättning. Jag vill verkligen understryka att det i så fall är många som hoppas att denna omläggning blir av. Vore inte en sådan omläggning ett lämpligt tillfälle att också införa postnummer i telefonkatalogens adressangivelser? Jag tror man får räkna med växande krav på att postnumren skall anges i telefonkatalogen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. åtgärder mot vissa inslag i riksutställningar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet CARLSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Hedin har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för att förhindra att statsmedel används för att vid riksutställningar som är öppna för allmänhet, inklusive skolor, inslag förevisas av obscena bilder och texter samt mot enskilda personer kränkande framställningar.

Riksutställningar är en av 1965 års musei- och utställningsakkunniga bedrivna försöksverksamhet med syfte bl. a. att pröva förutsättningarna för en utvidgad användning av olika former av utställningar i bildningsarbetet och kulturlivet.

I denna av statsmedel betalda verksamhet bör konstnärer och andra verkande kunna arbeta med samma frihet från politisk styrning som gäller för andra mer fast etablerade institutioner för bildningsarbete och konstnärlig framställning. Självfallet åvilar det dock styrelser och chefer ansvar för att verksamheten bedrivs enligt fastställda riktlinjer.

Genom tryckfrihetslagstiftningen och annan lagstiftning bereds enskilda visst skydd mot eventuella tillfälliga miss-

grepp i kulturinstitutionernas arbete. Kritik genom pressen och andra opinionsformer är i övrigt det bästa korrektivet om en kulturinstitution i politiska frågor eller smakfrågor intar alltför ensidig eller extrem position.

Vidare anförde:

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag tycker att det är intressant och i viss mån positivt.

Jag vet inte om herr statsrådet har sett den utställning, 11 unga bildmakare, som närmast ligger bakom min fråga. Jag har gjort ett besök hos Riksutställningars lokaler och har fått en ganska positiv inställning till den verksamhet som där bedrivs genom olika utställningar. Det finns emellertid vissa beklagliga undantag. Det är möjligt att vi kanske t. o. m. är överens om vilka dessa undantag är. Statsrådet talade ju om tillfälliga missgrepp i detta sammanhang.

Jag syftar bl. a. på Sköna stund, som tidigare debatterats mycket flitigt i pressen och även här i riksdagen. Utställningen har framför allt kritiserats för utrerad politisk vänsterpropaganda. Den andra plumpen i protokollet utgör enligt min uppfattning delar av utställningen 11 unga bildmakare. Även på denna utställning förekommer vänsterpropaganda, men denna lämnar jag nu därhän. Det är inte den jag i detta sammanhang vill ta upp.

Vad jag främst reagerar mot är det ovanligt osympatiska och smaklösa snusk, som förekommer t. ex. på en affisch vilken föreställer en klumpigt målade dam sittande på en toalett med ett par neddragna solkiga kalsonger och läsande en aftontidning. På väggarna omkring henne är det fullt av pornografiska teckningar och ord och uttryck av de grövsta slag.

Jag har med mig den affischen här.

Svar på fråga ang. åtgärder mot vissa inslag i riksutställningar

Jag var litet tveksam huruvida jag skulle visa den; jag tyckte inte att det riktigt passade att göra det här i kammaren, även om riksdagsledamöterna kanske är tillräckligt härdade, sedan nu t. o. m. Riksdagens konstklubb har förfallit till att visa ren pornografi. Jag skall emellertid be att få överlämna affischen till statsrådet för mera internt studium, om statsrådet inte har sett den tidigare.

Ett annat inslag som man också har all anledning att reagera mot i denna utställning är en bild av en av våra partiledare, som förevisas sedan han skjutit en ASEA-arbetare och efteråt trampar på honom. En annan teckning föreställer Wallenberg i »lånta fjädrar» och därefter helt naken.

Jag vill fråga om utbildningsministern tycker att det är riktigt att med statsmedel visa sådana personligt grovt kränkande framställningar. Anser inte också statsrådet som jag att det föreligger uppenbar risk för att skolungdom, som besöker dessa utställningar därför att det ingår i den obligatoriska teckningsundervisningen, kan ta själslig skada av att se sådant och att de kan förledas och påverkas i sin tankevärld?

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet CARLSSON:

Herr talman! Jag tackar herr Hedin för att han förser mig med kulturellt material av detta slag. Jag har dock själv varit på Riksutställningar och har därför haft tillfälle att ta del av den mycket omfattande verksamhet som där bedrivs.

Beträffande den senare delen av herr Hedins inlägg vill jag hänvisa till vad jag sade i svaret, nämligen att det allmänna skydd man kan ge måste utgå från de lagar som gäller, främst tryckfrihetslagstiftningen men även viss annan lagstiftning. Någon form av censur från den politiska myndighetens eller den ansvarige departementschefens sida kan det däremot aldrig bli tal om — för den händelse det var det som före-

svävade herr Hedin — vare sig på detta område eller när det gäller några andra av de många kulturaktiviteter som staten stöder med omkring en kvarts miljard kronor.

Att meningarna om dessa ting är delade framgår också av att Riksdagens konstklubb i förbifarten fick sig en släng för att den visar pornografiska alster. Det tyder på att vi inte ens i denna kammare skulle kunna komma överens om vad som är god konst och vad som inte är det. Jag tycker att just det exemplet visar att det är utomordentligt klokt av våra politiker att inte försöka utöva någon form av censur. Vad vi i det fallet kan göra är att utse de ansvariga styrelser som leder denna verksamhet och se till att de följer de allmänna riktlinjer och principer som riksdagen har dragit upp. Jag tror, herr Hedin, att det skulle vara utomordentligt olyckligt om vi därutöver försökte blanda oss i institutionernas verksamhet.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag vill fråga vad statsrådet menar med det som står i svaret. »Självfallet åvilar det dock styrelser och chefer ansvar för att verksamheten bedrivs enligt fastställda riktlinjer.» Det vore intressant att få höra det. Jag har ännu inte fått något besked på den punkten.

Jag har i detta fall inte åsyftat någon censur, utan jag har frågat vilka åtgärder statsrådet ämnar vidta för att förhindra att sådana missgrepp som jag pekat på göres i framtiden. Ett sådant förebyggande skulle naturligtvis kunna åstadkommas genom vissa fastställda riktlinjer. De riktlinjerna har kanske inte varit tillräckligt klara hittills.

Vi har helt nyligen fått en lagrådsremiss — som utbildningsministern har varit med om, förmodar jag — som gäller ändring i lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet. I det förslaget säger justitieministern bl. a.: »Som jag

Svar på fråga ang. åtgärder mot vissa inslag i riksutställningar

tidigare uttalat bör inte någon person mot sin vilja tvingas att konfronteras med sådana pornografiska framställningar som enligt en mera utbredd opinion kan uppfattas som sedlighetssärande eller stötande för anständighetskänslan.»

När det gäller påverkan på ungdomen har kommittén föreslagit en utbyggnad av 16 kap. 12 § brottsbalken om förledande av ungdom. En del remissinstanser har ansett att bestämmelsen borde slopas helt och hållet. Men justitieministern anser att tillräckliga skäl inte föreligger för att ändra paragrafen.

Jag tycker att detta exempel är analogt med utställningarna. Man visar detta material för bl. a. skolungdomsklasser som kommer till utställningarna — skolungdomarna kan inte gärna hindras från att se på allt som där finns, och det blir sanktionerat på ett alldeles speciellt sätt. Därför skulle jag vilja fråga om statsrådet anser att man mot bakgrund av det ställningstagande som regeringen nu gjort i tryckfrihetsfrågan ändå inte borde ge vissa anvisningar till dem som svarar för Riksutställningar för att undvika att sådana här missgrepp görs i framtiden.

Det finns ingen anledning, tycker jag, att på något sätt jämföra vad Riksdagens konstklubb har gjort och vad som har skett på riksutställningarna. Det är helt olika publik man vänder sig till. Och även om jag inte är kapabel att bedöma vad för slags konst det ena eller det andra är, så tycker jag att det är mycket svårt att finna något konstnärligt värde i den affisch jag lämnade till statsrådet.

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet CARLSSON:

Herr talman! Att säga att vi vänder oss till olika publik var väl ändå, herr Hedin, att ge sig ut på ett sluttande plan. Inte skall vi riksdagsmän utsätta oss för värre faror eller hemskheter

än andra grupper i samhället — därvidlag får vi nog försöka hålla oss till samma principer.

Herr Hedin frågade vad som menas med fastställda riktlinjer. Ja, det är de eventuella beslut eller grundsatser som kan ha lagts fast i riksdagsbeslutet, och det är de eventuella tilläggsbestämmelser som kan finnas i Kungl. Maj:ts beslut. När det gäller detta konkreta område rör det sig om en försöksverksamhet, varigenom vi får tillfälle att på grundval av några års erfarenheter besluta om en mera definitiv utformning av verksamheten.

Jag vill alltså inte nu binda mig för hur verksamheten skall utformas. Jag vill bara allmänt säga att riksutställningars verksamhet och vår attityd till den rimligen måste präglas av samma öppenhet och samma möjligheter till frihet i skapandet som när det gäller teaterverksamhet och annan kulturell verksamhet. Det har kanske inte överallt trängt igenom, men den grundläggande principen måste med all möjlig skärpa slås fast.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag tycker det är stor skillnad mellan vad som kan visas för riksdagsmän och andra äldre personer och vad som lämpligen kan visas för skolungdom. Och det är i stor utsträckning skolungdom — hela klasser — som kommer och ser på Riksutställningars visningar ute på landsbygden.

För att något ange min inställning till konsten skulle jag i kammarens protokoll vilja läsa in och ansluta mig till vad förre chefen för Arbetarrörelsens arkiv, fil. dr Tage Lindbom, nyligen uttalat i Svenska Dagbladet i svaret på en av tio frågor. Han säger:

»När konstnärerna förlorade förbindelsen med sin andliga ursprungskälla, som är skönheten som absolut översinnlig verklighet, så började den sekularisering som består i att exploatera de sinnliga skönhetsvärdena: naturen, männi-

Svar på fråga ang. sänkning av svavelhalten i eldningsolja

skokroppen och människosjälen. När allt detta snart nog är uttömt har man som estetiskt retelsemedel endast ett till buds: skönhetsens motsats, fulheten. Och när man tar fram det fula, det sjuka och perversa och lyfter fram det som konst, innebär detta att man har förhärsligt det. Invändningar besvaras med att 'om det bara är konst är det legitimerat och förlåtet'. Snusk, brott, persioner, allt blir förlåtet om det kan klädas i konstnärlig dräkt. Det till och med förhärsligas och belönas med statsstipendier.»

Jag delar i mycket stor utsträckning dessa åsikter, och jag tycker att en del av det som visats på den senaste utställningen gott kan hänföras till det dr Lindbom skrivit.

Till slut skulle jag som exempel på hur jag ser på hela denna fråga vilja läsa följande enkla, travesterade poem:

Strunt är strunt och snusk är snusk,
om än i statlig riksutställning.

Väld, fula ord och annat rusk
bör ej få sanktionerad ställning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. sänkning av svavelhalten i eldningsolja

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON, som yttrade:

Herr talman! Fru Marklund har frågat om jag vill upplysa om regeringen har för avsikt att inför eldningssäsongen 1970/71 fatta beslut om ytterligare sänkning av den högsta tillåtna svavelhalten i eldningsolja och vilken tidsplan regeringen ämnar följa för att uppnå nämnda begränsning till en viktprocent.

På uppdrag av regeringen har naturvårdsverket kommit in med förslag till plan för den fortsatta nedtrappningen av svavelhalten. Förslaget har remiss-

behandlats. Beredningen av ärendet pågår inom jordbruksdepartementet, och regeringens ställningstagande kan väntas inom den närmaste tiden.

Vidare anförde:

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Ledamöter av mitt partis riksdagsgrupp har vid olika tillfällen tagit upp frågan om nödvändigheten av att begränsa svavelhalten i eldningsoljorna. Senast 1968 begärde vi i en motion att den tidsplan som naturvårdsverket då föreslog skulle antas. När kamrarna behandlade ärendet godkändes det första steget i naturvårdsverkets tidsplan, d. v. s. en begränsning av svavelhalten i eldningsolja till 2,5 viktprocent.

I det förslag till fortsatt nedtrappning av svavelhalten som jordbruksministern nu hänvisar till begär naturvårdsverket en sänkning av den högsta tillåtna svavelhalten i ett steg — senast till eldningssäsongen 1972/73 — till 1 procent i storstadsområden och senare också i andra städer. Det var framför allt detta som föranledde min fråga. Jag ville att jordbruksministern skulle ge sin syn på möjligheten att redan inför nästa eldningssäsong påbörja detta arbete och ta första steget i sänkningen för att så småningom nå det mål som naturvårdsverket rekommenderar.

De motiv som naturvårdsverket har anfört för en sänkning är desamma i dag som tidigare. Kanske har den sammanställning som naturvårdsverket redovisar i sitt förslag ännu mera stärkt dessa motiv. Den ger nämligen vid handen att de svenska riktvärdena för en tolerabel halt av svaveldioxid i utomhusluft har överstigit i 11 av 24 undersökta tätorter. Dessa undersökningar har också visat att det är möjligt att uppnå en påtaglig förbättring av de nuvarande förhållandena genom användning av eldningsolja med låg svavelhalt.

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

Jag vill därför sluta med att uttala den förhoppningen, att det ställningstagande av regeringen som inom kort kan väntas skall gå i den riktning som naturvårdsverket anger.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**:

Herr talman! Jag kommer i det förslag som jag lägger fram i regeringen att betrakta naturvårdsverkets förslag som ett absolut minimiprogram. Jag hoppas att fru Marklund är nöjd med det svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Werner har frågat mig om jag är beredd att medverka till att ett centralt fotoregister upprättas för försökshundar och att sådana regler införs att all uppköpsverksamhet då det gäller hundar och andra djur till försöksverksamhet blir en statlig angelägenhet utan vinstintresse.

Antalet försökshundar beräknas år 1970 till närmare 5 000. Möjligheterna att utnyttja ett centralt fotoregister kan väntas bli relativt begränsade. Kostnaderna för fotografering och registrering av hundarna i enlighet med herr Werners förslag kan vidare beräknas bli rätt betydande.

Veterinärstyrelsen har för att öka möjligheterna att identifiera stulna djur i stället förordat ett system med örntatuering och registrering av hundar. Tills närmare erfarenhet vunnits av detta system finns enligt min mening inte grund för ytterligare statliga initiativ på området.

Vad gäller herr Werners andra fråga vill jag nämna att försöksdjursuppfödning vid förenade fabriksverken i Åkers Styckebruk har påbörjats i fråga om bl. a. katter, kaniner och marsvin. För hundar kan möjligen en uppfödning i mycket begränsad skala komma i gång i år. Tills vidare har universitetskanslersämbetets försöksdjurskonsulent och försöksdjursassistenterna i universitetsstäderna gått in för att anskaffa försöksdjur från kontraktsbundna svenska uppfödare, vilkas kennlar måste vara godkända av hälsovårdsnämnden enligt djurskyddslagen. Många institutioner och privata läkemedelsfabriker importerar hundar från kennlar i Danmark som specialiserat sig på uppfödning av djur för försöksändamål. De åtgärder jag nu nämnt är enligt min mening för närvarande tillräckliga.

Vidare anförde:

Herr **WERNER** (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, även om jag samtidigt måste beklaga att han inte vill pröva nya vägar för att stävja det uppenbara ofog som pågår i landet i samband med anskaffande av försöksdjur. Tidningarna återkommer ständigt och jämt till problemet med de stulna katter och hundar som på goda grunder befaras hamna på experimentbordet. Djurskyddsorganisationerna, i synnerhet Djurens vänner i Malmö med dess energiska riksordförande fru Britt Lindström, har uppenbara belägg för det skumma »hundträsk» som beklagligt nog finns, särskilt i Skåne. Överbelastningen hos polisen gör att man har föga tid att ägna sig åt djurstöld, och det har därför helt ankommit på de enskilda djurägarna att försöka spåra upp försvunna djur. Har dessa djur hamnat på någon vetenskaplig institution är detta en i det närmaste hopplös uppgift med tanke på de många statliga, kommunala och enskilda institutioner som kan kom-

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

ma i fråga — bara i Stockholm räknar man med ett 20-tal.

Vore karantäntiden längre än sju dagar — åtminstone tio eller tolv dagar — skulle möjligheten att spåra upp dem vara något större. I detta avlånga land är det sannerligen inte lätt för en person i Skåne eller Norrland att söka rätt på ett djur som har hamnat i någon djurbox i Stockholm eller Uppsala. Vore inte en förlängning av karantäntiden en rimlig åtgärd?

Försöksdjursassistenterna Arne Österman och K.-G. Roos vid Karolinska institutet har tvivelsutan stor erfarenhet av denna verksamhet, eftersom man enbart där årligen köper ca 2 000 hundar för försök. Arne Österman menar att en central uppgiftsstation med fotoregistrering skulle vara effektiv, och den kunde ordnas i samband med en central upphandlingsstation i Stockholm, dit allmänheten omedelbart kunde vända sig för att söka något försvunnet djur. Det är klart att detta kostar pengar, men med tanke på att man har utlägg för 200—250 kr per hund skulle en fotoregistrering dra med sig en procentuellt ganska blygsam kostnad.

Det är också förvånande att institutionerna inte har ålagts att köpa endast hundar med skattekvitto. Då skulle det gå snabbt och exakt att identifiera djuren i inköpsjournalen. Därtill skulle detta system bidra till att allt fler hundar blev anmälda till kommunernas hundregister, och det skulle betyda mer skattepengar till kommunerna. Inköpsjournalen på institutionen skulle naturligtvis också uppta namnet inte bara på säljaren utan också på dennes fångesman.

Statsrådet hänvisar till att universitetet har försöksdjursassistenter, som under universitetskanslersämbetets försöksdjurskonsulent har att svara för upphandling m. m. Detta låter bra men det är, herr statsråd, en sanning med stor modifikation. Vi har ingen försöksdjursassistent i Umeå och vi har helt nyligen

fått en sådan i Uppsala. Det har annonserats om en sådan tjänst i Lund, men jag fick vid ett samtal med institutionschefen där i dag det beskedet att man inte hade råd att besätta tjänsten. Det brister alltså en del i detta avseende. Det är ju till liten glädje både för hundar och för djurägare om assistenten bara finns på papperet. Det forskas dessutom inte bara vid universitetet utan även vid många läkemedelsfabriker.

Den nu florerande smyghandeln med djur skulle säkerligen snabbt avta, om staten förordnade legaliserade uppköpare eller statliga upphandlare med fast lön. Hade säljaren därtill skyldighet att legitimera sig, att presentera skattekvitto för hundar och att uppge eventuell fångesman, skulle en sanering snabbt kunna komma till stånd.

Statsrådet anför att antalet försökshundar 1970 beräknas till närmare 5 000. Efterfrågan på experimentdjur är ständigt stigande. Djurens Vänner beräknar att denna siffra kommer att stiga med 50—100 procent. De nyligen införda karantänbestämmelserna för djur från Danmark kommer självfallet att ytterligare öka efterfrågan på hemmamarknaden. Statsrådet nämner förenade fabriksverken i Åkers styckebruk, som först i höst kommer att leverera ett ringa antal försöksdjur. Detta innebär alltså inte någon lösning inom rimlig tid.

Det låt-gå-system som nu tillåtes är helt otillfredsställande ur många synpunkter. Det inbjuder uppenbarligen till kriminell verksamhet. Försöksdjursassistenter och forskare är medvetna om att de i många fall — siffran 10 procent har nämnts — laborerar med stulna djur. Detta måste vara djupt otillfredsställande. Det hjälper inte att man, såsom statsrådet säger, vid universitetet gått in för kontraktbundna svenska uppfödare. Behoven är så stora att man får acceptera det utbud som förekommer.

Så ofta som djurstölderna påtalas i

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

pressen, ibland med mycket öppenhjärtiga intervjuer med uppköpare och återförsäljare, kan forskarna inte vara omedvetna om att de mot sin vilja måste laborera med tjuvgods i åtskilliga fall. Här föreligger verkligen snudd på konflikt med häleriparagrafen, d. v. s. brottsbalkens 9 kap. 7 §, där det heter:

»Om gärningsmannen — — — icke ansåg men hade skälig anledning antaga att brott förelåg, dömes för *häleri-förseelse*.»

Till detta har man blivit nödd och tvungen på grund av den otillräckliga kontroll som staten ordnat för sina institutioner.

Man bagatelliserar ofta djurvännernas synpunkter — ibland också i denna kammare. Jag vill inte påstå att statsrådet har gjort det nu, men det är värt att notera att många katt- och hundägare inte bara är motståndare till brottslighet utan också till de plågsamma djurförsök som lagen tillåter. Det är ganska naturligt att det för dem som i sitt husdjur har funnit en kär vän — kanske den enda riktigt pålitliga — kan innebära en mycket stor sorg att bli berövad denna vän. Risken att djuret därtill hamnar på vivisektionsbordet måste för många förklarligt nog kännas helt outhärdlig. Jag tycker som sagt att man bättre än vad som skett borde sätta in åtgärder på detta område.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **BENGTSSON**:

Herr talman! Herr Werners första fråga gällde om jag var beredd att medverka till inrättandet av ett centralt fotoregister. Herr Werner tror att man med ett sådant register skall kunna komma till rätta med alla problem och att det sedan inte behöver inträffa att en hund- eller kattägare blir frånstulen sitt djur. Som framgår av mitt svar tror jag inte på metoden med ett centralt fotoregister, och jag har goda skäl för det. Min uppfattning därvidlag delas av

många andra, som också har funderat över denna sak.

Vad jag däremot tror på är den metod som veterinärstyrelsen varmt förordar och som man även inom hundägarorganisationerna har diskuterat, nämligen örontatuering på hundarna. Därigenom får varje hund sin länsbokstav och sitt nummer intatuerat i örat, och det tar bara tio minuter att få reda på om en utbjuden hund är stulen eller inte. Det är ganska underligt att djurägarna, som älskar sina djur så varmt, inte utnyttjar den möjligheten som därmed erbjuds dem. Kan herr Werner tala om för mig varför man i hans hemlän i så ringa utsträckning har utnyttjat den möjligheten att på ett effektivt sätt skydda sina kära djur? Detta att med örontatuering märka alla djur är enligt min mening den bästa metoden.

Statsmakterna har inte varit ointresserade av den fråga vi diskuterar. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det har anslagits medel för anställande av försöksdjursassistenter både i Uppsala och i Lund. Det är alltså fel när herr Werner säger att man inte kan anställa sådana assistenter därför att medel saknas. Vi har anvisat medel för ändamålet.

När vi inrättade försöksdjurskonsulenttjänsten och nu bygger ut organisationen med försöksdjursassistenter, så är det ett led i vår strävan att sanera förhållandena. Visserligen har vi inte nått ett helt tillfredsställande resultat, men man är på rätt väg. Det bör också påpekas att forskarna inte behöver känna sig frestade att köpa billiga katter och hundar, ty medicinska forskningsrådet anvisar medel, så att man kan köpa djur som blivit uppfödda på ett ställe där vi har kontraktuppfödning. Det är en verksamhet som bedrivs vid sidan av den staten driver i Åkers styckebruk. Vi har kontraktbundna uppfödare, som är beredda att sälja hundar eller katter för dessa ändamål.

Jag vill alltså ha sagt att herr Werners förslag om inrättande av ett fotoregis-

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

ter inte leder till det resultat som eftersträvas. Det gör däremot den metod som veterinärstyrelsen erbjuder men som hundägarna tyvärr i så ringa utsträckning har utnyttjat.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! När jag nu lägger mig i detta meningsutbyte gör jag det för att understryka att allting inte är väl beställt. Därför är jag också litet besviken över vad statsrådet skrivit i slutet av sitt svar, att han för närvarande inte överväger några ytterligare åtgärder. Det enda riktiga i detta fall är enligt min mening att staten bedriver egen djuruppfödning. Det har man också börjat med nu, och det är ett steg i rätt riktning. Jag hoppas att den verksamheten kommer att skjuta fart ordentligt och att uppköp av djur åtminstone tills vidare göres från etablerade uppfödare, givetvis godkända av hälsovårdsnämnderna och gärna också auktoriserade.

Den metod med örontatuering som jordbruksministern rekommenderade är ju liksom något som kommer in i efterhand för att göra en kontroll när olyckan har skett och minska olyckans vidd. Det kan i och för sig vara bra, men det är ju ännu bättre om olyckorna kan förhindras. Det skulle kunna åstadkommas om man helt utslöt uppköpen, från vem det vara månne. Det är där tragedierna uppkommer. Ty det blir tragedier — som herr Werner alldeles riktigt skildrade — i hemmen när man blivit av med en hund eller en katt som varit en familjemedlem. Detta är allvarligt, och samhället borde med all kraft gripa in för att förhindra sådana tragedier.

Jag tycker det är underligt att statliga institutioner köper djur av vem som helst. Och den aspekt som intresserar mig mycket är just den som herr Werner var inne på. Jag kan fatta mig kort eftersom herr Werner redan utvecklat synpunkterna. Men frågan är nog inte bara om man »snuddar» vid häleri, som herr Werner sade, utan om man faktiskt

överträder bestämmelserna härvidlag. Det gäller inte själva häleriparagrafen, som förutsätter att man verkligen vet att det gäller ett stulet djur. Men enligt 9 kap. 7 § brottsbalken förutsätts att man *kan ha anledning antaga* att det är ett djur som åtkommit på oärligt sätt. Och det borde ju dessa institutioner åtminstone ha skäl att misstänka, eftersom det skrivs så mycket i tidningarna om sådana här saker. Man är naturligtvis också medveten om att många av dessa djur är olagligt åtkomna. Det är verkligen allvarligt om samhället självt inte är så noga med att respektera de lagregler som finns i brottsbalken. Härtill kommer som sagt de tragedier som är en direkt följd av detta förfaringsätt.

Jag hoppas att statsrådet, som ju är en handlingskraftig man, griper sig an med att stävja detta kvalificerade ofog med tragedier som följd. Det finns en mycket stark opinion i landet mot dessa hund- och kattjuvar. Deras verksamhet måste stoppas. Jag tror att man skulle kunna göra det genom en statlig uppfödning hos auktoriserade uppfödare.

Herr WERNER (m):

Herr talman! Jag tror inte att ett sådant här centralt fotoregister skulle lösa hela problemet, men jag tror att det vore en del av lösningen, om man i sammanhanget upprättade en uppgiftscentral. Det måste ju vara ett stort bekymmer för människor som vet att deras djur fraktats hit till Stockholm att löpa från den ena institutionen till den andra för att försöka få rätt på djuren. Det är en helt hopplös uppgift, och därför tycker jag att man skulle kunna genomföra detta förslag som en dellösning.

Förslaget om tatuering tycker också jag är bra. Det emanerar faktiskt från Malmö, där en förening började tatuera medlemmarnas katter.

Vad gäller universiteten är det ju sant att forskningsanslaget är en klumpsumma som skall fördelas på olika nödvändiga uppgifter. Vi vet att anslagen är så

Svar på interpellation ang. tillhandahållandet av djur för försöksverksamhet

hårt bantade och därför har man fått ställa den tjänst som det här gäller utanför — den upplysningen har i alla fall lämnats av professor Emmelin, som är chef för fysiologiska institutionen vid Lunds universitet.

Statsrådet har inte alls kommenterat detta om legaliserade uppköpare som herr Sjöholm nu tog upp på nytt. Det vore väl en riktig och korrekt väg att gå; då skulle man få till stånd hederliga uppköp och sätta strålkastarljuset på dessa fångstmän som nu inte syns någonstans utan laborerar på det skumma sätt vi har antytt. Det vore ett relativt enkelt arrangemang. Jag tror faktiskt mera på detta än på stora statliga uppfödninginstitutioner som är ömtåliga för infektioner o. d. Att ha en statlig uppköpare som från olika håll kunde anskaffa djur som han visste var rätt åtkomna synes mig vara det riktiga.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Man märker att herr Sjöholm och herr Werner inte är alldeles sams om hur man skall angripa detta problem — utan att fördenskull uppträda som hund och katt. I dag är de så lugna i sin replikväxling.

Herr Sjöholm har helt missförstått förslaget om örontatuering. Denna märkning skall användas för att det aldrig skall bli för sent att upptäcka en stulen hund. Låt mig ta ett exempel: Jag bor i Halland och har en hund som är örontmärkt med N — för Hallands län — och numret 485. Om en människa stjälar min hund och vill sälja den till någon av Stockholms 20 institutioner, tittar vederbörande på örontmärkningen och ser att hunden kommer från Halland och kan lätt ta reda på att den ägs av mig. Då kan de omedelbart kontrollera om hunden är såld eller stulen. Så enkelt fungerar örontmärkningen. Man har en karantäntid av sju dagar för att klara denna kontroll.

Förslaget om ett centralt fotoregister

är däremot underkänt av dem som har funderat på det. Det ger inte samma effektiva skydd som en örontmärkning. Om hundägarna vore riktigt rädda om sina djur och ginge in för örontmärkning, ryckte de faktiskt helt undan grunden för all denna skumma verksamhet med stulna hundar.

Vår ena uppgift är alltså att försöka medverka till en ökad möjlighet att identifiera djuren så att stölder inte kan förekomma. Vår andra uppgift är att på olika sätt, med hjälp av försöksdjurskonsulenterna och försöksdjursassistenterna, försöka få ett ökat antal kontraktsuppfödare, som alla är underkastade den strängaste kontroll. På längre sikt skall vi alltså angripa detta problem både genom kontroll och genom egen uppfödning hos kontraktsuppfödare. Därigenom ger vi forskarna möjlighet att slippa frestas att köpa en billig katt eller hund. De får nämligen pengar av medicinska forskningsrådet så att de kan betala ett rejält pris för en kontraktsuppfödd hund eller katt.

Min slutsats är att den handlingskraft som här behövs i viss mån måste finnas hos hundägaren, som har en möjlighet att få sin hund identifierad redan från början. Jag vädjar till de hundägare som är rädda om sina djur att utnyttja veterinärstyrelsens erbjudande om örontmärkning.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jordbruksministern säger att herr Werner och jag brukar uppträda som hund och katt, men vi befinner oss i alla fall här på fullt laglig väg och det är alltid en tröst. För övrigt har jag faktiskt både en hund och en katt hemma, och de är de bästa vänner. Samma vänskaplighet präglar i regel umgänget mellan herr Werner och mig.

Jag tror att det var jordbruksministern som missförstod mig i fråga om örontatueringen. Jag är medveten om att den är en tänkbar skyddsåtgärd,

Interpellation ang. möjlighet för vissa personer att slippa böters förvandling till fängelse

men den verkar först i efterhand när hunden eller katten är stulen. Jag vill ha ett system som gör att man inte skall finna det lönsamt eller över huvud taget möjligt att stjäla en hund eller en katt därför att man i förväg vet att man inte kan sälja den. All lagstiftning är bäst om den verkar på det preventiva stadiet. Bli det omöjligt att sälja en katt till en institution förhindras ju stölden.

Jag tror att det är en betydligt vettigare linje än den som jordbruksministern företräder. Det hindrar inte att vi kan ha också denna örontatuering, men den verkar som sagt först i efterhand. Min metod skulle innebära att vi inte alls behövde befara några stölder.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Herr Sjöholm har fortfarande missförstått saken. Så här ligger det till: Herr N stjal min hund och vill sälja den till en institution. Innan han får pengar för hunden undersöker köparen den, och då finner han att den är registrerad i Hallands län och tillhör mig. Man kontakter mig och jag säger: »Det är min hund och den är stulen. Sätt in den där karlen i fängelse i stället för att köpa hunden!» Herr Sjöholm har alltså missförstått även den delen av min förklaring.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det är ingenting att tvista om, vem som missförstår vem, men jag har i varje fall inte missförstått jordbruksministern. Han talar om en hund som är stulen och som man vill försöka sälja. Min metod syftar just till att förhindra sådant, och därför är den bättre än jordbruksministerns metod.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott de å bordet vilande motionerna nr 1387 och 1388.

§ 13

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 54 och 55 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 27 och 28.

§ 14

Interpellation ang. möjlighet för vissa personer att slippa böters förvandling till fängelse

Ordet lämnades på begäran till

Fru ERIKSSON i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! Den 14 februari i år uppmärksammades jag på en diabetes-sjuk kvinna, som på grund av att hon underlätit att betala parkeringsböter, 50 kr. inom de närmaste dagarna skulle intagas i fängelse på Långholmen för att avtjäna dessa böter. Vid kontakt med henne erfor jag, att hon varit diabetiker sedan sin ungdom, nu var ganska sjuk med bl. a. ögonbesvär och helt saknade andra inkomster än dem som socialvården bestod med. Böterna betalades, hon slapp fängelsevistelse.

I april detta år fann jag i en Göteborgstidning en uppgift om fängelsehot för att icke parkeringsböter erlagts. Detta fall har jag icke själv kontrollerat men enligt tidningsuppgifterna gällde det en invaliderad man. Hans historia var följande. Han hade ett år tidigare fått benet avskjutet av en yngling på gatan. Protes skulle han inte kunna använda förrän om ännu ett år, och han hade svåra sårnader på benstumpen. Han skulle betala 400 kr. i trafikböter, hade restskatter, och levde under mycket knappa villkor, men lagen skulle ha sin gång.

Interpellation ang. möjlighet för vissa personer att slippa böters förvandling till fängelse

Inför dessa exempel erinrar jag mig den situation, som rådde på 1930-talet, då många arbetare fick sitta av en tia för sådana förelser som att de inte haft cykellyse e. d. Vid den tidpunkten fanns det ca 15 000 bötesfångar i fängelserna. Justitieminister Karl Schlyter myntade då parollen: Avfolka fängelserna!

Böter hade dittills förvandlats till frihetsstraff efter en praktisk formel av ungefär följande lydelse: Stryk en siffra i bötesbeloppet, dela resten med två och lägg till 3, så erhålles det antal dagar som bötessumman kan förvandlas till. 400 kronor skulle exempelvis förvandlas till 23 dagar.

En reform genomfördes enligt vilken ingen skulle behöva tas in i fängelse för ett bötesstraff på grund av brist på medel. Endast då vägran att betala kunde uppfattas som tredska, skulle den dömda få förvandlingsstraff.

En handikappad person i akut sjukdom utan andra medel till sitt uppehälle än sociala bidrag borde enligt andemeningen i lagen klart kunna slippa att avtjäna bötesbelopp i fängelse. Det förefaller emellertid, som om det nu finns en tendens att bedöma förhållandena annorlunda.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande interpellation:

Är statsrådet beredd att klarlägga sin syn på möjligheterna för sjuka och handikappade medellösa personer att slippa få böter förvandlade till fängelsestraff?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 128, i anledning av Kungl Maj:ts

proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1966:158) angående utvidgad tillämpning av lagen den 22 juni 1939 (nr 299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m. m. och av lagen den 21 mars 1940 (nr 176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg;

nr 150, i anledning av motioner angående rätten till ersättning av allmänna medel vid frikännande dom; och

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister, m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjukvårdslagen (1962:242) jämte motioner i ämnet; samt

från jordbruksutskottet:

nr 140, i anledning av motioner om statlig garanti för att trygga Norrvikens trädgårdars fortbestånd, m. m.; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. för budgetåret 1970/71 jämte motioner.

§ 16

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 72, med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965:274), m. m.,

nr 98, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1958:295) om sjömansskatt, m. m., och

nr 127, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969:36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17

Anmäldes följande motioner:
nr 1389, av fru *Fränkel* och fru *Anér*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 122, angående utbyggnad av organisationen för läkar- och tandläkarutbildning i Stockholm m. m., samt nr 1390, av herr *Rimås m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 123, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 18

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i Handelsanställdas förbunds förbundsrådsmöte i Semmering, Österrike, anhåller undertecknad

om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 28 april—5 maj 1970.

Stockholm den 23 april 1970

Hans Jönsson

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden 4 t. o. m. 12 maj för att som svensk delegat kunna deltaga i mötet i London med Nordostatlantiska Fiskekonventionens permanenta kommission.

Stockholm den 15 april 1970

Georg Åberg

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 19

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.03.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 24 april

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 16 in-
nevarande april.

§ 2

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid till lagutskott propositionen nr 72, med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274), m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 98, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1958: 295) om sjömansskatt, m. m.; och

till lagutskott propositionen nr 127, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bor-
det vilande motioner; och hänvisades
därvid

till statsutskottet motionen nr 1389;
och

till bevillningsutskottet motionen nr
1390.

§ 4

Föredrogs den av fru *Eriksson* i
Stockholm (s) vid kammarens nästfö-
regående sammanträde gjorda, men då
bordlagda anhållan att få framställa in-
terpellation till herr statsrådet och che-
fen för justitiedepartementet angående
möjlighet för vissa personer att slippa
böters förvandling till fängelse.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Anslag för arbetsmarknadsändamål
m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr
54, i anledning av Kungl. Maj:ts i stats-
verkspropositionen gjorda framställ-
ningar angående anslag för budgetåret
1970/71 i vad avser arbetsmarknad
m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr
1, bilaga 13 (punkterna B 1—B 12, s.
16—142 i utdrag av statsrådsprotokollet
över inrikesärenden för den 2 januari
1970) föreslagit riksdagen att

1. yttra sig över ställningstaganden
i anledning av statskontorets utred-
ningsförslag rörande arbetsmarknads-
verket och arbetsmarknadspolitiken,

2. godkänna den i statsrådsprotokol-
let förordade ändringen av grunderna
för flyttningsbidrag, att tillämpas
fr. o. m. den 1 juli 1970,

3. godkänna de i statsrådsprotokollet
förordade ändringarna av grunderna
för näringshjälp m. m. samt bidrag och
lån till anskaffning av motorfordon för
handikappade, att tillämpas fr. o. m.
den 1 juli 1970,

4. godkänna de i statsrådsprotokol-
let förordade ändringarna av grunderna
för utbildningsbidrag, att tillämpas
fr. o. m. den 1 juli 1970,

5. godkänna de i statsrådsprotokollet
förordade ändringarna av grunderna
för bidrag till driften av arbetspröv-
ningsavdelningar och träningsverkstä-
der, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli
1970,

6. medge att Kungl. Maj:t finge be-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

myndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1970/71 besluta om avskrivning av sådan lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp om högst 3 000 kr., beträffande vilken antingen omständigheterna gäve vid handen att vederbörande icke kunde betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreläge att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedömdes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte vore ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå icke ansåges påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

7. medge att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handkappade under budgetåret 1970/71 meddelades intill ett belopp av 25 000 000 kr.,

8. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under 7 upptagna ramen för budgetåret 1970/71,

9. på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 bl. a. anvisa till Arbetsförmedlingen ett förslagsanslag av 171 600 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen
dels de likalydande motionerna I: 5 av herr *Helén m. fl.* samt *II: 7* av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* såvitt nu var i fråga,

dels de likalydande motionerna I: 49 av herr *Johan Olsson m. fl.* samt *II: 56* av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående möjligheterna att, för motverkande av obalansen på arbetsmarknaden och i samråd mellan näringslivet och berörda organisationer, bygga upp en effektiv förmedlingsverksamhet för arbetsobjekt,

dels de likalydande motionerna I: 51 av herr *Werner* samt *II: 58* av fru *Marklund m. fl.*, vari föreslagits att riksdagen

måtte besluta

1. att grundbidraget vid arbetsmarknadsutbildning borde utgå med 650 kr. per månad,

2. att bostadsbidraget till den som icke hade fast bostad borde utgå med 225 kr. per månad oavsett dyrortsgrupp,

3. att barntillägget borde utgå med 120 kr. per månad och barn under 16 år samt

4. att bortavistelsebidrag på grunder som AMS föresloge i sina petita borde utgå med 450 kr. per månad,

dels de likalydande motionerna I: 81 av herr *Österdahl* samt *II: 95* av herr *Westberg* i Ljusdal,

dels de likalydande motionerna I: 122 av herr *Karl Pettersson m. fl.* samt *II: 133* av herr *Petersson* i Gäddvik och *Nilsson* i Agnäs,

dels de likalydande motionerna I: 134 av herr *Kaijser m. fl.* samt *II: 152* av herr *Werner m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 136 av herr *Erik Olsson m. fl.* samt *II: 154* av herr *Wikner m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 199 av fru *Landberg m. fl.* samt *II: 234* av fröken *Sandell m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam översyn av bestämmelserna angående reducering av genom arbetsmarknadsverket utgående omskolningsbidrag,

dels de likalydande motionerna I: 285 av herr *Bohman m. fl.* samt *II: 319* av herr *Holmberg m. fl.* i vad avsåge hemställen

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att den av departementschefen aviserade översynen av arbetsmarknadsstyrelsens organisation måtte företagas av en parlamentarisk utredning med representanter även för arbetsmarknadens parter,

2. att riksdagen måtte uttala att frågor om inskränkning i arbetsförmedlingens service till företag med hög personalomsättning icke finge delegeras till länsarbetsnämnd utan skulle handläggas

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

gas av arbetsmarknadsstyrelsen,

3. att ökad arbetsmarknadsutbildning komme till stånd inom företagen, samt

4. att undersökningar i syfte att ge bättre kunskaper om underlaget för och verkningarna av de arbetsmarknadspolitiska insatserna kontinuerligt redovisades för riksdagen,

dels de likalydande motionerna I: 293 av herr *Werner* samt II: 321 av fru *Ryding m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 351 av herr *Helén m. fl.* samt II: 389 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte

A. besluta

1. att under anslaget B 2. Arbetsförmedlingen utöver vad departementschefen förordat anvisa medel för 50 tjänster avsedda för arbetsvård och yrkesvägledning,

2. att medge ersättning för månatlig hemresa för familjeförsörjare under de första sex månadernas anställning på annan ort, varvid ersättning utginge för flygresor i de fall enkel tågresa mellan den nya anställningsorten och hemorten uppginge till minst 50 mil samt vid resa till och från Gotland,

B. hos Kungl. Maj:t begära

1. ändring av reglerna för flyttningsbidrag vid anställning på annan ort med innebörd att respension även skulle kunna utgå till nyutexaminerade, som ej kunde få lämplig anställning på studie- eller hemorten,

2. ändring av bestämmelserna för inlösen av egnahem med syfte att möjliggöra inlösen till verkliga värdet i enlighet med vad i motionerna anförs,

3. en samlad översyn av utbildningsbidragens storlek och utformning,

4. att inkomstprövningen av omskolningsbidragen mot makes inkomst upphörde,

5. förslag om statsbidrag till företagsutbildning i enlighet med i motionerna angivna regler, samt

6. att 1971 års riksdag förelades förslag till program för forskning och ut-

vecklingsarbete rörande arbetsmarknadspolitiken,

dels de likalydande motionerna I: 356 av herr *Johan Olsson m. fl.* samt II: 786 av herr *Löfgren m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta att statsbidrag måtte kunna utgå till kommuner som i form av statskommunala beredskapsarbeten eller på annat lämpligt sätt uppförde lokaler för hantverks-, industri- och serviceföretag i syfte att främja en utvecklad lokal service samt större valmöjligheter och en rikare tillgång på arbetstillfällen,

dels de likalydande motionerna I: 361 av herr *Österdahl m. fl.* samt II: 759 av herrarna *Gustafsson* i Stenkyrka och *Franzén* i Träkumla, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att arbetsmarknadsstyrelsen erhöle bemyndigande att besluta om beredskapsarbeten i tätorter på glesbygden avseende ny-, till- eller ombyggnad av industribyggnader, turistanläggningar samt hotell och pensionat enligt i motionerna angivna riktlinjer,

dels de likalydande motionerna I: 478 av herr *Werner* samt II: 539 av fru *Marklund m. fl.*, vari föreslagits att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t förordas

1. att kvinnor som anmälde sig som arbetssökande skulle beredas möjlighet till utbildning,

2. att kvinnor som efter genomgången utbildning icke kunde få arbete skulle tillerkännas av staten betald arbetslöshetsersättning, samt

3. att åtgärder vidtoges för att skapa sysselsättning på orter, där kvinnor hade särskilt svårt att få förvärvsarbete,

dels de likalydande motionerna I: 646 av herr *Eric Carlsson m. fl.* samt II: 753 av herr *Fälldin m. fl.*, vari hemställts

1. att riksdagen måtte till Allmänna beredskapsarbeten m. m. för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 367 000 000 kr., varav förslagsvis

100 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, samt

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en klar redovisning av ifrågavarande anslags fördelning och användning,

dels de likalydande motionerna I: 647 av herr *Dahlberg* samt II: 783 av herr *Lindberg m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 648 av herrar *Dahlberg* och *Wanhainen* samt II: 761 av herr *Hansson* i Piteå *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att motionerna överlämnades till KSA-utredningen för beaktande,

dels de likalydande motionerna I: 659 av herr *Per Jacobsson* samt II: 780 av herr *Larsson* i Umeå *m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 671 av fröken *Mattson* samt II: 531 av fru *Gradin* och fru *Hjelm-Wallén*,

dels de likalydande motionerna I: 680 av herrar *Johan Olsson* och *Nils Nilsson* samt II: 773 av herrar *Johansson* i Skärstad och *Magnusson* i Nennesholm, vari bl. a. hemställts

att riksdagen vid behandlingen av statsverkspropositionen för 1970/71, inrikesdepartementets huvudtitel, punkten B 4, Särskilda beredskapsarbeten m. m. måtte medge

1. att maximibeloppet för näringshjälp finge utgöra 20 000 kr.,

2. att återbetalningstiden för lån till näringshjälp för handikappad kunde få utsträckas till tio år, om särskilda skäl föreläge,

dels de likalydande motionerna I: 686 av fröken *Pehrsson* och herr *Axel Kristiansson* samt II: 796 av herr *Nilsson* i Tväralund och fru *Nilsson*,

dels de likalydande motionerna I: 694 av herr *Strandberg* samt II: 801 av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Åkerlind*,

dels de likalydande motionerna I: 695 av herr *Strandberg m. fl.*, samt II: 800 av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Nilsson* i Agnäs,

dels de likalydande motionerna I: 696

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

av herr *Sundin* samt II: 814 av herrar *Åsling* och *Stridsman*, vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att beredskapsarbeten i Norrland i ökad utsträckning borde utföras i form av vägförbättringar,

dels de likalydande motionerna I: 732 av herrar *Strandberg* och *Karl Pettersson* samt II: 529 av herr *Fridolfsson* i Stockholm *m. fl.*,

dels motionen I: 660 av herrar *Tage Johansson* och *Paul Jansson*,

dels motionen II: 739 av herr *Blomkvist m. fl.*,

dels motionen II: 754 av herr *Fälldin m. fl.*, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av inrikeshuvudtiteln måtte besluta

1. att gemensamma arbeten inom jordbrukssektorn måtte kunna bedrivas som beredskapsarbete och

2. att beredskapsarbeten för enskilda jordbruk stimulerades, i vad avsåge tillgodoseende av natur- och miljövårdsintressen,

dels motionen II: 755 av herr *Fälldin m. fl.*,

dels motionen II: 778 av fru *Kristensson* och herr *Björkman*, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av anslagsfrågor beträffande arbetsmarknadspolitiken måtte besluta att flyttningsbidrag skulle kunna utges även till nyutexaminerade arbetssökande som icke kunde få arbete på utbildnings- eller hemorten.

Utskottet hemställde,

1. beträffande arbetsmarknadsstyrelsens organisation att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande redovisning av undersökningar att riksdagen måtte avslå motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga,

3. beträffande vad i statsrådsprotokollet anförts angående statskontorets organisationsförslag m. m. i vad ämnet

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

ej behandlats under 1 och 2 eller avsåge statistik- och prognosproduktionen att riksdagen måtte som sitt yttrande ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande ett program för forsknings- och utredningsarbete att riksdagen måtte avslå motionerna I: 351 och II: 389 såvitt nu var i fråga,

5. beträffande anslag till arbetsförmedlingen att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 351 och II: 389, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Arbetsförmedlingen för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 171 600 000 kr.,

6. beträffande delegering av beslut om inskränkt service att riksdagen måtte avslå motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga,

7. beträffande förmedling av arbetsobjekt att riksdagen måtte avslå motionerna I: 49 och II: 56,

8. beträffande s. k. månadsresor att riksdagen måtte avslå motionerna I: 351 och II: 389 samt I: 732 och II: 529, de två förstnämnda såvitt nu var i fråga,

9. beträffande flyttningsbidrag för nyutbildade att riksdagen måtte avslå motionerna I: 351 och II: 389 samt II: 778, de två förstnämnda såvitt nu var i fråga,

10. beträffande grunderna för flyttningsbidrag i vad de ej behandlats under 8 och 9 att riksdagen måtte godkänna den i statsrådsprotokollet förordade ändringen att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

11. beträffande medelsberäkningen för flyttningsbidrag m. m. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 646 och II: 753 såvitt nu var i fråga,

12. beträffande inlösen av egnahem m. m. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 81 och II: 95, I: 136 och II: 154 samt I: 351 och II: 389, de två sistnämnda såvitt nu var i fråga,

13. beträffande företagsutbildning att

riksdagen måtte avslå motionerna I: 285 och II: 319 samt I: 351 och II: 389, samtliga såvitt nu var i fråga,

14. beträffande tvåstegsutbildning att riksdagen måtte avslå motionerna I: 671 och II: 531,

15. beträffande inkomstprövning för utbildningsbidrag att riksdagen måtte avslå motionerna I: 5 och II: 7 samt I: 351 och II: 389, samtliga såvitt nu var i fråga,

16. beträffande grunderna för utbildningsbidrag i vad de ej behandlats under 15 att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 51 och II: 58 samt I: 694 och II: 801 godkänna de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

17. beträffande en översyn av bestämmelserna om utbildningsbidrag att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 199 och II: 234 samt I: 351 och II: 389, de två sistnämnda såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande vägarbeten som beredskapsarbete att riksdagen måtte avslå motionerna I: 696 och II: 814,

19. beträffande uppförande av industribyggnader m. m. som beredskapsarbete att riksdagen måtte avslå motionerna I: 356 och II: 786 samt I: 361 och II: 759,

20. beträffande upprustning av vissa bostadshus att riksdagen måtte avslå motionerna I: 659 och II: 780,

21. beträffande fjäll- och fiskeläger att riksdagen måtte avslå motionerna I: 695 och II: 800,

22. beträffande bidrag till återväxtåtgärder att riksdagen måtte avslå motionerna I: 122 och II: 133,

23. beträffande beredskapsarbeten inom jordbruket att riksdagen måtte avslå motionen II: 754,

24. beträffande arkivarbetarlönerna att riksdagen måtte avslå motionerna I: 293 och II: 321 såvitt nu var i fråga,

25. beträffande grunderna för nä-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

ringshjälp att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 680 och II: 773, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande grunderna för bidrag till särskilda anordningar på arbetsplats att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 680 och II: 773, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, godkänna de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

27. beträffande grunderna för bidrag och lån till motorfordon att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 686 och II: 796 godkänna de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

28. beträffande grunderna för bidrag till klientsättning att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 660 samt II: 739 godkänna den i statsrådsprotokollet förordade ändringen att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

29. beträffande grunderna för bidrag till driften av arbetsprövningsavdelningar och träningsverkstäder i vad de ej behandlats under 28 att riksdagen måtte godkänna de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

30. beträffande halvskyddad sysselsättning m. m. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 134 och II: 152,

31. beträffande äldre arbetskraft att riksdagen måtte avslå motionerna I: 647 och II: 783,

32. beträffande förvärvsarbete för kvinnor m. m. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 478 och II: 539,

33. beträffande omställningsbidrag till företagare att riksdagen måtte avslå motionen II: 755,

34. beträffande utredning angående omställningsbidrag att riksdagen måtte

i anledning av motionerna I: 648 och II: 761 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

35. beträffande avskrivning av lånefordran att riksdagen måtte medge att Kungl. Maj:t finge bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1970/71 besluta om avskrivningar enligt Kungl. Maj:ts förslag,

36. att riksdagen måtte

a. medge att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1970/71 finge meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr.,

b. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under a upptagna ramen,

37. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 646 och II: 753, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Allmänna beredskapsarbeten m. m. för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 380 000 000 kr., varav förslagsvis 100 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

38. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 293 och II: 321, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Särskilda beredskapsarbeten m. m. för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 450 000 000 kr., varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

39. att riksdagen måtte för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa

a. till Arbetsmarknadsstyrelsen ett förslagsanslag av 43 100 000 kr.,

b. till Förläggningsbyggnader m. m. ett förslagsanslag av 32 500 000 kr.,

c. till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

d. till Arbetsmarknadsutbildning m. m. ett förslagsanslag av 505 000 000 kr.,

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

e. till Kontant stöd vid arbetslöshet ett förslagsanslag av 226 000 000 kr.,

f. till Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

g. till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.,

h. till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.,

i. till Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga ett förslagsanslag av 12 700 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande *arbetsmarknadsstyrelsens organisation* av herrar *Bohman* och *Wallmark*, fröken *Ljungberg* samt herr *Wennerfors* (samtliga m), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

2. beträffande *redovisning av undersökningar* av herrar *Bohman* och *Wallmark*, fröken *Ljungberg* samt herr *Wennerfors* (samtliga m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

3. beträffande ett *program för forsknings- och utredningsarbete* av herrar *Per Jacobsson*, *Nyman*, *Wirtén*, *Mundebo* och *Eriksson* i Arvika (samtliga fp), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 351 och II: 389 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

4. beträffande *anslag till arbetsförmedlingen* av herrar *Per Jacobsson*, *Nyman*, *Wirtén*, *Mundebo* och *Eriksson* i Arvika (samtliga fp), som ansett att ut-

skottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 351 och II: 389, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Arbetsförmedlingen för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 175 100 000 kr.;

5. beträffande *delegering av beslut om inskränkt service* av herrar *Bohman* och *Wallmark*, fröken *Ljungberg* samt herr *Wennerfors* (samtliga m), som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 285 och II: 319 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

6. beträffande *förmedling av arbetsobjekt* av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 49 och II: 56 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

7. beträffande *s. k. månadsresor* av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 351 och II: 389 samt med avslag å motionerna I: 732 och II: 529, de två förstnämnda såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

8. beträffande *flyttningsbidrag för nyutbildade* av herrar *Per Jacobsson*, *Nyman*, *Wirtén*, *Mundebo* och *Eriksson* i Arvika (samtliga fp), som ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 351 och II: 389 samt II: 778, de två förstnämnda såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförst;

9. beträffande *medelsberäkning för flyttningsbidrag* av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 13 som började med »Anslagsposten beräknas» och slutade med »departementschefens anslagsberäkning» bort i anledning av motionerna I: 646 och II: 753 ersättas med text av i reservationen angiven lydelse;

10. beträffande *företagsutbildning* av herrar *Bohman* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Wallmark* (m) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fröken *Ljungberg* (m) samt herrar *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp), *Wennerfors* (m) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 13 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 285 och II: 319 samt I: 351 och II: 389, samtliga såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförst;

11. beträffande *vägarbeten som beredskapsarbete* av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 696 och II: 814 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförst;

12. beträffande *uppförande av industribyggnader m. m. som beredskapsar-*
3 — *Andra kammarens protokoll 1970.*

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

bete av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 19 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 356 och II: 786 samt I: 361 och II: 759 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförst;

13. beträffande *beredskapsarbeten inom jordbruket* av herrar *Bohman* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Wallmark* (m) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fröken *Ljungberg* (m) samt herrar *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp), *Wennerfors* (m) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 23 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 754 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförst;

14. beträffande *grunderna för bidrag till klientersättning* av herr *Almgren* (s), utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Tvärälund (cp):

Herr talman! Den politiska enigheten om riktlinjerna i vår arbetsmarknadspolitik är en stor tillgång för vårt land. Kostnaderna för denna politik är internationellt sett förhållandevis höga, men de pengar vi lägger ned på arbetsmarknadspolitiken är väl använda, inte minst från sociala synpunkter. Från vårt håll skulle vi önska en lika oförbehållsam satsning på en aktiv regionalpolitik som på en aktiv arbetsmarknadspolitik. Då skulle vi nå betydligt längre mot vårt mål att »bevara full, produktiv och fritt vald syselsättning» — som målsättning-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

en för arbetsmarknadspolitiken formulerades 1966, när riksdagen beslöt om de riktlinjer på detta område som vi nu har.

Arbetsmarknadspolitiken är inte ensam ett fullödigt medel i strukturpolitiken och i strävandena att nå nyssnämnda mål. Den borde i långt större utsträckning än vad fallet är ha kompletterats med lokaliseringspolitik. Om dessa båda instrument hade använts i bättre samspel med varandra skulle de ha spelat en större roll i den ekonomiska politiken; de skulle ha stärkt den enskildes ställning på arbetsmarknaden och vidgat hans valmöjligheter. Strukturrationiseringen kunde då ha skett snabbare och mindre smärtsamt.

I utskottets förevarande utlåtande lämnas en redogörelse för det aktuella arbetsmarknadsläget och hur det främst under det senaste året har utvecklats. Antalet obesatta platser har sedan i fjol ökat med 16 700 eller med 39 procent. Jag jämför då marssiffrorna. Jag hörde i förbigående aprilsiffrorna nämnas i TV häromsistens och uppfattade dem som ännu något gynnsammare. I skogslänen har efterfrågan på arbetskraft ökat med 72 procent, i storstadslänen och i övriga län med 32 respektive 37 procent.

Dessa procenttal kan emellertid ge en helt felaktig bild av det faktiska läget. För att bilden skall bli sann är det nödvändigt att noggrant studera uppgifterna på s. 10 och 11 i utskottets utlåtande. Skogslänens andel av den totala arbetslösheten är 44 procent eller 2 procent mera än i fjol. De regionala skillnaderna har därför inte minskat utan tvärtom blivit större. Arbetslösheten bland ungdomen har minskat till 9 procent, d. v. s. med 2 procent, medan arbetslösheten bland de äldre har ökat med hela 5 procent till 39. Man kan därför säga att strukturen på arbetslösheten i vårt land är mera svårartad nu än tidigare. Trots att antalet arbetslösa har gått ned kraftigt, med 15 procent eller

7 700 personer, mellan februari och mars i år, ligger nivån ändå i paritet med läget 1967. Om jag inte är felunderrättad är dock aprilsiffrorna något gynnsammare.

Vad gäller antalet lediga platser per arbetslös visar det sig att det finns 3 lediga platser på 1 arbetslös i storstadsregionerna mot 1 ledig plats på 2 arbetslösa i skogslänen. Möjligheterna för en arbetslös att erhålla arbete är alltså i skogslänen ungefär sex gånger sämre än i storstadsregionerna. För hela riket finns det ungefär 1,3 lediga platser per arbetslös. Om man jämför siffrorna för mars månad i fjol och i år finner man att antalet lediga platser per 100 arbetslösa i storstäderna ökat med jämnt 100 till 291 och i skogslänen med 21 till 46.

Denna redovisning av kalla fakta visar att obalansen i sysselsättningen inte förbättrats, även om sysselsättningen totalt i riket har förbättrats och ligger på en högre nivå än i fjol. Av redovisningen framgår varför vi måste räkna med en rejäl satsning på arbetsmarknadspolitiken också i framtiden och i än högre grad på en aktiv lokaliseringspolitik.

De arbetslösa är i större utsträckning än tidigare äldre, handikappade och svårplacerade personer. Regeringens förslag om förbättrade bidrag till den skyddade sysselsättningen är därför synnerligen väl befogat. De reservationer som fogats vid förevarande utlåtande från centerpartiledamöterna tar också i år i allt väsentligt sikte på att hjälpa den äldre, handikappade och svårflyttade arbetskraften liksom de bygder där denna kategori huvudsakligen är att finna. Vi reagerar mot att regeringen nu när efterfrågan på arbetskraft söderut är så stor föreslår, att flyttningsresurserna skall ökas med ungefär 25 procent. Vi har nu en högkonjunktur i vårt land, och det är ju då som strävandena för en aktiv lokaliseringspolitik har de största förutsättningarna att bli framgångsrika.

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

Regeringen har lagt fram förslag till en mer aktiv lokaliseringspolitik. Vi behandlade det i går i statsutskottet. Såväl regeringens representanter som de moderata ledamöterna tror tydligen inte på att detta förslag skall minska utflyttningen utan menar tvärtom att den, såsom jag sade, volymmässigt kommer att öka med ungefär 25 procent.

Utskottet har på denna punkt en ganska märklig motivering för sin uppfattning. Man skriver nämligen följande: »Behovet av flyttningsstöd kan inte minska genom att anslaget räknas ner.» Det har ingen påstått i någon av motionerna och vi gör det inte heller i vår reservation på denna punkt. Vi föreslår där inte heller någon sänkning av de totala medlen under den rubrik under vilken dessa flyttningsmedel tas upp. Dessa ingår i en grupp av anslag på inte mindre än 20 delposter.

Yrkandet i motionen II:753 av herr Fälldin m. fl. grundas på förutsättningen att förslaget om en mer aktiv lokaliseringspolitik bör kunna sänka anspråken på flyttningsmedel. Det är ju i propositionen inte fråga om någon höjning av bidragsbeloppen utan om att öka flyttningen volymmässigt. Det skulle innebära att samhället, om flyttningen fortsätter att öka såsom hittills, om några år när landshövding Lemne måhända är klar med sin lokaliseringsutredning kommer att ha hjälpt till med att flytta bort praktiskt taget all ungdom i varje fall från inlandet. Redan nu är situationen utomordentligt kritisk i dessa områden. Jag har tagit mig friheten att påpeka detta under många år, men några särskilda åtgärder har enligt min mening inte vidtagits av regeringen för att hindra den utveckling som pågår.

För ett par tre dagar sedan översändes från länsstyrelsen i Västerbottens län en skrivelse i denna fråga, där man gör bl. a. följande uttalande: »Utflyttningen från vissa områden sker i så snabb takt att man kan befara ett sammanbrott i samhällsfunktionerna om

inte en snar förändring till det bättre sker.» Och förändringen måste ske snart. Vi har under många år framhållit att det erfordras en ändring, men man har låtit tiden gå och mycket litet är gjort. Företagarna är nu faktiskt skeptiska mot att lokalisera i detta område, bl. a. av den anledningen att andelen äldre människor är stor. Detta framgår ju också tydligt av arbetslöshetsstatistiken.

Vi har fått vänta för länge på att åtgärder skulle vidtagas. Regeringen har tvekat och inte bjudit till ordentligt för att klara dessa problem, och det är verkligen beklagligt.

I stället för flyttning av människor, som i många fall är något mycket inhumant, föreslår vi i motionerna I:49 och II:56 förmedling av arbetsobjekt. Men den politiska viljan saknas hos regeringspartiets representanter och beklagligtvis även hos de moderata, att döma av utskottsutlåtandet. Mot bakgrunden av praktiska försök inom vissa sektorer av näringslivet kan en flyttning av arbetsobjekt anses vara praktiskt genomförbar. Åtgärderna kunde i varje fall vidtas på försök — olika praktiska lösningar kan tänkas. Arbetsmarknadsorganen skulle genom sin landsomfattande organisation och sin kännedom om sysselsättningsfrågorna i allmänhet ha möjligheter att göra en god insats.

Målsättningen att skaffa arbetstillfällen uppnås ju också på denna väg. Företagareföreningarna har även goda möjligheter att medverka; de har goda kontakter med näringslivet och är redan engagerade i lokaliseringsverksamheten. Branschorganisationer av olika slag kunde medverka. Genom sin omfattande sakkunskap och sin erfarenhet skulle de kunna lämna bidrag till en effektiv verksamhet — den verksamhet de redan bedriver på detta område visar att detta är möjligt. Jag har exempel härvidlag från mitt eget hemlän, och möjligheterna bör enligt vår mening vidgas och stöd lämnas av samhället.

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

Även under tidigare år har vi motionerat om att man skulle få uppföra industribyggnader som beredskapsarbete och att dessa förutom verksamheter för lokal service även skulle få inrymma rent industriell verksamhet. För närvarande är det en formell gränsdragning mellan medelsanvändningen under olika anslag. Detta skapar svårigheter när det gäller att samordna olika aktiviteter, regionalpolitiskt och i arbetsmarknads-mässigt syfte. Ett praktiskt sätt vore att föreskriva samma kompetensfördelning mellan Kungl. Maj:t och arbetsmarknadsstyrelsen i fråga om sådana här beredskapsarbeten som i fråga om det nuvarande lokaliseringsstödet.

I reservationen 13 framförs förslag om beredskapsarbeten inom jordbruket vad gäller såväl enskilda företag som gemensamhetsarbeten, t. ex. mindre vägar, skogsbilvägar och dikningsföretag. Valet av arbetsobjekt bör i dessa fall kunna grundas på den bedömning av arbetenas angelägenhetsgrad och deras direkta och indirekta lokala arbetsmarknadseffekt som görs i fråga om bidrag till återväxtåtgärder. Med tillämpning av dessa principer borde de miljö-vårdsåtgärder som ger lokal sysselsättning främst i glesbygderna ha fått vidgad användning. De bör inte hindras av att arbetena tekniskt har anknäring till jordbrukssektorn. Dessa åtgärder har absolut ingen sådan jordbrukspolitisk betydelse att de på något sätt kan rubba vår jordbrukspolitik. Jag hoppas att detta argument inte kommer att framföras här i dag, ty det är inte riktigt. Däremot kunde dessa åtgärder vara ett stöd åt turistnäringen inom området liksom åt naturvården.

Herr talman! De förslag som framförs i reservationerna syftar till att hjälpa äldre och handikappade personer som är svårplacerade i de områden där det är mest besvärligt i dag. Vi vill med våra förslag i de arbetsmarknadspolitiska frågorna — liksom vi gör i lokaliseringspolitiken — bjuda till mera för

att lösa svårigheterna och uppnå målsättningen om full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Det gäller relativt små medel på områden som har en marginell karaktär, men för människor som är beroende av dessa åtgärder har de ändå en lika stor betydelse.

Jag vill ännu en gång understryka att vi i fråga om de stora linjerna är eniga beträffande arbetsmarknadspolitiken. Jag ber med det sagda att få yrka bifall till reservationerna 6, 7, 9, 10, 11, 12 och 13.

I detta anförande instämde herr *Vigelsbo* (cp).

Herr **MUNDEBO** (fp):

Herr talman! De gällande riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken innebär att målet för densamma är att åstadkomma och bevara full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Under de fyra år som har gått sedan riksdagen fastställde dessa riktlinjer har arbetsmarknadspolitiken väsentligt förstärkts och differentierats. De finansiella resurserna har i det närmaste fördubblats.

Ändå framgår det av arbetsmarknadsstatistiken att man inte har kunnat uppnå målen full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Om vi exempelvis ser på siffrorna över antalet vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa, finner vi att i mars 1970 omkring 43 500 personer var anmälda som arbetslösa. Det är en hög siffra. Bara vid två tillfällen under 1960-talet har vi haft högre siffror. Genomsnittssiffran för mars månad under 1960-talet var ca 35 400. Det kan synas vara ett svagt resultat av en så omfattande satsning att inte kunna redovisa mera tillfredsställande siffror. Ändå uppgår denna satsning nu till närmare 2 miljarder.

I skogslänen är arbetslösheten nu liksom tidigare särskilt hög. Medan det i hela riket i mars 1970 fanns 138 platser per 100 arbetslösa, var motsvarande siffra i skogslänen 46.

Jag vill dock gärna säga att det inte är rättvisande att bedöma arbetsmarknadspolitiken genom att enbart se på arbetslöshetssiffrorna. Obestridligen har samhällets insatser förbättrats och differentierats. Men siffrorna säger oss att kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser är nödvändiga och att de bör kompletteras med en kraftfull regionalpolitik. Regeringens förslag på arbetsmarknadspolitiken och regionalpolitikens område är enligt vår mening inte fullt tillfredsställande för att uppnå målet full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Därför har vi föreslagit en rad åtgärder för att förbättra effektiviteten. Vi har exempelvis förordat en utbyggd arbetsförmedling, en ökad arbetsmarknadsutbildning, en aktivare regionalpolitik, förslag som skulle kunna öka sysselsättningen och medverka till näringslivet utveckling.

Statskontoret redovisade i slutet av 1968 en omfattande och intressant undersökning av arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadspolitiken. Åtskilliga av statskontorets idéer och uppslag är värda att vidare utvecklas i det praktiska arbetet, och vi förutsätter att detta kommer att ske. Det fanns emellertid också en del inslag i utredningens rapporter som var mera diskutabla, och vi har full förståelse för att inrikesministern inte till alla delar har följt statskontorets förslag. Det gäller i synnerhet förslaget om arbetsmarknadsverkets kontorsorganisation. Vi menar att det är viktigt att kunna bevara, ja, förbättra servicemöjligheterna, och det förslag som statskontoret lade fram gick ingalunda i den riktningen. Vi anser också att den förankring i länsorganen och i länsplaneringen som länsarbetsnämnderna innebär bör behållas.

Jag skall i det följande beröra några av reservationerna vid statsutskottets utlåtande nr 54. Herr Nilsson i Tvärålund har redan kommenterat åtskilliga av dem, och eftersom vi har gemensamma reservationer på de flesta punkter

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

skall jag huvudsakligen ta upp de reservationer som vi själva står för.

En av dessa, reservationen 3, gäller ett program för forsknings- och utvecklingsarbete. Vi anser att vi för att få en god grund för fortsatta arbetsmarknadspolitiska insatser måste satsa på forsknings- och utvecklingsarbete rörande arbetsmarknadspolitiken. På detta liksom på en rad samhällsområden gäller att vi vet ganska litet om de olika åtgärdernas effekt, d. v. s. om vi använder pengarna på mest rationella sätt. Arbetsmarknadsstyrelsen har begärt ett nytt anslag på 10 miljoner kronor för forsknings- och utvecklingsarbete. Med tanke på att vi totalt anvisar närmare 2 miljarder till arbetsmarknadspolitiken måste det väl sägas vara högst rimligt att disponera 10 miljoner, d. v. s. en halv procent av de totala anslagen, för att få en bättre grund för fortsatta insatser, så att vi bättre kan bedöma arbetsmarknadspolitiken inriktning och omfattning för framtiden. Folkpartiets representanter har därför i reservationen 3 följt upp detta förslag från arbetsmarknadsstyrelsen och begärt ett program för utbyggnaden inom denna sektor till nästa år.

En mera kraftfull arbetsmarknadspolitik förutsätter ju större tillgång till personal inom arbetsförmedlingen. Vi måste konstatera att en av orsakerna till att arbetsmarknadsverket inte kunnat helt fullgöra sina uppgifter är att det inte har haft tillräckliga resurser. För nästa budgetår begär arbetsmarknadsstyrelsen för arbetsförmedling, yrkesvägledning och arbetsvård en förstärkning med sammanlagt 343 nya tjänster, men regeringen tillstyrker bara en drygt tiondel av dessa. Detta är otillräckligt. Vi föreslår ytterligare ett 50-tal tjänster, vilket skulle innebära någon lättnad framför allt för arbetsvården och yrkesvägledningen. Arbetsvården får ju varje år mera att göra, och allt fler av de sökande har svåra arbetshinder. På flera orter har väntetiderna t. o. m. förlängts.

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

Detta bör vi inte acceptera.

Även yrkesvägledningen ställs inför växande uppgifter; jag vill bara erinra om vad vuxenutbildningen och den stora tillströmningen till universitet och högskolor betyder. Vi skulle exempelvis behöva en utbyggd akademikerförmedling för att medverka vid placeringen av de många universitetsutbildade ungdomarna.

Flera av reservationerna berör de arbetsmarknadspolitiska medlen. Genom att justera gällande bestämmelser bör det vara möjligt att uppnå större effektivitet och större trygghet för den enskilde. Många av ändringarna är relativt enkla att genomföra, och de medför i vissa fall inte några ökade kostnader. Ändå har vi inte kunnat få gehör för förslagen. Vi har förordat att en utredning bör göras om möjligheterna att bygga upp en effektivare förmedling av arbetsobjekt, att möjligheterna till hemresa för familjeförsörjare som arbetar på annan ort bör förbättras, att nyutbildade som inte kan få lämplig anställning på studie- eller hemorten skall få flyttningsbidrag, att statsbidrag bör utgå till företagarutbildning samt att ytterligare arbetsobjekt bör kunna betraktas som beredskapsarbete.

Då det gäller utbildningsbidragen har statsutskottet enats om ett av våra förslag, nämligen att uttala att en översyn av bidragsbestämmelserna bör göras. Denna översyn är verkligen angelägen och jag hoppas att den kan fullgöras snabbt. Jag vill särskilt peka på en del fråga där en ändring skulle kunna göras omedelbart; man bör upphöra med inkomstprövning mot makens bidrag under utbildningstiden. Den sammanlagda effekten av alla de förslag som vi har fört fram skulle innebära större trygghet för människorna. Det är förslag som har framförts av arbetsmarknadsstyrelsen, som har förordats av arbetsmarknadsorganisationsen men som har avvisats av regeringen.

Jag måste också till sist konstatera att

vi fortfarande saknar ett viktigt inslag i en bra arbetsmarknadspolitik, nämligen en allmän sysselsättningsförsäkring. Den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen har i olika avseenden vidgats och förbättrats under 1960-talet, men fortfarande gäller att den är otillräcklig och att vissa grupper står utanför. Det är nu flera år sedan KSA-utredningen tillsattes. Vi har från folkpartiets sida gång på gång begärt ett bättre försäkringskydd på detta område, men ännu har ingenting hänt. Jag är medveten om att utredningsuppdraget är omfattande, men jag vill hoppas att KSA-utredningen snart framlägger ett förslag och att detta kommer att visa sig vara sådant att det kan utgöra grund för ett förslag från regeringen på detta område. Det är ett nödvändigt komplement till de arbetsmarknadspolitiska insatser som vi gör på de andra områdena, och det är ett komplement som vi inte bör vänta på längre.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4 samt 6 t. o. m. 13.

I detta anförande instämde fru *Fränkel* (fp).

Fröken LJUNGBERG (m):

Herr talman! När vi för ungefär ett år sedan sysslade med de arbetsmarknadspolitiska frågorna här i kammaren var det en annan känsla av oro som vilade över debatten än den som gjort sig gällande i uttalandena här i dag. Visserligen förefinns det alltjämt en oro på arbetsmarknaden, men den har en annan karaktär än för ett år sedan. Arbetsmarknadsstyrelsen har själv karakteriserat situationen i mars månad under rubriken »Islossning». Det är väl inte bara känslan av att vi äntligen efter en lång vinter nu börjar gå mot en vår som inspirerat till den rubriksättningen, utan det är situationen sådan den kunde vidimeras i mars månad genom länsarbetsförmedlingarnas rapporter, vilka visade att antalet obesatta plat-

ser i mars månad i år var större än någon gång tidigare under de senaste tio åren.

Detta är uttryck för en aktivitet. Situationen är inte enbart positiv — det vet vi alla. Hela tiden finns risken för en överhettning av konjunkturen, en överhettning som på något vis måste bemästras. Det är alldeles självklart att även de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna därvidlag kommer in i bilden. Men vad som framför allt är negativt är att trots det stora antalet obesatta platser är arbetslösheten fortfarande relativt stor; framför allt är detta påfallande i skogslänen. För att ge en riktig beskrivning av situationen vill jag gärna betona att arbetslöshetssiffrorna i mars månad i år dock visar en betydligt gynnsammare bild än för ett år sedan även i skogslänen. Därvidlag kan jag instämma i vad herr Mundebo sade, nämligen att arbetsmarknadsverkets kraftfulla insatser otvivelaktigt spelat en roll.

Det finns kanske inte anledning att i dag alltför mycket uppehålla sig vid den speciella arbetslöshetssituationen i skogslänen. Vi får ju vid ett senare tillfälle anledning att på allvar debattera alla dessa frågor här i kammaren, nämligen när hela det regionalpolitiska paketet kommer att behandlas i riksdagen. Jag vill därför i likhet med föregående talare begränsa mig så mycket som möjligt och avstå från att uppehålla mig vid de allmänna synpunkterna. Jag skall alltså begränsa mig till de relativt blygsamma — det är väl en riktig beteckning — avvikelser från majoritetens mening som oppositionspartierna redovisat i reservationer till statsutskottets utlåtande nr 54.

I statsverkspropositionen redogör inrikesministern mycket grundligt för den översyn av arbetsmarknadsverkets organisation som verkställdes av statskontoret i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Syftet med översynen var att rationalisera arbetet inom verket, att för-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

söka begränsa behovet av arbetskraft inom verkets olika delar och att få till stånd en mera ändamålsenlig arbetsfördelning mellan arbetsmarknadsverket å ena sidan och å andra sidan de många verk och myndigheter som arbetsmarknadsverket på grund av de alltmer differentierade arbetsuppgifterna behöver samarbeta med.

I remissyttrandena vann organisationsförslaget gensvar i många avseenden och tillstyrktes i vissa delar, men i andra delar rönste det hård kritik. Detta är, som också herr Mundebo har berört, anledningen till att departementschefen inte nu fullföljer arbetet på att förverkliga statskontorets organisationsförslag. Departementschefen förordar att principen i organisationsförslaget skall läggas till grund för en kompletterande översyn av arbetsmarknadsverkets organisation. Det är ett mycket stort material som säkerligen behöver både aktualiseras, så att säga föras fram till dags dato, anpassas och silas. Denna översyn skall huvudsakligen vara av teknisk och organisatorisk art.

Remissyttrandena visar emellertid att ställningstaganden till även organisatoriska frågor på många punkter — t. ex. när det gäller frågan om decentralisering eller inte och när det gäller den regionala organisationens omfattning och utformning — i hög grad inrymmer stoff som är av direkt arbetsmarknadspolitisk och allmänpolitisk karaktär och av mycket stort intresse för arbetsmarknadens parter. Det är därför som reservanter från moderata samlingspartiet, samtidigt som de yrkar bifall till förslaget om en översyn, tar upp ett yrkande från en partimotion i år, i vilken det föreslås att översynen skall få göras av sakkunniga med representanter både för arbetsmarknadens parter och för de politiska partierna. I botten skall hela tiden ligga det mål för arbetsmarknadsverkets strävanden som vi alla varit överens om, nämligen att åstadkomma och bevara full, produktiv

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

och fritt vald sysselsättning, en målsättning som i första hand syftar till att tillvarata den enskildes intressen men som också mycket starkt betonar arbetsmarknadspolitikens roll i den ekonomiska politiken. Allt detta är invävt i den översyn som skall göras. Därför finner vi det yrkande vi har framställt väl motiverat. Jag ber på den grunden, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1.

I redogörelsen för statskontorets organisationsförslag behandlas också frågan om arbetsmarknadspolitikens mål och uppgifter. Där betonas nödvändigheten av att som det heter »underlätta statsmakternas, arbetsmarknadsorganisationernas och andra intresserades möjligheter att följa utvecklingen på arbetsmarknaden och inom det arbetsmarknadspolitiska området». För att det skall kunna ske bör arbetsmarknadsstyrelsen löpande redovisa — detta säger också departementschefen i propositionen — de effekter som insatta åtgärder har haft.

Detta är ett krav som moderata samlingspartiet tidigare år motionsvis har framställt och vi har återkommit till yrkandet även i år i den partimotion jag nyss nämnde. I motionen pekades på det mycket stora anslag som statsverkspropositionen upptar för arbetsmarknadsverket. Det rör sig nu om närmare 2 miljarder kronor; anslaget har fördubblats på fyra år.

Med den växande betydelse som de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har för stabiliseringspolitiken och med de ökade kraven på just sådana åtgärder måste hela utvecklingsarbetet i fråga om mål och åtgärder i än högre grad kunna följas. Trots att det naturligtvis är mycket stora svårigheter förenade med att konstruera effektivitetsmätninginstrument och effektivitetskriterier, måste man ändå arbeta på att försöka få fram sådana. Vi är faktiskt eniga om detta i utskottet såsom framgår av utskottsutlåtandet, men utskottsma-

joriteten nöjer sig med att hänvisa till den programbudgetering som om möjligt skall redovisas nästa år och menar att vårt önskemål därigenom blir tillgodosett.

Vi ser kanske inte saken riktigt så utan upprepar kravet på analyser och systematiska redovisningar inför riksdagen. Om de politiska organen skall ta ansvaret för utvecklingstendenserna och för hela det viktiga strukturförändrande arbete som arbetsmarknadspolitikerna i dag inrymmer, måste det enligt vår mening finnas underlag för bedömningarna i de politiska organen. Det är fördenskull, herr talman, som jag också ber att få yrka bifall till reservationen 2 vid utskottets utlåtande.

Arbetsmarknadens mål — det har framhållits här flera gånger redan — skall vara att åstadkomma och bevara full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Arbetsmarknadsverket och arbetsförmedlingarna är alltså i första hand samhällets serviceorgan av mycket stora mått.

Det primära för det serviceorganet skall vara att tillgodose den enskildes behov och önskemål. Men uppgifterna sträcker sig betydligt längre — jag har redan betonat det flera gånger — när de samhällsekonomiska synpunkterna starkt kommer in i bilden. Det kan vara mycket svårt för länsarbetsnämnderna och de lokala arbetsförmedlingarna att göra sådana bedömningar som gäller hela den samhällsekonomiska situationen. Det är ändå vad som krävs om man enligt beslut av arbetsmarknadsstyrelsen skall låta länsarbetsnämnderna på egen hand göra bedömningen huruvida vissa särskilt arbetskrävande objekt skall få en inskränkt service. Vad som åsyftas är företag med hög personalomsättning. Vi anser detta vara en alltför stor uppgift att delegera till en lokal arbetsförmedling. Det kan inte vara ett rimligt förfarande att vid övervägande av de åtgärder, som företagsledarna lokalt begär för att få den service beträf-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

fande arbetskraft som arbetsförmedlingarna är till för att lämna, de lokala arbetsförmedlingarna själva skall ta ståndpunkt och kanske säga: Nej, ni får inte detta. Jag ber, herr talman, att få citera ur vår motion: »Det kan bli fråga om att avstå från särskilda rekryteringsåtgärder eller att inte medgiva information om lediga arbetstillfällen i platslistor och Platsjournalen. Omständigheterna kan också påverka ställningstaganden till överföring av utländsk arbetskraft och samverkan i rekryteringsfrågor med arbetsmarknadsmyndigheterna i övriga nordiska länder.» Detta är ett citat av vad arbetsmarknadsstyrelsen själv har sagt.

Det är alltså mycket stora frågor; de har en räckvidd som gör att de enligt vår bestämda uppfattning måste tas in i den centrala bedömning som arbetsmarknadsstyrelsen har att göra.

Nu menar utskottet att det skulle vara tillräckligt att den lokala förmedlingen rapporterar till arbetsmarknadsstyrelsen. Ja, men om rapporten kommer i efterhand då kan olyckan redan vara skedd. Vi hävdar, herr talman, att arbetsmarknadsstyrelsen centralt måste ta denna uppgift på sig, och detta är vad vi ger uttryck åt i reservationen 5, som jag alltså ber att få yrka bifall till.

För att i övrigt, herr talman, begränsa talandet här inskränker jag mig till att med hänvisning till vad de föregående talarna har yttrat yrka bifall också till reservationerna 10 och 13.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Utbildningsbidraget utgör en viktig del i den arbetsmarknadsutbildning som bl. a. syftar till att ge arbetslösa och handikappade ett nytt och i vissa fall mer kvalificerat arbete och som också i vissa situationer har använts som ett styrmedel.

Med tanke på detta har vi i motionsparet 51 i första kammaren och 58 i andra kammaren påtalat, att den av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagna höj-

ningen av utbildningsbidragen inte innebär någonting annat än en anpassning av bidragens storlek till vad de skulle ha varit, om de varit värdebeständiga.

Den höjning av grundbidraget som regeringen förordat och som utskottet, med hänvisning till prioritetsbedömningen inte anser sig kunna tillstyrka någon ändring av, måste mot den bakgrunden betecknas som måttlig. Det är inte bara rättviseskäl som talar för en höjning i linje med vad vi har föreslagit. De som har den största nyttan av arbetsmarknadsutbildningen är otvivelaktigt de lågavlönade och de som har en bristfällig grundutbildning. När man i jämlikhetsdebatten talar om prioritering, så är det just dessa grupper som brukar framhållas som de som man i första hand skall gynna. Och detta att inte behöva avstå från planerad arbetsmarknadsutbildning av ekonomiska skäl måste väl om något vara ett jämlikhetskrav.

Vi vill därutöver betona den omständigheten att det i en högkonjunktur behövs ökad stimulans för arbetsmarknadsutbildningen, eftersom det under sådana perioder är större risk än annars att företagen anlitar mindre utbildad arbetskraft, som sedan, när konjunkturen blir sämre, inte har reella möjligheter att konkurrera om arbetstillfällena.

Jag kan följaktligen inte godta hänvisningen till prioritetsbedömningen utan ber, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 51 och II: 58.

Beträffande våra yrkanden i motionerna I: 293 och II: 321, som gäller arkivarbetarnas situation, så skulle jag i och för sig kunna acceptera utskottets hänvisning till de förhandlingar som pågår om lönesättningen. I det sammanhanget vill jag bara framhålla, att den överenskommelse om löne- och anställningsvillkor som träffades för arbetarna vid kommunala skyddade verkstäder

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

och som trädde i kraft den 1 juli 1969 inte berör handikappade som har en arbetsförmåga understigande en tredjedel av den normala. Det här är en fråga som också måste få en acceptabel lösning. Utskottet påpekar i sin skrivning med anledning av motionen att anslagsposten till arkivarbeten beräknas förslagsvis. Det är förstås riktigt, och det ger väl också möjligheter till erforderliga ökningar, men det anslag som nu är aktuellt är ändå främst motiverat med den väntade ökningen av antalet arkivarbetare. Är man på det klara med att det krävs medel för att åstadkomma nödvändiga löneförbättringar för arkivarbetarna, så borde man också från utskottets sida ha kunnat ansluta sig i sak till de i motionerna framförda yrkandena. Det skulle väl inte på något sätt försvåra förhandlingsarbetet.

En annan del av det arbetsmarknadspolitiska komplex som vi tagit upp är kvinnornas möjligheter till förvärvsarbete. Utskottets behandling av motionsparet I: 478 och II: 539 tolkar jag som välvillig, och jag är helt överens med utskottet om att den av utskottet påtalade utvecklingen mot en mindre könsbunden yrkesinriktning är en faktor som verkar i den riktning vi önskar. Men nu finns det i dag åtskilliga kvinnor som fostrats i den gamla inställningen till vad som är lämpligt för dem att arbeta med, och vi måste väl också vara beredda att vidta åtgärder för dem.

Det är t. ex. möjligt, ja t. o. m. troligt, att ett stimulerat intresse bland flickorna för tekniska yrken en dag kan innebära en förbättring av sysselsättningssituationen i sådana orter som våra gruv-samhällen i norr — om nu dessa orter skulle tillåtas förbli sådana enindustriorter som de nu är. Men för dagen är möjligheterna för kvinnor att få förvärvsarbete på sådana här platser ytterst begränsade, och det är med tanke på detta som vi i vår motion föreslagit en del åtgärder som åtminstone kunde bli en början till en förbättring. Vi

vill alltså att de kvinnor som anmäler sig som arbetssökande till en arbetsförmedling skall få rätt till en av staten betald arbetslöshetsersättning. Detta, säger utskottet, är en fråga som hör ihop med arbetet inom KSA-utredningen, och det är väl i och för sig gott och väl. Men det borde inte hindra riksdagen från att ha en mening i frågan. Eftersom det ofta är just bristen på utbildning som sätter käppar i hjulet för kvinnor som söker arbete där sådant finns att få, föreslår vi en ökad satsning på omskolningsverksamheten med särskild inriktning på de kvinnor som anmält sig som arbetssökande.

Slutligen har vi begärt åtgärder för att skapa sysselsättning på orter där kvinnor har särskilt svårt att få arbete. Det här är naturligtvis en fråga som i hög grad hänger samman med lokaliseringspolitiken i stort, och våra förslag beträffande denna redovisar vi i motioner som kommer upp till behandling i andra sammanhang. Men med känedom om förhållandena på många enindustriorter har vi ansett det befogat med särskilda krav i det här stycket.

Jag ber därför, herr talman, att också få yrka bifall till motionerna I: 478 och II: 539.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! När vi 1966 diskuterade grunderna för den nya arbetsmarknadspolitiken var kammaren något mer välfylld och det fanns ett större intresse för hela arbetsmarknadspolitiken. Jag kan instämma med fröken Ljungberg i att vi så sent som i fjol hade ett annat läge. I dag verkar det som om den högkonjunktur vi upplever är sådan att arbetsmarknadspolitiken inte röner samma intresse, vilket enligt min mening är fel eftersom arbetsmarknadspolitiken inte längre inskränker sig till enbart förmedling av arbete. Det har ju också kommit in en hel del andra aspekter i sammanhanget. Man kan väl konstatera att den ganska stora enigheten

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

1966 fortfarande råder. Fröken Ljungberg talade om blygsamma reservationer och herr Nilsson i Tvärålund framhöll, att det rådde mycket stor enighet om arbetsmarknadspolitiken, men för sin del kunde han inte underlåta att omedelbart efteråt tillägga, att det var fel på arbetsmarknadspolitiken och regionalpolitiken samt att den politiska viljan saknades hos socialdemokratin. Men är man enig om någonting saknas väl politisk vilja över huvud taget?

Vidare yttrade herr Nilsson i Tvärålund att strukturomvandlingen skulle ha gått mycket snabbare om centerpartiets förslag hade bifallits, vilket var en fullständig nyhet för mig. Jag skall emellertid återkomma härtill lite längre fram. Även om jag har goda skäl att redogöra för arbetsmarknadspolitikens mål skall jag avstå härifrån eftersom de lästs upp fyra—fem gånger.

En enligt min mening viktig sak som fastslogs 1966 var att arbetsmarknadspolitiken skulle vara ett medel i strukturomvandlingen, och målsättningen innebar en betydelsefull och önskvärd vidgning av arbetsmarknadspolitikens roll i den ekonomiska politiken; arbetsmarknadspolitiken skulle stärka de enskilda människornas ställning på arbetsmarknaden och vidga deras valmöjligheter. Man kan emellertid säga att målsättningar aldrig är för evigt givna. Åtgärderna för att uppnå målen måste alltid anpassas efter den situation som råder när problemen diskuteras. Härvidlag kan man återigen konstatera att konjunkturerna har en mycket stor betydelse i sammanhanget. Vi upplever i dag en högkonjunktur, men olikheterna mellan regionerna, och även mellan vissa industrigrenar, har nog blivit större än i fjol och ännu större jämfört med 1966. Detta gör att arbetsmarknadspolitiken kanske får ett större problem att lösa därigenom att vi inte kan vidta generella åtgärder och säga att de skall gälla i Stockholm, Malmö, Göteborg och i Kronobergs län och Norrland, utan vi

måste vidta selektiva åtgärder och ge stöd åt både regioner och industrier som har det svårt.

En annan aspekt som mer och mer kommer in i arbetsmarknadspolitiken är vårt beroende av den arbetsmarknadspolitik man kommer att föra i andra länder i Norden och i hela Väst-europa, som vi industriellt är anknutna till. Även i fortsättningen behöver vi därför diskutera arbetsmarknadspolitiken ur den aspekten, om vi skall kunna uppnå de mål som här har angivits.

Den budget vi nu diskuterar har uppgjorts med hänsyn tagen till vissa grupper som kommit i kläm i den dynamiska tid vi nu lever i. Vad organisationsförslaget angår torde vi väl alla vara nöjda med att det förslag, som statskontoret först lade fram, inte ligger till grund för diskussionen i dag. Nu gäller det i stället att vi skall ha ett 70-tal distriktskontor och dessutom fasta lokalkontor samt en ambulerande verksamhet.

Sedan vill jag också göra en personlig deklaration rörande servicefrågorna, även om den saken ligger något utanför vad vi i dag diskuterar. När vi behandlar frågan om arbetsmarknadsverkets servicefunktioner och liknande spørsmål har vi så lätt att anlägga renodlat ekonomiska-rationella synpunkter på hur servicen till allmänheten skall ordnas. Då kanske vi löser problemen ganska hyggligt för 90 procent av medborgarna, men de resterande 10 procenten utgörs måhända av människor som har det största hjälpbehovet. De har svårt att skriva brev, de är rädda för att ringa och besvara myndighetspersoner över huvud taget, och dessutom är det som sagt just de som i många fall bäst behöver stödet och hjälpen. De människorna glömmar vi ofta bort, när vi diskuterar problemen krasst ekonomiskt. Där menar jag att vi behöver en utredning i stort. Detta är inte någon kritik mot arbetsmarknadsstyrelsen, utan det är ett påpekande som rör alla samhällsfunktioner. Vi

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

tar i dag inte tillräcklig hänsyn till de människor som kanske efterfrågar samhällets service allra mest och behöver den personliga kontakten bäst. De människorna ger vi ofta av ekonomiska skäl för litet stöd genom att regionerna göres så stora. Vi hjälper dem inte tillräckligt att skaffa arbete och bostad och att skydda dem mot nöd över huvud taget.

Jag skall här inte orda mer om det redovisade siffermaterialet; det har andra talare redan gjort. I stället skall jag säga några ord om de reservationer som fogats till detta avsnitt av utskottets utlåtande. Utskottet finner den planerade översynen vara av teknisk och organisatorisk art. I reservationen 1 har emellertid moderata samlingspartiet begärt en översyn genom en parlamentarisk utredning, eller, som de uttrycker det, genom »särskilt tillkallade sakkunniga bland vilka bör ingå representanter för de politiska partierna och arbetsmarknadens parter». I arbetsmarknadsstyrelsen sitter emellertid representanter för arbetsmarknadens parter, och där finns sålunda möjligheter för dem att påverka frågan, fröken Ljungberg. Arbetsmarknadsstyrelsen har ju fått i uppdrag att till den 1 juli presentera en plan för arbetsförmedlingskontorens organisation.

Under kommittéanslaget redovisas ett belopp på 1 miljon kronor till forsknings- och utvecklingsarbete som är av betydelse för arbetsmarknadspolitiken. Man skall där undersöka omskolningens, immigrationens och den flyttande arbetskraftens effekter på hela vårt näringsliv.

Vi uttalar att vi tar för givet dels att detta kommer att redovisas genom den nya budgetberedningen, dels att riksdagen kommer att få ta ställning till det förslag som utredningen kommer att framlägga.

Beträffande kravet i den folkpartistiska reservationen 3 på ett program för forsknings- och utredningsarbete hän-

visar vi från utskottsmajoriteten till att arbetsmarknadsinstitutet fått i uppdrag att inventera detta behov. Vi tycker för vår del att detta kan räcka.

Nästa huvudrubrik i utlåtandet gäller arbetsmarknadsverket. I en reservation från folkpartiet begärs utöver de 41 tjänster som föreslås i propositionen ytterligare 50 tjänster för yrkesvägledning och arbetsvård. Under de senaste tre åren har antalet tjänster inom detta avsnitt ökat med 400. För närvarande är ungefär 550 personer sysselsatta med dessa uppgifter. Personaltillgången uppgår i dag till 3 700 personer.

Vi anser inte inom utskottsmajoriteten att resurserna för arbetsvård och yrkesvägledning är tillräckliga. Vi menar emellertid att man av två anledningar kan vänta med den föreslagna ökningen. Dels har resurserna kraftigt förstärkts, dels väntar vi på den omorganisation som skall företas på kontorsområdet. Dessutom skall man försöka att till den allmänna förmedlingen slussa över de personer, som är lättast att anpassa, för att få mer tid över för de svårare fallen.

Det har vidare vid utskottets utlåtande fogats en reservation med krav på delegering av beslut om inskränkt service, vilken togs upp av fröken Ljungberg. Reservanterna anser att länsarbetsnämnderna inte skall ha möjligheter att undandra vissa företag med hög rörlighet service från arbetsförmedlingen. Beträffande detta krav uttalar vi att det finns en överklagningsrätt och att det är arbetsmarknadsstyrelsen som i sista hand får ta hand om sådana ärenden. Jag tycker inte att det föreligger någon djupare motsättning i detta avseende. Det är riktigt såsom fröken Ljungberg säger, att arbetsförmedlingen skall vara ett serviceorgan. Ett företag som i förhållande till andra företag inom orten och branschen har en onaturligt hög rörlighet skall emellertid inte kunna ställa sådana krav på arbetsförmedlingen att andra företag inte kan få

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

den service som de efterfrågar.

Frågan om förmedlingen av arbetsprojekt, som tas upp i utlåtandet, har diskuterats både i fjol och jag tror även i förfjol. Det är en gammal fråga, och vi tycker inom utskottsmajoriteten inte att det finns någon anledning att ändra på nuvarande förhållanden. Vi anser att man måste kunna lösa problemen genom branschorganisationerna och på andra informationsvägar.

Flyttningsbidragen är å andra sidan en ren prioritetsfråga. Det var inte länge sedan vi fastställde att flyttningsbidraget skulle utgå under ett år men skulle minskas efter ett halvår. Vi beslöt vidare att under första halvåret i detta bidrag inkludera resor till hemorten. Denna fråga kan naturligtvis diskuteras i oändlighet, men det finns enligt min uppfattning andra problem i detta sammanhang som det är angelägnare att söka lösa.

Det krav som framställs i reservationen 8 beträffande flyttningsbidrag för nyutbildade står ganska långt ned på listan av de många önskemål som vi har i dessa sammanhang.

Beträffande den fråga som tas upp i reservationen 9, medelsberäkning för flyttningsbidrag, tyckte herr Nilsson i Tvärålund att utskottets motivering att behovet av flyttningsstöd inte kan minskas genom att anslaget räknas ned var märklig. Behovet av pengar till flyttningsstöd minskas faktiskt inte genom att anslaget räknas ned. Det är inte sagt att det skall gå åt 53 miljoner, utan det gäller ett förslagsanslag som skall ge dem, som blir tvingade att flytta, ett stöd i samband med flyttningen.

Jag tycker det är ganska underligt att herr Nilsson i Tvärålund i detta sammanhang tar upp hela strukturomvandlingen och regionalpolitiken. Jag skall inte syssla med det. Men låt oss antaga att vi, som vi hoppas, får en verklig regionalpolitik och att de beslut som vi kommer att fatta om tre eller fyra veckor här i kammaren leder till en expan-

sion i Norrland. Skall man inte då, herr Nilsson i Tvärålund, ha möjligheter att flytta folk? Skall, när pengarna är slut, de som eventuellt behöver flytta inte få detta bidrag? Det är ju inte något mer det är fråga om.

Jag kan inte förstå reservationen på denna punkt. Vill man på något sätt demonstrera att man inte vill ha till stånd flyttningsstöd, så att man därför undandrar människorna detta stöd? Jag kan inte komma fram till någonting annat än att det rör sig om en ren demonstration utan något som helst värde i sammanhanget.

När det gäller arbetsmarknadsutbildningen återkommer förslaget om 3 kr. per timme i ersättning. Inte heller det ämnet har tillförts någonting nytt. Det kan alltid diskuteras vilka som skall ha ansvaret för utbildningen av arbetskraft. Vi tycker att det skulle vara svårt att skilja på den gängse utbildningen i företagen och det som skulle vara arbetsmarknadsutbildning.

Argumenten i fråga om vägplaneringen är också välkända — det är nästan ett eko från vägdebatten. Men det går väl inte att ha dubbelplanering i detta sammanhang. Jag tycker också att den verksamhet som pågår med svårplacerad arbetskraft visar att man, med hänsyn till antalet dagsverken som görs på vägar, har detta under uppsikt. Det läggs ned en hel del på vägar, och det anser jag liksom reservanterna vara av stor betydelse för en bygds utveckling.

När det gäller frågan om att uppföra industribyggnader m. m. som beredskapsarbete vill man också flytta över beslutsfullmakterna från Kungl. Maj:t till arbetsmarknadsstyrelsen.

Om de frågor som behandlas i reservationen 13 hade vi en stor diskussion i fjol. Även om yttrandena är försiktigare i år kvarstår min personliga uppfattning att man inte via arbetsmarknadspolitiken skall bedriva en jordbrukspolitik vid sidan om den egentliga jord-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

brukspolitiken. De möjligheter till skogsvård i svårföryngrad skog som finns liksom möjligheterna att få stöd till naturvård o. d. kan bereda en hel del sysselsättning.

Låt mig till slut, herr talman, säga några ord om det område där den verkliga satsningen gjorts och där det inte föreligger några reservationer. Det gäller den svårplacerade arbetskraften och det gäller arbetsmarknadsutbildningen. Jag tror att jag kan tala för alla i utskottet och kanske även för regeringen när jag säger att det väl inte finns någon som är nöjd med de möjligheter som nu finns, utan vi måste satsa ännu mer för att ta hand om dem som blir ställda utanför. Det bör ske i form av arbete i skyddade verkstäder, nya industrier och omskolning för att ge vederbörande ett meningsfullt arbete. Omskolningen och arbetsmarknadsutbildningen har tiodubblats under en tid av tio år. Vi kan inte säga att den kommer att tiodubblas även under den närmaste tioårsperioden, men om den bara fördubblas skulle det innebära att vi har ungefär 200 000 människor i arbetsmarknadsutbildning. Det är kanske det effektivaste medlet för att skydda de enskilda. Och jag vill stryka under, fru Marklund, vad arbetsmarknadsutbildningen betyder i själva prioriteringen av de insatser som vi behöver göra.

Om vi hade hur mycket pengar som helst till förfogande skulle det naturligtvis vara lättare att tillmötesgå alla de krav som ställs. Detta visar att våra ambitioner när det gäller vår arbetsmarknadspolitik ökas undan för undan. I dag har vi diskussionen om kvinnorna och vuxenutbildningen. Jag tror att det är ett av de problem som också måste klaras upp liksom frågan om betald ersättning, som kommer att upptas i KSA-utredningen.

I fråga om arkivarbetarna vill jag säga att de företag som utnyttjar dem intar en alldeles för njugg hållning. De

kanske rent av har gratis arbetskraft, och det kan hända att det förhandlingsmässigt uppstår svårigheter med att klara upp frågan. Jag kan dock lova att vi från fackföreningsrörelsen gör allt för att försöka slussa in arkivarbetarna i vårt avtal i stället för att de såsom nu är fallet skall behöva gå som arkivarbetare med lön från arbetsmarknadsstyrelsen.

Jag tror alltså att vi i framtiden kommer att behöva diskutera en hel del stora problem kring arbetsmarknadspolitik. Det kan uppstå rent ideologiska motsättningar om hur arbetsmarknadspolitik skall utformas. En sak har vi i alla fall kommit fram till efter många års strider kring den: det är samhällets skyldighet att se till att människorna inte bara har arbete utan att detta arbete också är fritt valt.

Herr talman, med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken LJUNGBERG (m):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att begagna min yttranderätt till att gå i svaromål mot herr Fagerlund. Jag skulle ur det sammanhang som han här gav oss vilja lyfta ut ett uttalande som var utomordentligt intressant. Det fölls när herr Fagerlund vidgade synpunkterna på arbetsmarknadspolitik och till och med såg ut över våra egna gränser. Han sade då — jag citerar inte ordagrant, eftersom jag inte hann skriva upp det — ungefär på följande sätt: Jag vill betona betydelsen för vår del av hur andra länder formar sin arbetsmarknadspolitik. Han nämnde då i första hand de nordiska länderna men också Västeuropa i övrigt.

Det var bra och jag är tacksam för detta uttalande. Det är precis vad vi länge har sagt, och det är därför vi varit utomordentligt förvånade över att i diskussionen kring EEC man från regeringens sida har uttryckt så starka farhågor för att vi skulle binda oss otillbörligt och berövas möjligheten till

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

självständiga bedömningar i vår politik, framför allt när det gäller skattepolitiken, socialpolitiken och arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill bara, herr talman, med dessa ord uttrycka en förhoppning om att det som herr Fagerlund här har sagt också är sanktionerat från högre ort.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag har inte mycket att invända mot de allmänna resonemang som herr Fagerlund förde i inledningen av sitt anförande. Vi är som vi båda konstaterat ense om arbetsmarknadspolitikens centrala roll. Däremot är meningarna delade på vissa punkter när det gäller arbetsmarknadspolitikens medel.

Jag skall kommentera två av de punkter som herr Fagerlund tog upp. Den första gäller de personella resurserna för arbetsmarknadsverket. Det fanns enligt herr Fagerlund två skäl för att denna gång ge arbetsmarknadsverket mycket begränsade personalförstärkningar: dels den utbyggnad som skett under de senaste åren, dels den pågående översynen av kontorsorganisationen. Jag tror inte att något av dessa skäl är särskilt hållbart. Vi måste nämligen beakta att behovet också har starkt ökat.

En av anledningarna till att vi i dag har ett relativt tillfredsställande arbetsmarknadsläge är ju att vi har kunnat satsa större resurser. Vi vet att behoven på flera områden är växande. Därför bör vi nu vidta de förstärkningar som är möjliga samtidigt som översynen av kontorsorganisationen pågår.

Jag tycker inte att herr Fagerlund har rätt i att den budget vi diskuterar har tagit hänsyn till att vissa grupper har kommit i kläm. Det är dock ett obestriddigt faktum att väntetiderna just för arbetsvårdssökande på flera orter har ytterligare förlängts. Handläggningstiden för de enskilda ärendena är nu ofta lång. Där behövs förstärkningar. Arbetsmarknadsstyrelsen har nyligen an-

tagit ett arbetsvårdspolitiskt program, och klart sagt ifrån att en förutsättning för att detta skall kunna genomföras är en kvantitativ och kvalitativ förstärkning av arbetsvårdspersonalen. Därför finns goda skäl för den ytterligare förstärkning som vi från vårt håll har förordat.

Den andra punkt jag kortfattat vill beröra gäller forsknings- och utvecklingsarbete. Jag är inte så imponerad av att det under kommittéanslaget anvisas 1 miljon kronor och att institutet för arbetsmarknadsfrågor får ytterligare 64 000 kronor i anslag för att kunna inrätta en tjänst som byråsekreterare för administrativa arbetsuppgifter. Enligt min mening finns det all anledning att här satsa låt oss säga en halv procent på forsknings- och utvecklingsarbete för att vi skall kunna bedöma effekten av våra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En sådan satsning skulle göra det möjligt att förbättra instrumenten, att effektivisera åtgärderna och kanske att skapa en bättre arbetsmarknadspolitik inom ramen för de medel vi satsar.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Till skillnad från herr Fagerlund tror jag inte att vi i vårt land kan anses ha ideologiska olikheter i vår syn på arbetsmarknadspolitiken. Att uppnå full, produktiv och fritt vald sysselsättning är en målsättning vilken — som jag upplever det — omfattas fullt ut av alla partier. När det sedan gäller hur vi praktiskt skall nå fram till detta mål skiljer sig medlen och vägarna i viss mån. Man kan väl konstatera, herr Fagerlund, att socialdemokratin i mycket större utsträckning satsar på rörlighetsfrämjande åtgärder, medan vi vill satsa mera på lokaliseringsåtgärder för att skapa arbeten där människorna finns.

Herr Fagerlund sade också att vi rätt väl tillgodoser omkring 90 procent genom arbetsmarknadspolitiken men i

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

viss mån glömmet omkring 10 procent. Det är just den tanke jag uttryckt i mitt anförande, och den förs också fram i reservationerna från vårt håll. I reservationerna 6, 11, 12 och 13 tar vi t. ex. just upp de kategorier som ryms inom de 10 procenten. Det är där vi vill åstadkomma förbättringar; herr Fagerlund måste väl erkänna att det förhåller sig så.

Vad flyttningsbidraget beträffar menade herr Fagerlund att det var en prioriteringsfråga, och jag medger det. Om man ser på reservationen 6 om förmedling av arbetsobjekt å ena sidan och reservationen 9 om medelsberäkning för flyttningsbidrag å andra sidan, upptäcker man ju skillnaden i inriktning mellan centerens politik och socialdemokraternas.

Herr Fagerlund försökte vidare försvara den ganska omöjliga meningen i utskottsutlåtandet att man skulle kunna minska flyttningen genom att sänka bidraget. Det har i varje fall inte vi talat om. Något sådant yttrande finns helt enkelt inte i några handlingar till utskottets utlåtande, och därför är det märkligt att ni har velat skriva in det i utlåtandet.

Herr Fagerlund anser då att den ökade kapacitet med ytterligare 25 procent som föreslås till flyttningsbidrag behövs för att flytta människor söderifrån upp till Norrland. Det vore roligt för mig om det bleve så, men jag undrar om herr Fagerlund verkligen har kontakt med verkligheten när han tror att detta kan bli möjligt under nästa budgetår. Om herr Fagerlund studerar arbetslöshetssiffrorna och arbetsmarknadsläget och undersöker hur näringslivet utvecklas i olika delar av vårt land tror jag att han kommer till en annan slutsats. I varje fall tror jag inte att arbetsmarknadsstyrelsen förutsatte en sådan utveckling när den föreslog ökning av medlen till flyttningsbidrag. I propositionen finns inte heller något uttalande som tyder på att dessa ökade

bidrag skulle ha den innebörd som herr Fagerlund gav uttryck ut.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Fröken Ljungberg tog upp EEC-frågan med anledning av att jag sade att vi måste ta hänsyn till hur andra länder formar sin arbetsmarknadspolitik. Mitt uttalande innebar inte att jag accepterar hur vissa länder formade sin politik under nedgångsperioden, då de inte satsade på full sysselsättning utan var mer angelägna om att skaffa pengar i sin kassareserv och hålla penningsvärdet intakt. Drag alltså inte ut mer av mitt yttrande än det innebar! När man diskuterar är konsten, som Alf Ahlberg sade, att ta en meddebattörs yttrande och flytta över det på ett område där han aldrig har sagt att det äger giltighet.

Detta vill jag också säga till herr Nilsson i Tvärålund. När jag talade om att 90 procent tillgodosågs avsåg jag kontorsorganisationen och den personliga servicen till människorna men inte arbetsmarknadspolitiken i stort.

De rörlighetsfrämjande åtgärderna togs åter upp. Här måste man väl ändå räkna med även flyttningar inom hela stödområdet. För den snabba strukturomvandlingen behövs också pengar. Herr Nilsson i Tvärålund sade att dessa problem skulle ha lösts bättre med centerpartiets förslag och att centerpartiet hade varit pådrivande i den frågan. 1968 sade herr Nilsson i Tvärålund: Man får väl säga att regeringens önskan och strävan till snabba strukturförändringar i vårt näringsliv har infriats över förväntan. I dag säger han att om vi hade följt centerpartiet skulle vi ha fått en ännu snabbare strukturomvandling. Jag förstår inte hur det över huvud taget kan gå ihop.

Till slut, herr Nilsson i Tvärålund: Jag bor i en bygd som i mycket stor utsträckning har varit en utflyttningsbygd; människorna där har inte bara emigrerat till Amerika utan också flyt-

tat till Norrland. Ser vi saken i ett längre perspektiv har faktiskt Kronobergs län stått mer stilla än Norrland. Och den dagen kan ju komma tillbaka då Norrland blir expansivt, och vi hoppas väl alla att vi skall få en så jämn sysselsättning och fördelning av resurserna som möjligt.

Beträffande den ideologiska skillnaden vill jag säga att när vi inom såväl den fackliga som den politiska arbetarrörelsen tog upp de arbetsmarknadspolitiska frågorna och sade att det var samhällets uppgift att lösa problemen fick vi föra en hård politisk kamp. Jag är övertygad om att nya ideologiska skillnader mellan vår uppfattning och den borgerliga uppfattningen kommer att dyka upp igen i frågor som gäller att skapa trygghet för människorna.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! När det gäller den ideologiska sidan av det ämne vi nu diskuterar vill jag säga att centerpartiet alltsedan 1930-talet, då det inleddes en ny era för en aktiv arbetsmarknadspolitik, har understött åtgärder för att skapa full sysselsättning. Det var på 1930-talet som socialdemokraterna och vårt parti plöjde den nya fåran för en aktiv arbetsmarknadspolitik. På 1940-talet försökte vi plöja en fåra för en aktiv lokaliseringspolitik, men då mötte vi inte alls samma gensvar som vi på 1930-talet gav beträffande arbetsmarknadspolitiken. Jag tror som sagt inte att det under överskådlig tid kommer att föreligga ideologiska skillnader i denna fråga.

Herr Fagerlund prutar till hälften och drygt det beträffande argumenteringen om flyttningsbidraget och hänvisar till omflyttningen inom stödområdet. Om man studerar användningen av flyttningsbidragen, så finner man att huvuddelen av pengarna inte går till omflyttning inom stödområdet. Jag tror inte att den stora ökningen med en fjärdedel i huvudsak kommer att hän-

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

föras till flyttningar inom stödområden, utan som vanligt till flyttningar från stödområden till expansionsregionerna.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Herr Fagerlund gjorde sig skyldig till en synnerligen förenklad historieskrivning då han sade att man i ett tidigare skede fick föra en hård politisk kamp om arbetsmarknadspolitiken. Jag skall inte gå in på historieskrivningen. Det intressanta är vad som har hänt under senare år och den nu aktuella debatten — det är ju den aktuella situationen och satsningen för kommande budgetår som vi diskuterar. Då finner vi att vi från vår sida fört fram en rad förslag, ursprungligen framlagda av arbetsmarknadsstyrelsen, som förordats av arbetsmarknadsorganisationerna men som avvisats av regeringen. Så går den aktuella skiljelinjen.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Det är riktigt som herr Nilsson i Tvärålund sade att den berömda kohandeln genomfördes under 1930-talet; vi fick ett jordbrukarstöd och vi fick en arbetsmarknadspolitik. Vilka som fick vilket kan vi ju komma överens om ganska snabbt.

Till herr Mundebo vill jag bara säga att vi socialdemokrater aldrig skäms över vår historia när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Vi kan gott titta på den även ur historisk synvinkel. Men jag skall inte uppta kammarens tid med att tala historia och påminna om hur det var när vi hade en borgerlig regering. I det fallet hänvisar jag till protokollet från 1966.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1;

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Ljungberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 1 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Ljungberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 2 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att

han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Ljungberg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 150 ja och 30 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mundebo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 4 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3 av herr Per Jacobsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Mundebo begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 140 ja och 25 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 5

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mundebo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 5 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 av herr Per Jacobsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Mundebo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 155 ja och 26 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 6

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Ljungberg begärde emellertid votering, i anledning varav

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 6 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 7

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mundebo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 7 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

Herr Mundebo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 55 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 8

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Mundebo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 8 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 7 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Mundebo begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 54 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 9

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

dels ock på bifall till reservationen 8 av herr Per Jacobsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 10

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 11

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i reservationen 9; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 11 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i reservationen 9 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 55 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan med oförändrad motivering.

Mom. 12

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 10; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 13 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 10 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 100 ja och 84 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 14 och 15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 16

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

föränleddes av bifall till motionerna I: 51 och II: 58; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 17

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 18

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 11; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 18 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 11 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 58 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 19

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 12;

Anslag för arbetsmarknadsändamål m. m.

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 19 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 12 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 128 ja och 58 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 20—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 23

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 13; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 23 i utskottets utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 13 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Tvärålund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 85 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 24—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 32

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 478 och II: 539; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 33—39

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ÖSTRAND (s), som yttrade:

Herr talman! Jag får anmäla att jag vid voteringen om mom. 8 röstade för bifall till utskottets hemställan men hade avsett att rösta AVSTÅR.

§ 6

Anslag till företagareföreningarna m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1970/71 i vad avsåg företagareföreningarna m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1, bilaga 13 (punkterna C4—C5 s. 166—170 och IV: 9 s. 183—185 i utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 2 januari 1970) föreslagit riksdagen att

1. på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 anvisa

a. till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.,

b. till Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl. ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.,

2. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.,

3. medge att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1970/71 beviljas intill ett belopp av 80 000 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 47 av herr *Helén m. fl.* samt II: 57 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* i vad avsåge hemställan att riksdagen måtte besluta att anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader räknades upp med 1 000 000 kr. till 8 500 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 137 av herr *Johan Olsson m. fl.* och II: 149 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, vari föreslagits att riksdagen beslutade att

i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att maximibeloppet 150 000 kr. för företagareföreningarnas direktlån ej begränsades av utestående garantibelopp,

dels de likalydande motionerna I: 347 av herrar *Helén* och *Bengtson* samt II: 394 av herrar *Hedlund* och *Gustafson* i Göteborg, vari hemställts att riksdagen måtte anvisa för budgetåret 1970/71 till Statens hantverks- och industrilånefond ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 357 av herr *Johan Olsson m. fl.* samt II: 787 av herr *Löfgren m. fl.*, vari hemställts att för budgetåret 1970/71 måtte anvisas på driftbudgeten under inrikesdepartementets huvudtitel till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader ett reservationsanslag av 8 500 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 681 av herr *Johan Olsson m. fl.* samt II: 798 av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning och förslag angående statligt stöd till företagareföreningar för s. k. rådgivningsgrupper med teknisk och ekonomisk expertis för förstärkt företagsrådgivning åt mindre och medelstora företag i enlighet med motionernas syfte,

dels de likalydande motionerna I: 692 av herr *Stefansson m. fl.* samt II: 767 av herr *Hovhammar m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta

1. att maximigränsen för företagareföreningarnas direktlån höjdes till 200 000 kr.,

2. att företagareföreningarna medgäves rätt att teckna statlig industrilånegaranti upp till 200 000 kr. samt

3. att lämnandet av lån respektive tecknandet av lånegaranti gjordes oberoende av varandra.

Utskottet hemställde,

1. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 47 och II: 57 samt I: 357

Anslag till företagareföreningarna m. m.

och II: 787, de två förstnämnda motionerna såvitt nu var i fråga, till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.,

2. beträffande statligt stöd till förstärkt företagsrådgivning att riksdagen måtte avslå motionerna I: 681 och II: 798,

3. att riksdagen måtte till Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl. för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.,

4. beträffande beloppsgränsen för hantverks- och industrilån att riksdagen måtte avslå motionerna I: 692 och II: 767 såvitt nu var i fråga,

5. beträffande avräkning av utestående garantilån att riksdagen måtte avslå motionerna I: 137 och II: 149 samt I: 692 och II: 767, de två sistnämnda såvitt nu var i fråga,

6. beträffande delegering av beslutanderätt om lånegarantier att riksdagen måtte avslå motionerna I: 692 och II: 767 såvitt nu var i fråga,

7. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 347 och II: 394 till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1970/71 på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.,

8. att riksdagen måtte medge att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1970/71 beviljas intill ett belopp av 80 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande *statligt administrationsbidrag m. m.* av herrar Bohman (m), Ivar Johansson (cp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Wirtén (fp), Wallmark (m) och Nils-Eric Gustafsson (cp), fröken Ljungberg (m) samt her-

rar Nilsson i Tvärålund (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp), Wennerfors (m) och Eriksson i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 47 och II: 57 samt I: 357 och II: 787, de två förstnämnda motionerna såvitt nu var i fråga, till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 8 500 000 kr.;

2. beträffande *statligt stöd till förstärkt företagsrådgivning* av herrar Ivar Johansson (cp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Wirtén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Nilsson i Tvärålund (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp) och Eriksson i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 681 och II: 798 som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

3. beträffande *beloppsgränsen för hantverks- och industrilån* av herrar Bohman (m), Ivar Johansson (cp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Wirtén (fp), Wallmark (m) och Nils-Eric Gustafsson (cp), fröken Ljungberg (m) samt herrar Nilsson i Tvärålund (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp), Wennerfors (m) och Eriksson i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 692 och II: 767 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

4. beträffande *avräkning av utestående garantilån* av herrar Bohman (m), Ivar Johansson (cp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Wirtén (fp), Wallmark (m) och Nils-Eric Gustafsson (cp), fröken Ljungberg (m) samt herrar Nilsson i Tvärålund (cp), Anders-

son i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp), *Wennerfors* (m) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 137 och II: 149 samt I: 692 och II: 767, de två sistnämnda såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

5. beträffande *delegering av beslutanderätt om lånegarantier* av herrar *Bohman* (m), *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Wallmark* (m) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fröken *Ljungberg* (m) samt herrar *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp), *Wennerfors* (m) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 692 och II: 767 såvitt nu var i fråga som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

6. beträffande *anslag till Statens hantverks- och industrilånefond* av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Wirtén* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Nilsson* i Tvärälund (cp), *Andersson* i Knäred (cp), *Mundebo* (fp), *Elmstedt* (cp) och *Eriksson* i Arvika (fp), som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 347 och II: 394 till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1970/71 på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! Företagareföreningarna spelar en allt större roll när det gäl-

Anslog till företagareföreningarna m. m.

ler stödet åt den mindre företagsamheten. Föreningarna anlitas också i mycket stor utsträckning av statliga organ för vissa uppgifter i lokaliseringspolitiska och andra sammanhang.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen gjort en uppräknig av det statliga stödet till företagareföreningarna, men motionärer och reservanter har ansett att stödet ändå är otillräckligt på vissa punkter. Jag skall här göra en ganska snabb genomgång av det huvudsakliga innehållet i de reservationer som fogats till statsutskottets förevarande utlåtande.

Reservationen 1 handlar om det statliga administrationsbidraget, som Kungl. Maj:t har räknat upp med 1,7 miljoner kronor men ändå prutat en miljon på det belopp på 8,5 miljoner som det statliga ämbetsverk som har tillsynsuppgift över företagareföreningarna räknat fram. Statsrådet har sålunda skurit ned beloppet till 7,5 miljoner. Anspråken från företagareföreningarna har givetvis varit betydligt större, varför kommerskollegium har gjort en nedprutning till den nivå som verket ansett att man inte kunde gå under, om föreningarna skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Statsrådet har räknat på det sättet att företagareföreningarna också bedriver en inkomstbringande konsultverksamhet, som ger dem möjligheter att själva svara för en del utgifter. Kommerskollegium har emellertid inte räknat in den delen av verksamheten i sitt förslag till bidrag, utan den självbärande verksamheten är framräknad inte bara på intäkts- utan även på utgiftssidan. Följaktligen är det inte relevant att räkna in de inkomsterna en gång till, som statsrådet gör.

Vidare anser statsrådet att Kungl. Maj:t bör ta hänsyn till de bidrag som landstingen lämnar, men det har aldrig varit landstingens avsikt att deras bidrag till företagareföreningarnas verksamhet skulle avräknas mot statsbi-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

draget. I så fall hade landstingen säkerligen inte beslutat om några bidrag, eftersom det ju inte skulle få någon för föreningarna positiv effekt. Det har varit landstingens mening att deras bidrag verkligen skulle ge resurser utöver statsbidraget, så att föreningarnas verksamhet kunde byggas ut ytterligare. Vi har i vår reservation också understrukt att en vidgad allmän rådgivningsverksamhet i Norrland, som är synnerligen påkallad, betyder att det särskilt i inledningsskedet behövs väsentligt ökade statsbidrag.

Hemställan i reservationen 2 beträffande statligt stöd till förstärkt företagsrådgivning utmynnar i att riksdagen med bifall till motionerna I:681 och II:798 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Reservanternas framhåller behovet av en väsentligt förstärkt företagsrådgivning. En förstärkning härav skulle i varje fall inte omedelbart ge några ökade intäkter, utan det erfordras otvivelaktigt ett väsentligt förbättrat statligt stöd för att få i gång denna så viktiga verksamhet.

Reservationen 3 avser beloppsgränsen för hantverks- och industrilån. Denna gräns ligger för närvarande vid 150 000 kr. Vi reserverar anför i anslutning till ställda motionsyrkanden att denna beloppsgräns för direktlån borde höjas till 200 000 kr. Fördelen härmed skulle framför allt ligga däri att flera lån då skulle kunna handläggas snabbare. Det är vid åtskilliga tillfällen mycket väsentligt att snabba beslut kan fattas. Om besluten dröjer därför att de skall fattas i ett centralt organ kan de många gånger komma försent. På detta sätt når vi inte den avsedda effekten. Det försämrade penningvärdet är också en anledning till att beloppsgränsen behöver höjas. Det är nödvändigt för att denna reellt skall kunna ligga kvar på den gamla nivån.

I fråga om reservationen 4, beträffande avräkning av utestående garantilån, anför utskottsmajoriteten att tillräck-

ligt starka skäl inte skulle ha anförts för ett slopande av avräkningsförfarandet. Jag tolkar emellertid utskottsmajoritetens skrivning så att man medger att det finns anledning till en ändring men att man inte anser skälen härför tillräckligt starka, varför man håller fast vid det tidigare gjorda ställningstagandet. Vi reserverar menar att det innebär en helt onödig omgång att räkna in utestående garantilån. Detta bidrar i själva verket till en försening av ärendenas behandling.

Bakom reservationen 5, beträffande delegering av beslutanderätt om lånegarantier, ligger närmast en strid om företagareföreningarnas kompetens. Utskottsmajoriteten menar att det inte föreligger något underlag för uppfattningen att företagareföreningarna kan agera på statens vägnar, eftersom de i princip inte är statliga organ. Vi reserverar hänvisar emellertid till att samhället intar en majoritetsställning i dessa föreningars styrelser, vilket borde utgöra en garanti för att besluten fattas under sådant ansvar som erfordras när det gäller lånegarantier. Vi har därför ansett att beslutanderätt om lånegarantier skulle föreligga för företagareföreningar intill samma maximibelopp som det som för varje tillfälle gäller för beviljande av direktlån.

Reservationen 6 slutligen gäller anslaget till statens hantverks- och industrilånefond. Reservanternas hemställer i anslutning till väckta motioner i ärendet om ett investeringsanslag över kapitalbudgeten på 30 miljoner kronor i stället för av Kungl. Maj:t äskade 20 miljoner kronor.

Motionärerna och vi reserverar menar att det i nuläget föreligger mycket stort behov av en anslagshöjning. Det gäller ett så väsentligt område att det näppeligen kan vara rimligt att anföra att kreditrestriktionerna skulle sättas i fara, om investeringsanslaget höjdes. Vi menar också att det på något längre sikt är alldeles nödvändigt — även om

den allmänna kreditmarknaden skulle vara generösare — att anvisa ett högre belopp för att tillgodose de mindre företagens speciella problem.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer som fogats vid statsutskottets utlåtande nr 55.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! De mindre och medelstora företagens betydelse inom handel, hantverk, industri och servicenäringar understryks ofta. Det sker med rätta. Många branscher domineras helt av de mindre och medelstora företagen.

Över 90 procent av alla industriföretag när i landet har mindre än 50 anställda, och dessa företag svarar för ca 30 procent av den totala industrisysselsättningen. Storföretagens andel — d. v. s. företag som har över 500 anställda — är ungefär lika stor. Det är ett ibland förbisett faktum att i stort sett lika många människor för sin sysselsättning är beroende av småindustrin som av storföretagen.

En utveckling och en effektivisering av de mindre och medelstora företagen framstår mot denna bakgrund som en väsentlig uppgift för samhället. Det är från samhällsekonomisk synpunkt viktigt att åtgärder vidtas härvidlag.

De snabba tekniska framsteg som under senare år präglat det svenska näringslivet har medfört att ökade krav ställs på de mindre företagen. De måste ha förmåga att anpassa produktion, marknadsföring och administration i takt med förändringarna i samhället — detta är i hög grad avgörande för företagens fortbestånd och utveckling. Dagens företagare måste följa branschutvecklingen och ha en bild av hur konkurrenterna utvecklar sina rörelser. Och då uppkommer ett annat problem: är man klar över de tekniska satsningar som behöver göras måste det finnas kapital härför.

För att anpassningen skall kunna ge-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

nomföras måste det också finnas möjligheter för företagsledaren att tillföra företaget sakkunskap utifrån på de områden han själv inte behärskar, d. v. s. genom konsult hjälp. Härvidlag lämnar statsmakterna stöd, bl. a. genom företagareföreningarna, och det stödet är av utomordentligt stor betydelse. Företagareföreningarna har genom sin verksamhet fått en ingående kännedom om de mindre och medelstora företagens problem jämsides med en omfattande lokalkännedom om olika företags förutsättningar. Härigenom har de sådana förutsättningar som fordras för att på det regionala planet få till stånd en aktiv näringspolitik, inriktad på att främja de mindre företagens utveckling.

År 1968 fattade riksdagen beslut om nya riktlinjer för företagareföreningarnas organisation och verksamhet. Beslutet innebar att större krav ställdes på föreningarnas resurser för kreditverksamheten samt rådgivnings- och konsultverksamheten. I årets statsverksproposition har departementschefen föreslagit en höjning med 1,7 miljoner av anslaget till företagareföreningarna. Han säger också att detta skall möjliggöra den erforderliga utökningen av konsultverksamheten.

När man tar del av kommerskollegiums enkät, som herr Andersson i Knäred tidigare berörde, får man omedelbart klart för sig att den anslagshöjning som departementschefen föreslagit och utskottet har tillstyrkt inte kommer att täcka kostnaderna för administrationen. Det är klart att den konsultverksamhet som företagareföreningarna bedriver till stor del är självfinansierad; beställaren får betala för konsultuppdrag. Men med de hårda kreditrestriktioner vi nu har visat det sig att låneärendena tar ovanligt lång tid i anspråk och uppföljningen av dessa ärenden har rent arbetsmässigt starkt belastat personalen i föreningarna. Om man läser kommerskollegiums enkät och dess yttrande, får man också klart för sig

Anslag till företagareföreningarna m. m.

att uppföljningen av lokaliseringsärendena med det utredningsarbete och den bevakning som krävs tar alltmer tid.

Jag sitter med i styrelsen för en företagareförening i det län som jag representerar. Under april månad har vi vid de inbetalningar som skall göras råkat ut för de största svårigheter vi någonsin haft beträffande utestående låneräntor och amorteringar. Det innebär att läget är skärpt för de mindre och medelstora företagen. I stort sett beror detta på att köparna drar på krediterna och på att leverantörerna vill ha snabbare inbetalningar. Det är ett faktum som man inte kan komma ifrån och som betyder oerhört mycket för föreningarnas arbete. Det uppstår på detta sätt en merbelastning vid bevakningen.

Företagareföreningarna har själva beräknat sina kostnader för administrationen till totalt 17,4 miljoner kronor under kalenderåret 1970 och det är självfallet att utan landstingets bidrag skulle man inte ha klarat sig. Landstinget har till stor del gått in för att hjälpa företagareföreningarna, som tillkommit på statligt initiativ, att fullgöra sina administrativa uppdrag.

Företagareföreningarnas personalresurser är trots landstingets insatser i underkant. I hela landet finns totalt ca 200 tjänstemän. I detta sammanhang vill jag göra en jämförelse mellan den centrala och den regionala organisationen på jordbrukets område. 200 tjänstemän hos den centrala organisationen motsvaras av ca 1 300 hos den senare. Det är glädjande att staten lämnat detta stöd, men jordbruket svarar dock bara för 5 procent av den svenska nettonationalprodukten, medan den mindre företagsamheten svarar för fyra gånger så mycket.

När nu statsutskottet i sitt utlåtande nr 55 säger att den föreslagna anslagshöjningen från 5,8 till 7,5 miljoner kronor avser att täcka kostnadsstegringar och ge utrymme för viss förstärkning

av föreningarnas resurser med anledning av deras nya arbetsuppgifter, måste utskottet vid sin bedömning helt förlita sig på att landstinget rycker in och gör en hjälpinsats. Det borde utskottet ha fått klart för sig när man läst kommerskollegiums enkät.

Vi föreslår i motionerna I:47 och II:57 en anslagsökning med 1 miljon kronor utöver vad departementschefen föreslagit och utskottet tillstyrkt, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 1 av herr Bohman m. fl.

I reservationen 2 har frågan om en mer systematisk informations- och rådgivningsverksamhet från föreningarnas sida berörts. Eftersom landet har 100 000 hantverks- och småindustriföretag, vore det bra om en större uppföljning av deras rörelser kunde komma till stånd. Vad det skulle innebära för produktionen och lönsamheten får man klart för sig om man betänker att den mindre företagaren ofta endast har sin manuella utbildning att falla tillbaka på. Det är nödvändigt att kombinera teknik med ekonomi för att lyckas som företagare.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 av herr Ivar Johansson m. fl.

I fråga om beloppsgränsen för hantverks- och industrilån föreligger en framställning om höjning av lånetaket från 150 000 till 200 000 kr. Detta förslag hänger samman med de ständigt ökade investeringskostnader som företagen får ikläda sig för fortsatt rationalisering, bl. a. för att kunna möta konkurrensen från utlandet. Dagens småföretagare måste satsa 100 000—150 000 kr. per anställd för att åstadkomma en rationell drift inom sitt företag.

Jag vill på denna punkt yrka bifall till reservationen 3 av herr Bohman m. fl.

Frågan om sammankopplingen mellan företagareföreningarnas direktlån och industrigarantilån har vi tagit upp här i riksdagen vid ett flertal tillfällen. Före år 1968 fanns det möjlighet att

lämna direktlån även till dem som hade industrigarantilån. Efter detta år är det inte möjligt, och i dagens kreditläge visar det sig hur utomordentligt besvärligt det är för de mindre företag som tillfälligt har fått likviditetsproblem. Som jag tidigare nämnde har de svårigheter med sitt rörelsekapital. Leverantörerna vill ha snabbare betalning, men köparna drar längre på sina räkningar. Om en företagare som har ett privat lån i en bank söker ett direktlån hos företagareföreningen går det bra. Har han däremot industrigarantilån och överhyptek — en säkerhet på låt oss säga 250 000 kr. — skall han inte kunna få ett snabbt direktlån. Denna koppling anser vi inte vara rimlig.

Såvitt jag kan bedöma har inte heller utskottet kunnat styrka sitt ställningstagande på ett acceptabelt sätt. Man konstaterar bara att det inte finns någon anledning att frångå nuvarande ordning. Under gårdagen höll företagareföreningen i mitt hemlän årsmöte, och både av den muntliga rapporten och av den skriftliga redogörelsen för verksamheten under året framgick det, att just den ordning som nu råder är ett av de stora problemen för de mindre företagen och för föreningen. Det vore alltså angeläget med en ändring av den nuvarande bestämmelsen, som såvitt jag förstår inte fyller någon som helst funktion. Det väsentliga är ju att den lånesökande har de säkerheter som behövs.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 4 av herr Bohman m. fl.

I reservationen 5 berörs delegeringen av beslutanderätten om lånegarantier upp till det maximibelopp som nu gäller för föreningarnas direktutlåning. Som herr Andersson i Knäred nämnde har samhällets representanter nu majoritet i styrelserna, och därför borde den tveksamhet som tidigare har förelegat på denna punkt vara borta. Jag yrkar bifall till reservationen 5 av herr Boh-

Anslag till företagareföreningarna m. m. man m. fl.

Statens hantverks- och industrilånefond föreslås av departementschefen få 20 miljoner kronor, och utskottet har följt hans linje. Vi har föreslagit att anslaget skall höjas med 10 miljoner till 30 miljoner kronor, bl. a. med tanke på det besvärliga kreditläge som för närvarande råder. I dag har ju en företagare över huvud taget ingen möjlighet att få ett industrigarantilån. Jag skall återge ett uttalande i verksamhetsberättelsen för företagareföreningen i mitt hemlän: På grund av de hårda kreditrestriktionerna har antalet industrigarantilån varit få. Under senare delen av 1969 kan man anse att denna kreditmöjlighet praktiskt taget upphört att fungera då några kreditmedgivanden från bankerna ej varit möjliga att erhålla.

Kraven på företagareföreningarna när det gäller lån har naturligtvis ökat. Föreningarna får avvisa lånesökande, som till följd därav inte kan genomföra projekt. Vi är fullt medvetna om att vi inte bör medverka till ett övertryck i samhällsekonomin, men i vissa lägen är det befogat att föreningarna får kapital för att hjälpa företag som har akuta låneproblem.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen 6 av herr Ivar Johansson m. fl.

Jag vill avsluta med att säga att jag tycker att både utskottet och departementschefen borde ha sett litet mer objektivt på vad de mindre och medelstora företagen betyder här i landet. Den anslagshöjning med 10 miljoner kronor som vi har begärt kan sägas vara av tillfällig natur. En prioritering borde kunna göras i fråga om lån till småföretag, som oftast blir klämda i förhållande till de stora företagen. Tidigare har en enskild företagare kunnat låna på sitt och företagets goda namn; nu är detta omöjligt. Därför har de det särskilt bekymmersamt.

Anslag till företagareföreningarna m. m.

Herr **HOVHAMMAR** (m):

Herr talman! De borgerliga partierna har i år liksom tidigare velat satsa mer på företagareföreningarna än vad regeringen funnit lämpligt. Inte minst för de mindre och medelstora företagen, som vi brukar kalla de självägande företagen eller egenföretagarna, är företagareföreningarnas verksamhet av utomordentligt stor betydelse, särskilt i dessa tider då kreditrestriktionerna slår mycket hårt. Dessa restriktioner går i regel ut över de mindre och medelstora företagen.

Vad det statliga administrationsbidraget beträffar vill jag påpeka att företagareföreningarnas utökade verksamhet ju innebär ökade kostnader, inte minst för förstärkning av personalen. Enbart det förhållandet motiverar alltså mer än väl en höjning av administrationsbidraget.

Vi är också överens om att en omfattande rådgivnings-, konsult- och informationsverksamhet från föreningarnas sida är av största betydelse för företagen och deras utveckling. Jag anser därför att denna verksamhet behöver förstärkas inom företagareföreningarnas nuvarande ram.

I det sammanhanget vill jag gärna säga några ord om den förstärkta företagsrådgivningen, sådan den kommit till uttryck i herr Nilssons i Tvärålund m. fl. motion II:798. Inom företagareföreningarna bör det enligt motionärerens uppfattning byggas upp grupper av tekniker och ekonomer som skall fungera som staber åt ledningen för företaget. Rådgivningsgruppernas arbete skall baseras på sammanträden som hålls med företagsledningen. De skall hålla sig kontinuerligt underrättade om företagets verksamhet och biträda företagsledningen då det gäller att ställa upp huvud- och delmål för företagets verksamhet. Man säger vidare att dessa rådgivningsgrupper skall hållas informerade om företagets ställning och utveckling genom periodiska rapporter

flera gånger varje kvartal. Genom löpande budgetering av företagets utveckling på kort och lång sikt avseende såväl resultat som likviditet skall rådgivningsgrupperna hållas informerade om företagets planer. Men inte nog med det; de skall också medverka till en riktig styrning av företagets utveckling genom att ta del av vad som beräknas hända enligt budgeten för en viss period. De skall sedan ta reda på vad som verkligen inträffat under samma period, konstatera avvikelser mellan verksamhet och önskemål, undersöka varför avvikelserna uppstått och medverka till att motåtgärder sätts in.

Detta är ganska mycket på en gång, och jag tror att motionärerna menat väl. Men som företagare har jag svårt att tro att en så ingående styrning och ledning av ett mindre eller medelstort företag är realistisk. En följd av motionärernas förslag om ökad företagsrådgivning kan nämligen bli en alltför stark beroendeställning för företagaren till denna rådgivningsgrupp. Jag anser i stället att det enskilda initiativet måste ges större möjligheter att komma till sin rätt. Om man drar ut konsekvenserna av detta kan man ifrågasätta om det egentligen är någon mening med att vara enskild företagare, när det skall utövas en så detaljerad övervakning från en s. k. stabsgrupps sida. Däremot håller jag med om, som jag tidigare sagt, att företagsrådgivningen efter nuvarande huvudlinjer bör förstärkas; den fyller en stor funktion.

Vidare, herr talman, finner jag att det stöd som de mindre och medelstora företagen kan få av företagareföreningarna genom direktlån och i vissa fall statlig lånegaranti är av utomordentligt stor betydelse. Jag hävdar att företagareföreningarnas konsultverksamhet och kreditgivning bör byggas ut. Taket på direktlån, som för närvarande är 150 000 kr., bör höjas i enlighet med förslaget i min motion. Detta kan helt motiveras av att värdet på des-

sa lån redan urholkats av penningvärdeförsämringen men också av den snabba tekniska utvecklingen och den allmänna prisutvecklingen när det gäller de maskiner och andra förnödenheter som en företagare i dag måste inköpa, om han skall ha en chans att vara med i den alltmer hårdnande konkurrensen. Det är helt naturligt att den mindre och medelstora industrin behöver mer kapital för att kunna följa utvecklingen och anpassa sig till den hårdnande marknaden.

Jag anser därför i likhet med reservanterna i utskottet att en höjning av taket för direktlån till 200 000 kr. i dag är ytterst angelägen.

Herr talman! I detta sammanhang vill jag också framhålla att företagareföreningarna bör få förtroendet att bevilja statliga industrilånegarantier. I dag är det kommerskollegium som beviljar dessa lån på rekommendation av de lokala företagareföreningarna. Som det redan sagts i debatten torde det inte längre av formella skäl finnas någon tveksamhet att ge företagareföreningarna rätt att självständigt besluta om statliga lånegarantier, eftersom statens och kommunernas representanter har majoritet i föreningarnas styrelser. Detta borde garantera ett avgörande statligt inflytande, även om man delegerar beslutanderätten till företagareföreningarna.

För den enskilde företagaren är det väsentligt att snabba beslut om kreditgivning kan fattas. Detta har för övrigt redan framhållits i debatten. Här till vill jag lägga, att företagareföreningarna med sin ingående kännedom om lokala förhållanden bäst torde kunna göra en realistisk bedömning av ett företags förutsättningar och framtidsmöjligheter.

Jag finner heller ingen logik i att direktlånen kan begränsas, för den händelse företagaren har beviljats ett statligt garantilån. Som herr Andersson i Örebro poängterade när han detalj-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

granskade denna fråga, finns det ingen principiell skillnad mellan de fall då företagaren har ett banklån med överhypotek och då företagaren har en statlig garanti för lånet. Men i det första fallet kan företagareföreningarna bevilja direktlån; i det andra fallet kan de inte göra det, trots att kreditbehovet kan vara minst lika stort. Jag är medveten om att kommerskollegium kan ge dispens, men denna dispensgivning har inte så stort värde, då det ifråga om mindre låneansökningar föreligger ett mycket stort behov av snabba beslut.

När det gäller anslaget till statens hantverks- och industrilånefond ansluter jag mig till reservanternas uppfattning att effekten av kreditrestriktionerna och kreditpolitiken drabbar de mindre och medelstora företagen särskilt hårt. Det finns utredningar som klarlagt detta, och alla vet att så är förhållandet i dagens hårda kreditläge.

Herr talman! I anslutning till vad jag anfört vill jag yrka bifall till reservationen 1 beträffande statligt administrationsbidrag, till reservationen 3 beträffande beloppsgränsen för hantverks- och industrilån, till reservationen 4 beträffande avräkning av utestående garantilån, till reservationen 5 beträffande delegering av beslutanderätten om lånegarantier samt till reservationen 6 beträffande anslag till statens hantverks- och industrilånefond.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Reservanterna har från kammarens talarstol poängterat företagareföreningarnas stora betydelse. Om denna betydelse råder det väl inga meningsskiljaktigheter.

Reservanterna har framfört två argument, som jag tycker har framskymtat överallt. Det gäller dels det anslagsäskande kommerskollegium har gjort i sina petita, dels de kreditrestriktioner som för närvarande råder i vårt land. Det är riktigt att kreditrestriktionerna i dagens läge är hårda. Kraven på kapi-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

talmarknaden är stora, och alla framställningar om krediter för investeringsbehov från industrin, från samhället — dit räknar jag kommuner, landsting och stat — och från de enskilda kan inte tillgodoses. Men detta kan ju inte få leda till att vi för företagareföreningarnas del går ifrån kreditrestriktionerna och inför en särskild ordning på detta område.

När det gäller vad som har begärts i petitatskrivelsena måste jag säga att jag inte har lyckats anskaffa uppgifter om alla de prutningar av de äskade anslagen som gjorts detta budgetår, men jag tror inte att detta anslag blivit mer nedprutat än andra. Det är väl klart att alla myndigheter vill ha mer pengar till sitt förfogande. På detta liksom på andra områden inom arbetsmarknadspolitiken är ju resurserna otillräckliga.

Herr Hovhammar sade att borgerligheten alltid har begärt att man skall satsa mer pengar till företagareföreningarnas verksamhet. Jag vill då fråga herr Hovhammar: När har ni också anvisat vägar för att anskaffa de pengar som behövs för sådana satsningar?

Jag skall, herr talman, övergå till att kortfattat kommentera reservationerna till föreliggande utlåtande.

Det statliga administrationsbidraget har höjts, men i reservationen 1 vill reservanterna satsa ytterligare 1 miljon kronor. Om man tittar på de olika motioner som ligger till grund för reservationen kan man konstatera att de anger olika skäl för sin ståndpunkt. I folkpartiets partimotion I: 47 och II: 57 förordas en vidgad rådgivningsverksamhet genom föreningarna i Norrland.

Utskottsmajoritetens ståndpunkt är att detta inte kan betraktas som ett bärande skäl för ett yrkande om ökat statsbidrag, eftersom en sådan verksamhet skall vara självbärande. Den egentliga avsikten med motionerna synes vara att få fram ett lokaliseringsstöd även utöver detta anslag. Detta är ganska märkligt med tanke på att ut-

skottet enhälligt och utan någon reservation år 1968 i sitt utlåtande nr 102 uttalade att den mera speciella rådgivningen skall vara självfinansierad.

Det andra yrkandet i motionerna I: 357 och II: 787 utgår från befarade kostnader för den regionala verksamhet som SHI, Statens institut för hantverk och industri överlåter på föreningar. Statsutskottet har i sitt tidigare utlåtande nr 13 lika enhälligt och med instämmande av de nuvarande reservanterna godkänt att företagareföreningarnas eventuella kostnader i denna del skall täckas av SHI.

De i motionerna framförda argumenten har därmed vederlagts genom ställningstaganden som reservanterna själva tidigare anslutit sig till. Yrkandet har emellertid överlevt. I reservationen frångår man visserligen de ursprungliga argumenten och framför nya. Dessa nya argument innebär egentligen ingenting annat än att det kan komma att behövas mera pengar. Det faktum att landstinget lämnar bidrag kan inte enligt min mening vara ett argument för att staten skall frångå de allmänna beräkningsgrunderna för behovet. Därmed är vi framme vid sakens kärna, nämligen att man vill visa extra välvilja för säkerhets skull.

Slutligen anförts i motionerna att det kan vara behov av tillskott i ett uppbyggnadsskede av en konsultverksamhet. Detta är givetvis riktigt i och för sig. Det vore dock märkligt om inte företagareföreningarna, som skall hjälpa andra med planering av ny verksamhet, skulle kunna basera även ett sådant anspråk på kalkyler som kunde sakprövas.

När det gäller stödet till förstärkt företagsrådgivning — reservationen 2 — anser reservanterna det värdefullt, om företagare i större utsträckning begär rådgivning, och detta är även utskottsmajoritetens uppfattning. Härvidlag är alltså inte meningarna delade. Skillnaden består i att majoriteten fortfarande

håller sig till vad utskottet och även reservanterna ansåg år 1968, nämligen att verksamheten skall självfinansieras.

I detta sammanhang uppkommer frågan om erhållande av startkapital för finansiering av kostnaderna tills arvodena börjar komma in. Vi har efter hand fått den uppfattningen att det egentligen är ett lån som avses i detta fall. Men även om staten skulle svara för dessa kostnader genom anslag och bidrag kvarstår fortfarande det grundläggande kravet, att det måste presteras en kalkyl för en sådan rörelse och att den konkreta efterfrågan på betalda tjänster måste beläggas på något sätt. Det skulle se särskilt underligt ut, om just företagareföreningarna själva skulle börja en rörelse på så lösa boliner att de själva aldrig skulle hjälpa ett annat företag med lika bristfälligt grundade anspråk.

Vad reservationerna 3 och 4 beträffar, herr talman, är argumenten desamma som föregående år och jag skall inte upprepa dem.

Reservationen 5 rör den delegerade beslutanderätten. Det har ju framskymtats i debatten att det nu finns en samhällsmajoritet i styrelserna och att detta skulle ha ändrat på förhållandena. Jag tror inte att förhållandena är ändrade, utan frågan är hur man skall förfara när det gäller att genom ombud teckna borgen. Jag tror inte att någon av talesmännen för de fria företagen, som tidigare yttrat sig i debatten, vill att teckning av borgen skall ske genom ombud. Herr Hovhammar framhöll att företagareföreningarna känner till de lokala förhållandena och därför bör komma in i detta sammanhang. Ja, det gör de genom de yttranden som lämnas till kommerskollegium. Men kommerskollegium kan bedöma förhållandena i landet i dess helhet och det torde därför vara ganska viktigt att detta förfarande finns kvar.

Att bara byta beslutsfattare är inte någon korrekt prövning av vad man

Anslag till företagareföreningarna m. m.

verkligen syftar till. Dessutom tillkommer det förhållandet, att det inte är fråga om något misstroende mot medelsförvaltarna såsom sådana. Ett bifall till reservationen skulle emellertid rubba hela den fördelning av beslutanderätten som vi förut varit ense om.

Till slut vill jag beröra den sista reservationen om 10 miljoner kronor ytterligare i anslaget till statens hantverks- och industrilånefond. Jag får väl även där, herr talman, hänvisa till vad vi diskuterade i samband med tilläggsstat II i anledning av statsutskottets utlåtande nr 27 för år 1970. — Jag har för övrigt redan berört detta. Det är fråga om huruvida man på detta sätt skall ingripa i den allmänna ekonomiska politiken. Vi ansåg vid det tillfället att man inte borde göra det, och vi anser det inte heller nu.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman säger att företagareföreningarna i sin kreditverksamhet självfallet inte kan gå vid sidan om de kreditrestriktioner som råder för närvarande och att detta alltså skulle vara ett motiv för utskottet att avstyrka förslaget. Men det har framhållits, inte bara här i kammaren, utan även i andra sammanhang när man har diskuterat de nuvarande kreditsvårigheterna, att restriktionerna drabbar just de mindre företagen i mycket högre grad än de drabbar de större, även om dessa företag i och för sig kan ha problem. Såsom jag framhöll tidigare, kunde företagaren innan kreditrestriktionerna satte in ta ett enskilt lån i bank för att därigenom klara tillfälliga problem.

Herr Fagerlund har inte med ett enda ord berört den kapitalförstöring som inträffar då ett företag på grund av de nuvarande kreditrestriktionerna tvingas inställa driften. Jag kan säga herr Fa-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

gerlund, att när vi under gårdagen i den förening jag tillhör hade att behandla låneansökningar visade det sig att vissa företag antingen måste nedlägga rörelsen eller säljas till svenska eller amerikanska intressenter, om vi inte hade möjligheter att hjälpa dem i kreditavseende, vilket inte var fallet.

Jag tycker att dessa kreditsvårigheter bör komma med i bilden liksom den beskrivning som kommerskollegium gav i somras av läget för de mindre och de medelstora företagen, när dessa i en skrivelse begärde tilläggsanslag för företagareföreningens låneverksamhet.

Herr Fagerlund hasade bara snabbt över reservationen 4, som han inte tyckte det fanns anledning att kommentera. Men en, som jag tycker, avgörande fråga när det gäller att på ett smidigt sätt lösa tillfälliga låneproblem för de mindre företagen är kopplingen mellan industrigarantilån och direktlån, som innebär att man, trots överhypotek och tillräckliga säkerheter, inte skall kunna få hjälp med exempelvis medel till skattebetalningar eller semesterersättningar, vilka kan förorsaka stora svårigheter.

Den restriktiviteten, som utskottet visar vid bedömningen av företagareföreningarna, kommer inte så ofta till synes när det gäller anslagen till statliga företag som har problem. Självfallet bör man se till att även de statliga företagen erhåller de medel de behöver, men i fråga om företagareföreningarna rör det sig om relativt små insatser från samhällets sida som dock betyder oerhört mycket för de många som arbetar inom företagen.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill helt kort svara på vad herr Hovhammar sade om reservationen 4. Eftersom jag i den saken inte hade något att tillägga utöver vad vi sade i fjol, ansåg jag det onödigt att dra upp debatten igen.

När det gäller kreditåstramningen finns det kanske en del att diskutera.

Direktör Hallerby i Företagareföreningarnas förbund har påpekat någonting som också har betydelse för småföretagen, nämligen de långa krediterna som storföretagen tar. Han säger att de större företagen särskilt i det rådande kärva kreditläget medvetet struntar i betalningstider och därigenom utnyttjar småföretagen som räntefria långivare.

Det kanske vore idé att Företagareföreningarnas förbund och företagareföreningarna försökte klara upp den saken med de större företagen och att det är där svårigheten ligger när det gäller små och medelstora företags kreditbehov i dagens läge.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det påpekande som herr Fagerlund gör är i och för sig riktigt, nämligen att de stora företagen drar långa krediter; jag har också sagt detta. Men om en mindre företagare själv försöker att snabbare driva in utestående fordringar riskerar han kanske att kunden inte återkommer.

Det är således inte heller, herr Fagerlund, av denna anledning befogat med en så restriktiv inställning till önskemålet om ökat anslag till hantverks- och industrilånefonden. Det är uppenbart att de mindre och medelstora företagen i nuvarande läge har det speciellt svårt i lånehanvändning.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Den omständigheten att de större företagen drar på sina betalningar bör ju föranleda herr Fagerlund att rösta på reservationen 6 och reservationen 1, vilka innebär att man skall underlätta för småföretagen att lösa sina kreditproblem.

Herr Fagerlund säger också att det inte är ovanligt att myndigheter får pruta på sina anslagsäskanden, och det är ju riktigt. Men vad beträffar småföretagens kreditmöjligheter har de rådande förhållandena inneburit bestäm-

da försämringar för företagareföreningarna och för dem som är beroende av föreningarnas tjänster.

Jag kan nämna exempel från mitt hemlän. Landstinget måste lämna ytterligare 250 000 kr. i landstingsbidrag för att rädda den verksamhet som företagareföreningen i länet bedrev. Företagareföreningen kunde ändå inte återbesätta ett par tjänster som föreningen ansåg behövliga.

I riklinjerna för företagareföreningarnas verksamhet angavs ju, att man skulle ägna ytterligare uppmärksamhet åt lokaliseringsärenden. Särskilt vad gäller företagareföreningar i stödområdena har detta inneburit en stor påfrestning på den övriga verksamhet som föreningarna bedriver.

Herr talman! Det var emellertid inte för att frambålla detta som jag har begärt ordet, utan jag ville närmast säga några ord om motionen II: 798, som behandlas i reservationen 2, om statligt stöd till företagareföreningar för att förbättra företagsrådgivningen.

Som jag redan har påpekat har företagareföreningarnas verksamhet förändrats så till vida att deras uppgifter på detta område också skulle vara av större omfattning. Herr Fagerlund har på denna punkt argumenterat för att verksamheten skall vara självbärande; företagen skall med andra ord själva finansiera den. Emellertid är det synnerligen många företag, inte minst nyetablerade mindre företag, som inte har råd att betala dessa kostnader. Företagaren har inte själv möjlighet att åka till en utbildningsanstalt och få denna utbildning. Egentligen skulle därför denna fråga behandlas i lokaliseringssammanhang och ingå som ett led i lokaliseringpolitiken; kostnaderna för utbildningen borde innefattas i det initialstöd som lokaliseringpolitiken skall utgöra.

Som många utredningar visat svarar småföretagen för en anmärkningsvärt stor del av det nyskapande som för ut-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

vecklingen framåt. Små och medelstora företag leds ofta av personer som ursprungligen trätt in i verksamheten som verkstadsarbetare eller hjälp åt fadern—företagsledaren. De personer det här är fråga om har inte sällan saknat möjligheter att skaffa sig den nödvändiga utbildningen för att lösa de olika problem, som ett småföretag ofta möter i vårt hårda konkurrenssamhälle. Det är inte heller möjligt för en mindre företagare att vara tillräckligt kunnig på alla de områden som hans verksamhet omspänner. Viss rådgivning kan t. o. m. behövas för en mycket väl utbildad mindre företagare när det gäller allt som rör teknik, ekonomi, produktion, marknadsföring m. m.

För att undvika varje missförstånd om min avsikt med motionen ber jag att få klargöra, att rådgivningen inte skall överta några verkställande funktioner vilken uppfattning man kunde få av herr Hovhammars anförande. Han tror inte på den här verksamheten. För min del undrar jag om han — trots att han är företagare och ordförande i Svenska företagarnas riksförbund — verkligen har satt sig in i vad frågan gäller och vad jag som motionär avser. Herr Hovhammar talade om övervakning och målade en vrångbild av hela verksamheten. Men det skadar nog bara småföretagarnas anseende att uppträda som om småföretagarna inte skulle kunna utnyttja konsulttjänster, som det är helt naturligt att större företag använder sig av på heltid. Småföretagare har i många fall inte möjlighet att heltidsanställa någon att utföra dessa tjänster, och enligt min uppfattning är företagareföreningen en mycket lämplig institution då det gäller att sälja tjänsterna, även om i vissa fall företagare inte kan köpa dem på grund av olika omständigheter.

Jag tror inte att en småföretagares intresse för sitt företag minskar eller att det skulle bli mindre lockande att vara småföretagare, om dessa möjlighe-

Anslag till företagareföreningarna m. m.

ter skapades inom företagareföreningarna. Tvärtom borde uppgiften bli mera intressant om man kunde få den hjälp det här gäller, med rådgivning för produktutveckling, produktion, ekonomi, administration, marknadsföring och mycket annat, som det inte ens är fysiskt möjligt för en människa att helt behärska. Jag tror inte det finns så goda cigarrer. Inom småföretagarvärlden klarar man i allmänhet inte samtliga dessa områden, även om undantag kan förekomma.

Herr Hovhammars uppfattning i denna fråga förefaller mig vara väl gammalmodig för att komma från ordföranden i Företagarnas riksförbund. Småföretagarna — som visat sig vara en av de mest dynamiska krafterna i hela näringslivet när det gäller uppfinningar, vidareutveckling av redan befintliga metoder och annat — måste få all den rådgivning som behövs i dagens läge och härvidlag bör inte vederbörandes ekonomiska situation lägga hinder i vägen. Detta är vår målsättning.

Enligt vår åsikt är det här en mycket lämplig form för förbättring av företagsrådgivningen som föreslås. Jag tror mig kunna säga detta också därför att det i mitt hemlän praktiseras sådan företagsrådgivning. Vi är inom landstinget fullt eniga om att bevilja medel till denna och har också anslagit 1,2 miljoner kronor till främst rådgivning åt företagare i inlandet. Det är som sagt inte fråga om några verkställande funktioner, och utnyttjandet av tjänsterna är frivilligt.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till reservationen 2, som jag är mycket intresserad av. Jag hoppas att riksdagen, liksom också företagarna inom företagarnas riksförbund, kommer att uppfatta vad som där föreslås såsom en mycket nödvändig åtgärd. De som inte behöver rådgivning är ju på intet sätt tvungna att utnyttja denna möjlighet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bi-

fall till samtliga reservationer som fogats till statsutskottets utlåtande.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Eftersom herr Nilsson i Tvärålund åberopade Svenska företagares riksförbund (SFR), där jag är ordförande, vill jag säga att förbundet som sådant inte har behandlat denna fråga närmare. Men rent principiellt hävdar vi den uppfattningen att en företagare i många stycken måste vara en självständig person. Han har blivit vad han är därför att han trott på en idé, som han sedan har utarbetat, och han bör på samma sätt som nu kunna få viss rådgivning via företagareföreningarna. Vad jag personligen har gått emot är den direkta styrning och låt mig också säga övervakning, som yrkandet i herr Nilssons i Tvärålund motion innebär.

Företagareföreningarna har i dag möjligheter att utföra en hel del konsulttjänster, och dessutom bedriver många enskilda företag, även små företag, dylik konsultverksamhet. De tjänster som de företagen kan offerera behövs inte bli dyrare än om staten blandar sig i verksamheten, snarare tvärtom.

I Småland, där jag vistas, har jag diskuterat denna sak med en hel del företagare, och de har gått på min linje. De vill alltså inte vara med om den uppläggning av verksamheten som herr Nilsson i Tvärålund skisserade. Det är möjligt att man på andra håll i landet, t. ex. i Norrland, är av annan mening. Den saken skall jag inte här diskutera. Men min uppfattning är att det i företagsamheten som idé och i den enskilde företagarens arbete måste ingå möjlighet att själv få ta ansvar och bestämma utvecklingen. Jag tror att det är viktigt att konstatera det i denna debatt.

Herr Fagerlund sade att småföretagens situation är besvärande, vilket vi alla vet. De har inte samma möjligheter som storföretagen att gå ut på obligationsmarknaden. De har svårt att ställa

erforderliga säkerheter. Kreditrestriktionerna är ju också utomordentligt hårda. Dagens tidningar återger också ett uttalande av finansministern, som när han så sent som i går invigde en HSB-fabrik i Nässjö sade, att han i dag inte kunde se något slut på kreditrestriktionerna. Det talar ju för att man behöver mera pengar i den verksamhet vi här diskuterar.

Om herr Fagerlund frågar småföretagarna i den bygd där han är verksam, så är jag övertygad om att herr Fagerlund inte får medhåll i sin uppfattning. Man kommer i stället att säga, att om vi skall kunna utveckla våra företag behöver vi mera pengar. Det kan de i dag inte få via bankerna — av olika skäl som jag här inte skall ta upp. Därför behövs det en förstärkning via företagareföreningarna. Jag tror att det svaret från företagarna skulle bli enhälligt.

Vidare sade herr Fagerlund till sitt försvar att det råder brist på pengar och frågade vad moderata samlingspartiet har för recept för att råda bot på den bristen. Då vill jag säga att det får regeringen själv svara för. Regeringen har fört en ekonomisk politik som vi har kritiserat. Därför är det regeringen själv och herr Fagerlund som skall stå till svars, inte vi.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hovhammar tog upp det uttalande som finansministern gjort beträffande kreditrestriktionerna, vilket ju bevisar hur svårt läget är i detta avseende.

Vidare undrade han vilket svar jag skulle få, om jag skulle gå ut och fråga företagarna om de vill ha mera pengar. Också jag tror att jag skulle få precis det svar som herr Hovhammar uppgivit, nämligen att de behöver mera pengar. Men vad diskussionen gäller är

Anslag till företagareföreningarna m. m.

Om vi trots den kreditstramning, som finansministern talat om, skall anslå 10 miljoner kronor för det aktuella ändamålet, d. v. s. om vi kan bryta ut denna åtgärd från de ekonomisk-politiska åtgärderna i övrigt.

Vidare sade herr Hovhammar att det är regeringens fel att vi inte har pengar. Det måste då också vara regeringen som ligger bakom den dynamiska utveckling som medfört att vårt sparande inte räcker till för de önskemål som vi har i vårt samhälle. Men jag ställde frågan: När har ni framlagt förslag om hur man skall anskaffa de pengar som ni vill dela ut på olika håll i samhället? Den frågan har jag inte fått något svar på.

Herr HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi har från moderata samlingspartiet i skilda sammanhang framfört synpunkter och konkreta förslag i linje med vår uppfattning om hur den ekonomiska politiken borde bedrivas i vårt land. Men när regeringen inte följt dessa anvisningar kan vi inte heller ta resultatet av den förda politiken på vårt ansvar. Det är därför som jag hävdar att bollen ligger hos regeringen i detta avseende.

Att vi trots allt klarat situationen ganska hyggligt i vårt land torde i mycket stor utsträckning bero på utvecklingen inom det fria näringslivet, där inte minst de mindre och medelstora företagen spelar en utomordentligt stor roll. Jag tycker därför att det finns anledning att bistå denna kategori näringsidkare, som betyder så mycket för vårt samhälle i den besvärliga situation som vårt land i dag befinner sig i. Det är detta som ligger bakom mitt resonemang.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! Herr Hovhammar underströk mycket starkt att företagaren bör vara en självständig person och

Anslag till företagareföreningarna m. m.

själv bör ta ansvar för utvecklingen av sitt företag. Det har också jag understrukit i motionen och framhållit i diskussionen. Herr Hovhammar åberopar kontakter med företagare i Småland. Även om jag inte misstror honom misstänker jag att han, att döma av sitt ställningstagande i dag, givit sina kolleger en något felaktig bild av vad frågan gäller. Orsaken till hans motstånd i denna fråga måste vara den förmodade risken att företagaren inte skulle kunna fungera självständigt utan — för att använda herr Hovhammars ord — skulle bli föremål för styrning och övervakning.

Det är ju inte det som saken gäller. Såvitt jag förstår ser sig en klok företagare om efter uppslag och lyssnar på råd från kolleger och även från experter. En liten företagare har som regel inte råd att anställa ekonomisk expertis, marknadsexpertis, teknisk expertis o. s. v. Man kan bara köpa sådana tjänster om man har tillgångar härtill. Det finns många företag, i synnerhet i områden som har en mindre utvecklad företagstradition än Småland, t. ex. olika delar av Norrland, för vilka det vore utomordentligt angeläget att skapa en sådan tradition, d. v. s. att möjliggöra den utbildning som en sådan företagard tradition i sig innebär. Det är alltså inte fråga om någon annan form av styrning eller övervakning än vad företagaren själv vill ha. Det är inte något som jag tycker att man behöver känna någon fruktan för.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! En av de avgörande frågorna i denna debatt är ju, herr Fagerlund, om det inte vore rimligare att ställa ett litet kapital till förfogande för sådana snabba lån som vi tidigare diskuterat än att acceptera en betydligt större kapitalförstöring till följd av att ett företag annars eventuellt får lägga ned sin verksamhet med alla de kostnader som samhället då får ikläda sig.

Det tycker jag är en väsentlig sak i denna debatt.

När herr Fagerlund undrar var pengarna skall tas vill jag endast säga att det i folkpartiets budget fanns utrymme för detta.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag tror att herr Nilsson i Tvärålund och jag i mångt och mycket har samma uppfattning.

Jag vill bara understryka att vi inte får undervärdera den enskilde företagarens möjligheter att självständigt fatta avgörande beslut. Trots allt måste han kunna lita på sig själv och stå på egna ben. Jag tror det är detta som gjort att han blivit företagare och att han i fortsättningen räknar med att vara företagare trots de svåra tiderna. Jag vill alltså varna för att man i varje detalj följer anvisningar från mer eller mindre lyckade s. k. specialister och konsulter.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! De synpunkter som herr Hovhammar framförde i sitt senaste inlägg utgör just underlaget för min motion.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 1 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 81 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 2 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av

Anslag till företagareföreningarna m. m.

kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 127 ja och 56 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 4 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 83 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Anslag till företagareföreningarna m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 5

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 5 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 83 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 6

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid

votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 6 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5 av herr Bohman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammaren ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 83 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 7

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 7 i utskottets utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6 av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Örebro begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 116 ja och 66 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av motioner om stöd till de fria och frivilliga organisationernas informationsverksamhet, om stöd till ungdomsorganisationernas tidskrifter och internationella kontaktverksamhet samt om statsbidrag till handikapporganisationer för utgivande av tidningar och tidskrifter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8

Åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av motioner om åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 28 finns fogat ett särskilt yttrande med syftning på min motion II: 806, likalydande med motionen I: 651. I dessa båda motioner framförs förslag om en ökad och förbättrad information beträffande hjärtinfarkter. Ingen av oss i denna kammarerorde, med tanke på det arbete vi har, vara omedveten om faran för hjärtinfarkt. Åtskilliga av oss har kanske också kommit i kontakt med denna sjukdom hos vänner och anhöriga. Det är däremot inte lika säkert att vi känner symtomen.

På riksdagens banker ligger i dag den nya socialkatalogen. Den är utgiven av socialdepartementet och har till huvudsyfte att ge oss alla information om vårt lands socialpolitik. Vad vi ville få till stånd med vårt motionspar var i första hand ökad information om hjärtinfarkterna, som håller på att bli en av de verkligt stora folksjukdomarna i vårt land. Utan tvivel är hjärtinfarkt en av de sjukdomar som orsakar flest dödsfall.

Utskottet vill inte föreslå någon åtgärd med anledning av motionen och har motiverat sitt ställningstagande med att en informationskampanj beträffande kost och motion skall startas. Den skall pågå i tio år, och man räknar med att den skall få positiva konsekvenser när det gäller att undanröja riskerna för hjärtinfarkt.

Vi vet trots allt något om de konsekvenser som en sådan kampanj kan få. Med all säkerhet blir de positiva i fråga om motionsdelen och därmed också av värde för de människor som befinner sig i hjärtinfarktens riskålder. Även den kraftiga satsningen på en förbättrad kost kan få positiva följder. Där vet vi emellertid att en kostförändring kan åstadkommas praktiskt taget uteslutande när det gäller unga människor. Inte minst dagens hjärtspecialister är medvetna om de oerhörda

Åtgärder för att minska frekvensen av hjärtinfarkt

svårigheter som föreligger när man försöker få en person i 50—60-årsåldern att förändra sina kostvanor. Även en patient som har haft en hjärtinfarkt ställer sig ofta främmande till kostförändringar.

En förbättrad allmän upplysning om hjärtinfarkten, dess förekomst och inte minst viktigt dess symtom skulle medverka till att nedbringa riskerna, det är jag övertygad om. Jag är förvånad när jag märker att utskottet inte tagit klar ställning till den frågan — eller låt mig säga inte behandlat kravet på information.

Låt oss emellertid hoppas att denna kost- och motionskampanj skall kunna förebygga riskerna för hjärtinfarkter. Men allvaret i sjukdomen och den ökade frekvensen är redan i dag fakta, och kampanjens genomslagskraft kommer inte att bli märkbar förrän om flera år.

I motionen hemställs också om en utredning angående möjligheten att specialutrusta fler ambulanser för hjärtinfarktpatienter. Man vet att vid hjärtinfarkt de första timmarna är de väsentliga för patientens möjligheter att överleva. Utskottet skriver i sitt utlåtande att »den med sådan utrustning försedda ambulans, som sedan en tid finns i Malmö — — — endast i ringa utsträckning kunnat komma till användning till följd av brist på läkare för utrustningens handhavande».

När det gäller ambulansen i Malmö kan riksdagen givetvis inte vidta några åtgärder. Låt oss emellertid hoppas att den ökade satsningen då det gäller läkarutbildningen kommer att medföra att den apparatur som finns och som direkt kan medverka till att rädda människor också skall kunna användas. Detta är tydligen en personalfråga. Jag tycker att det är beklagligt att vi skall behöva läsa om sådana fakta — ty det är fakta — i utskottsutlåtanden i dag.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag är inte kompetent

att tala om hjärtinfarkt, men naturligtvis skulle det bli ett långt resonemang om den saken om alla som lekmän skulle delta i debatten.

Men vad är det nu fru Sundberg saknar i utskottets behandling av denna motion? Vad motionärerna önskar är information rent allmänt för att förebygga hjärtinfarkt. Den största kampanj som någonsin genomförts kommer att starta redan i höst, och den kommer att gälla just kostens och motionens betydelse. Vidare önskar motionärerna en broschyr om de vanligaste symtomen på hjärtinfarkt, så att man lär sig avgöra om en person har denna sjukdom. Folk skulle då, anser motionärerna, kunna ingripa på ett riktigare sätt. Är det verkligen någon som tror på en liten »hemkokbok» för att lära folk att behandla en så allvarlig sjukdom som hjärtinfarkt?

Den apparatur som motionärerna vill att ambulanserna skall utrustas med finns redan i Malmö. Vi har därifrån fått veta, att denna apparatur används mycket sällan, därför att sådana ambulanser kräver läkarbemanning. Vad som krävs när sjukdomen kommit så långt är alltså att man snabbt får patienten till läkarbehandling.

Jag tycker att det tyder på alltför stor optimism om man tror att det är möjligt att åstadkomma någonting genom att försöka lära var och varannan människa att ingripa. Det är väl snarast en sorts kvacksalveri. Vad den enskilda människan kan göra är möjligen att ändra sina levnadsvanor, men vi skall inte tro att man kan rädda människor genom att ge ut en broschyr om symtomen.

Jag tycker inte att vi bör bagatellisera frågan på detta sätt. Alla är vi lika angelägna om en bättre förebyggande hälsovård. Men när det kommer till kritan krävs det en läkares omdöme, och de ambulansutrustningar som motionärerna fört på tal kräver en läkarinsats. Vi får acceptera det faktum att vi i dag

Interpellation ang. akademikers möjligheter att göra s. k. studentkarriär inom statliga verk

inte har tillräckligt med läkare, men det pågår en utveckling mot en bättre läkartillgång, varför vi kanske kan få läkarbemanning till ambulanserna.

Detta är fakta, och dem får vi höja oss för.

Fru **SUNDBERG** (m):

Herr talman! Jag skall inte heller vara med om att starta någon lekmanadebatt i denna fråga, men fru Eriksson i Stockholm sade en sak som jag fann något underlig, nämligen att information av typ broschyrer inte skulle vara av värde. Låt mig dra en parallell med den oerhört stora satsning som gjordes för några år sedan när det gällde att informera om bröstcancer. Fru Eriksson i Stockholm vet lika väl som jag att man på sjukvårdsinrättningar och apotek då hade tillgång till en broschyr som berättade om faran av denna sjukdom. Dessutom visades i TV ett utomordentligt instruktivt program om hur man själv skulle kunna komma underfund med om det fanns orsak att misstänka bröstcancer. Vi har klart bevis för att detta i hög grad ökade medvetandet om faran för denna mycket spridda sjukdom. Det är väl då inte förmåtet av oss att tro att vi inte skulle må illa av att veta mer om hjärtinfarktsymtomen — dem vet antagligen både fru Eriksson i Stockholm och jag mycket litet om — kanske beroende på att risken för hjärtinfarkt statistiskt sett är betydligt större för våra manliga kolleger än för fru Eriksson i Stockholm och mig.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Interpellation ang. akademikers möjligheter att göra s. k. studentkarriär inom statliga verk

Ordet lämnades på begäran till

Fru **MOGÅRD** (m), som yttrade:

Herr talman! Antalet akademiker i yrkesverksam ålder är i dag ca 130 000. År 1980 kommer antalet enligt officiella beräkningar att ha mer än fördubblats och beräknas till drygt 310 000, varav samhällsvetare och humanister — var för sig med ungefär lika stora andelar — väntas utgöra mer än 140 000.

Den nu rådande situationen och framför allt den förväntade utvecklingen har gett upphov till klart uttalade farhågor både från AMS' och SACO:s sida. Den senare har upprättat ett arbetsmarknadspolitiskt krisprogram för akademikerna. Där påtalas behovet av nya arbetsmarknadsområden. AMS intar samma ståndpunkt och understryker vikten av en inventering. Redan nu råder AMS nyutexaminerade akademiker att söka sig till icke-traditionella akademikeryrken.

Mot den här beskrivna bakgrunden ter det sig egendomligt att flera statliga verk uppenbart, ibland t. o. m. öppet, dels särbehandlar och dels hindrar eller söker hindra akademiskt examinerade personer från tillträde till de verkscurser, som är avsedda att öppna vägen till resp. verks s. k. studentkarriärer. Motiveringen från de ansvariga inom verken är att det är fråga om kurser som icke vanligtvis är avsedda för akademiker.

De verk, som motarbetar akademisk arbetskraft på det sätt som här antyds, handlar stick i stäv mot vad AMS borde förvänta sig med tanke på styrelsens ovan berörda råd till nyutexaminerade akademiker. Denna situation måste anses anmärkningsvärd och torde inte motsvara den praktiska arbetsmarknadspolitik, som staten som mönstergillt föredöme skall demonstrera.

Med stöd av vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Interpellation ang. tillsynen över djurens vård och behandling

Vilka åtgärder avser herr statsrådet vidtaga i syfte att undanröja de hinder som inom vissa statliga verk reses mot utexaminerade akademiker då dessa söker tillträde till sådana verkskurser som krävs för personer som vill göra s. k. studentkarriär inom respektive verk?

Denna anhållan bordlades.

§ 10**Interpellation ang. tillsynen över djurens vård och behandling**

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERNER (m), som yttrade:

Enligt lag tillkommer det hälsovårdsnämnd att sörja för tillsyn över djurens vård och behandling. För detta ändamål skall en eller flera tillsyningsmän anställas. Dessa skall biträdas av distrikts- eller stadsveterinär när ärendenas art så påfordrar.

För att ett sådant system skall fås att fungera effektivt erfordras kompetent personal. Då kommunerna mera sällan beviljar några större anslag för ändamålet måste tillsyningsmannen för sin egen utkomst dock ha annan huvudsysselsättning. Han är ofta lantbrukare och får utföra inspektionerna efter det ordinarie arbetets slut.

Naturligt nog är detta otillfredsställande. Hur skall en person, även om vederbörande är aldrig så intresserad och ambitiös, då kunna hinna med att inspektera hos alla djurägare inom stora områden? Ibland försätts dessutom tillsyningsmannen i den besvärliga situationen att han måste rikta anmärkningar mot bekantas sätt att sköta sina djur. Samma sak gäller för den veterinär som skall biträda tillsyningsmannen när så erfordras. Lantbrukarna är hans kunder och han vill naturligtvis inte göra sig till ovän med dem.

Att djurtillsynen inte fungerar på ett tillfredsställande sätt torde de flesta

vara eniga om. Det blir inte bättre så länge de personer som är satta att utöva tillsyn står i någon form av beroendeförhållande till djurägarna. Mer »neutrala» tjänster borde inrättas t. ex. på länsnivå, antingen på hel- eller halvtid, där vederbörande tjänstemän fick möjlighet att utöva en kontinuerlig kontroll hos alla djurägare. Eftersom långt ifrån alla missköter sina djur skulle ganska snart arbetet kunna koncentreras på ett bestämt antal misskötsfall inom varje distrikt. Icke oväsentligt är att om det inrättades en särskild tjänst för tillsyningsmän med reglerad arbetstid och lön, skulle man kunna ställa helt andra fordringar på den sökandes kompetens än vad som nu är fallet. Det förtjänar nämnas att det finns några kända fall där hälsovårdsnämnden kombinerar tillsyningsverksamheten med annat arbete i nämndens regi, och det fungerar alldeles perfekt.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd medverka till sådana bestämmelser som innebär att tillsyn över djurens vård och behandling inom varje distrikt av lämplig storlek skall bedrivas av personal med för ändamålet särskilt inrättade hel- eller halvtidstjänster?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtande nr 7, i anledning av motion om revision av konventionen med Norge angående en neutral zon m. m.;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motioner om åtgärder för att möjliggöra förbud mot reklam för spritdrycker m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation m. m. för högre utbildning och forskning i Linköping,

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt garanti till Aktiebolaget Aerotransport,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1970/71 till bidrag till svenska institut i utlandet m. m. jämte motion,

nr 59, i anledning av motioner om löneklassplaceringen för vissa poliser,

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stimulansåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin jämte motioner,

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin, m. m., jämte motioner,

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin,

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1970/71 till Mynt- och justeringsverket: Förvaltningskostnader samt till Byggnadsarbeten för statlig förvaltning jämte motioner,

nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser vissa allmänna frågor,

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.,

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde,

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde,

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde,

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde,

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde,

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde,

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde,

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lån till nordiska industrialiseringsfonden till förmån för Island, och

nr 83, angående överlämnande till bankoutskottet av två till statsutskottet hänvisade motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 35, med anledning av motioner angående stimulansåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner om åtgärder till skydd för vissa hemmamarknadsindustrier,

nr 23, i anledning av proposition angående stimulansåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin jämte motioner,

nr 24, i anledning av motioner angående återlån från allmänna pensionsfonden, och

nr 26, i anledning av motioner om

rätt för bankerna att inneha aktier för försäljning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av motioner om skyldighet för kommun att ombesörja renhållning av gångbana,

nr 31, i anledning av motioner angående tullpersonalens tillsyns- och övervakningsuppgifter,

nr 36, i anledning av motioner angående förutsättningarna för överlämnande till särskild vård enligt brottsbalken,

nr 37, i anledning av motioner om underlättande av inträde i svenska kyrkan för evangelisk-lutherska invandrare, och

nr 38, i anledning av motioner angående ersättning till vittnen m. fl. vid domstol;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av motioner angående reglerna för trafik med fritidsbåtar,

nr 34, i anledning av motioner angående maximilängden för motorfordon,

nr 38, i anledning av motioner om arbetslokalers anpassning för handikappade,

nr 41, i anledning av motioner om skyldighet att borttaga gammal taggtråd, och

nr 42, i anledning av motion om företrädesrätt för buss i linjetrafik vid utkörning från hållplats; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 22, i anledning av motioner om förenkling och förbilligande av frökontrollen.

§ 12

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt m. m. jämte motioner i ämnet; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

ändring i lagen (1966:700) om vissa gemensamhetsanläggningar, m. m.

§ 13

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 125, med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 14

Till bordläggning anmäldes skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett från 1969 års organisationsutredning inkommet betänkande angående utskottens personalorganisation.

§ 15

Till bordläggning anmäldes följande skrivelser från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor, nämligen:

1. med kompletterande anslagsframställning för budgetåret 1970/71;
2. med framställning om utnyttjande av ADB i riksdagsarbetet; och
3. med framställning angående riksdagstrycket.

§ 16

Anmäldes följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, om riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen, motionen nr 1391, av herrar *Enarsson* och *Wennerfors*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag med vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av lokalhållningen för de allmänna underrätterna, m. m., motionen nr 1392, av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, med förslag till lag om ändring i förordningen (1965:268) om skatteutjämningsbidrag, m. m., motionen

nr 1393, av herr *Björkman m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående vissa trafiksäkerhetsfrågor, motionerna:

nr 1394, av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*, och

nr 1395, av herr *Jonasson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 118, med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m., motionerna:

nr 1396, av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.*, och

nr 1397, av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 123, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt, m. m., motionen nr 1398, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 17

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

fru *Mogård* (m), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder mot missvisande utnyttjande av statliga institutioners namn i privata företags reklam, samt

herr *Polstam* (cp), till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående tillverkningen och försäljningen av explosiva varor.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.39.

In fidem
Sune K. Johansson